

MEI-INOAR

BEGROTING 2023 - 2026

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
1 BEGROTING	4
1.1 Inleiding	4
1.2 Leeswijzer.....	6
1.3 2023 in vogelvlucht.....	7
1.3.1 Begroting in beeld	8
1.3.2 Ontwikkelingen in beleid	11
2 BESLUITVORMING	36
3 BELEIDSBEGROTING	37
3.1 Programmaplan	38
0. Bestuur en ondersteuning	39
1. Veiligheid	46
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	50
3. Economie.....	54
4. Onderwijs	56
5. Sport, cultuur en recreatie	58
6. Sociaal domein	63
7. Volksgezondheid en milieu	71
8. Volkshuisvesting, RO en stedelijke vernieuwing	75
Overhead	78
3.2 Paragrafen	84
3.2.1 Lokale heffingen	85
3.2.2 Weerstandvermogen c.a.	94
3.2.3 Onderhoud kapitaalgoederen	103
3.2.4 Financiering.....	106
3.2.5 Bedrijfsvoering	109
3.2.6 Verbonden partijen.....	116
3.2.7 Grondbeleid.....	137
4 FINANCIËLE BEGROTING	141
4.1 Overzicht baten en lasten	142
4.1.1 Meerjarenbegroting	142
4.1.2 Toelichting	144
4.1.3 Baten en lasten per taakveld	151
4.2 Uiteenzetting financiële positie en toelichting.....	156
4.2.1 EMU-saldo.....	156
4.2.2 Investerings	157
4.2.3 Financiering.....	158
4.2.4 Reserves	159
4.2.5 Voorzieningen.....	159

4.3 Meerjarenbalans	160
---------------------------	-----

1 BEGROTING

1.1 Inleiding

Voor u ligt de begroting 2023-2026. Het betreft de eerste begroting van de nieuwe raadsperiode.

De wereld om ons heen

In de wereld om ons heen gebeurt veel. De oorlog in Oekraïne zorgt tot ver buiten de regio voor instabiliteit en onveiligheid. De bestaanszekerheid van velen staat onder druk en er is sprake van een enorme toestroom van vluchtelingen. We zien de druk op de economie toenemen. De prijzen van alledaagse benodigdheden zijn enorm gestegen. De impact en gevolgen hiervan voor onze burgers is groot en we zien armoede toenemen. Dit terwijl er nog steeds sprake is van economische groei en een lage werkloosheid. Daarnaast komen er grote veranderingen op ons af op onder meer terreinen als arbeidsmarkt, klimaat, energie, stikstof, opvang statushouders en asielzoekers. Ook hier zullen we als gemeente direct of indirect op moeten anticiperen. Dit geeft onzekerheden voor de nabije toekomst en vraagt ook van u als raad en van ons als college de nodige omzichtigheid en behoedzaamheid.

Financiën

Voor onze gemeente blijven de onzekerheden uit de ontwikkelingen herijking gemeentefonds en de effecten van de herverdeling middelen jeugd een onverminderd groot punt van zorg. De compensatie in de rijksuitkering voor loon- en prijsontwikkeling en accres ziet er ogenschijnlijk goed uit. Ook de diverse doorgevoerde (tijdelijke) reparatiemaatregelen zorgen voor de korte termijn voor een toename van middelen. Een deel van deze extra verkregen middelen hebben we gereserveerd in een behoedzaamheidsbuffer. Deze dient als remweg om verdere oploop in verwachte ontwikkelingen in loon-, prijs- en accresontwikkelingen op te kunnen vangen. Ondanks de hogere uitkering in het gemeentefonds zien we nog steeds een gebrek aan transparantie in het nieuwe verdeelmodel. Uitkomsten en uitgangspunten binnen de gehanteerde rekensystematiek blijven op onderdelen onduidelijk. Daarmee ook een risico. Op verschillende fronten blijven we als Achtkarspelen daarom samen met andere noordelijke gemeenten strijdbaar om op te komen voor een meer rechtvaardige compensatie en verdeling van rijksmiddelen. Mede door de maatregelen uit de rijkscirculaires zien we voor de korte termijn wel een positief resultaat in ons structureel saldo. Vanaf 2026 zien we een enorme teruggang. De realisatie van het uiteindelijke resultaat blijft ook sterk afhankelijk van het behalen van de lopende ombuigingspakketten (begroting 2021).

Ambities bestuursakkoord

Ondanks de turbulentie in de wereld om ons heen en de zorg en druk op de ontwikkeling van de gemeentefinanciën heeft het college ook oog voor de realisatie van ambities in onze leefomgeving. Dit betreft onder andere inzetten op:

- het stimuleren van werk- en leerprojecten zoals het Beurtschip,
- het vergroten van preventie en veiligheid met een Bijzondere Opsporingsambtenaar (jeugd),
- het verbeteren van binding tussen inwoners en gemeente met een dorpencoördinator,
- het stimuleren van beleidsontwikkeling en implementatie Overheids- en Burgersparticipatie.

De ambities uit het overeengekomen bestuursakkoord zijn waar nodig en mogelijk financieel doorvertaald in deze begroting.

Tot slot

In deze programmabegroting wordt in de algemene hoofdstukken het beleid en de financiële middelen die daarbij horen op hoofdlijnen gepresenteerd. De verdere uitwerking vindt plaats in de programma's.

Namens het college wens ik u veel leesplezier met deze begroting.

Buitenpost, oktober 2022

Het college van burgemeester en wethouders van Achtkarspelen

Jouke Spoelstra

Wethouder Financiën

1.2 Leeswijzer

In hoofdlijnen is de programmabegroting als volgt opgebouwd:

BEGROTING IN ÉÉN OOGOPSLAG

Dit is het vrije en daardoor meest toegankelijke deel. U vindt hierin de inleiding, de kaders en een overzicht van de huidige begroting ten opzichte van de vorige begroting.

BESLUITVORMING

Hierin staat concreet waarover u als raad een besluit neemt.

BELEIDSBEGROTING

De indeling hiervan is wettelijk verplicht en bevat o.a.

- Programmaplan

De programma's bestaan uit een aantal vaste onderdelen:

- inhoudelijk, met daarin een korte beschrijving van het programma, de voorstellen uit de Kadernota en hoe die een plek hebben gekregen in deze begroting.
- beleidsindicatoren die verplicht zijn op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV).
- financieel, de lasten en baten per programma inclusief een verklaring van de verschillen ten opzichte van de vorige begroting.
- verbonden partijen.

- Paragrafen

De paragrafen zijn in feite een dwarsdoorsnede uit de programma's. Naast de programma's moeten gemeenten minimaal zeven programma overstijgende paragrafen in de begroting opnemen. In de paragrafen staat belangrijke informatie voor raadsleden om inzicht te bieden in de financiële positie van de gemeente, de beheersmatige kanten daarvan en de risico's.

FINANCIËLE BEGROTING

Dit is een financiële samenvatting van de baten en lasten vanuit de programma's. Ook een prognose van de balans over de volgende vier jaren wordt hier gepresenteerd.

1.3 2023 in vogelvlucht

1.3.1 Begroting in beeld

OM TE BEGINNEN

De gemeente Achtkarspelen wordt gekenmerkt door rust en ruimte. Het prachtige coulissenlandschap vormt een belangrijk onderdeel van de natuur in de gemeente. De dorpen hebben uitstekende voorzieningen voor wonen, werken, winkelen, onderwijs en sport en liggen verspreid in de gemeente omgeven door gebieden met land- en akkerbouw. Voor Buitenpost met haar gunstige ligging aan het spoor liggen steden zoals Leeuwarden en Groningen binnen handbereik. Surhuisterveen heeft met haar gunstige ligging ten opzichte van de A7 een prima uitgangspositie voor economische bedrijvigheid.

De gemeente Achtkarspelen werkt nauw samen met haar buurgemeente Tytsjerksteradiel. Veel van ons beleid wordt vanuit die samenwerking uitbesteed aan de Werkmaatschappij 8KTD. Voor de uitvoering van de taken en werkzaamheden ontvangt de werkmaatschappij jaarlijks een bijdrage van de beide gemeenten. De Werkmaatschappij heeft een eigen begroting en legt zelfstandig verantwoording af. Vanuit gezamenlijke kracht zetten de medewerkers zich elke dag weer met hart en ziel in voor de inwoners.

PROGRAMMA'S EN TAAKVELDEN

De begroting van onze gemeente is verdeeld in programma's en daaronder liggende taakvelden. De indeling in programma's en taakvelden is verplicht gesteld in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

in de programma's vertellen we wat we willen bereiken en wat dat mag kosten.

We hebben de **uitgaven** verdeeld in drie aandachtsgebieden:

- Wonen en werken
- Samenleving
- Bestuur en dienstverlening

De **inkomsten** zijn verdeeld in

- wat we van het Rijk ontvangen
- alle overige inkomsten uit lokale heffingen en andere inkomstenbronnen

BEGROTING 2023 IN ÉÉN OOGOPSLAG

Deze begroting geeft u in één oogopslag informatie over de inkomsten en uitgaven in 2023 van de gemeente Achtkarspelen (bedragen x € 1.000).

UITGAVEN	92.439
Bestuur en dienstverlening	16.252
Bestuur en ondersteuning	16.252
Samenleving	67.077
Onderwijs	3.673
Sociaal Domein	45.681
Sport, cultuur en recreatie	7.229
Veiligheid	2.391
Volksgezondheid en milieu	8.102

Begroting 2023-2026

Wonen en werken	9.111
Economie	706
Verkeer, vervoer en waterstaat	5.890
Volkshuisvesting, RO en stedelijke vern.	2.515

INKOMSTEN	93.055
------------------	---------------

Lokale heffingen en overige inkomstenbronnen	31.989
Ontvangen wij van het rijk	61.066

RESULTAAT	616
------------------	------------

BALANS

De balans is het overzicht van alle bezittingen en schulden op een bepaald moment. Deze momentopname laat zien hoe de organisatie er financieel voor staat. De balans bestaat uit twee delen.

De twee zijdes van de Balans

Op de linkerkant van de balans zijn de bezittingen te vinden. Aan de rechterkant van de balans staan de schulden. Het verschil tussen bezittingen en schulden is het eigen vermogen.

De balans is in evenwicht

De balans laat eigenlijk zien hoe de bezittingen (de linkerkant) worden gefinancierd (de rechterkant). Een belangrijk kenmerk van de balans is dus dat de twee zijdes van de balans altijd aan elkaar gelijk zijn, vandaar de naam.

Balans per 1 januari 2023 (x € 1.000)

BEZITTINGEN	
Bezittingen	87.835
Vorraden, geld en vorderingen	7.001
TOTAAL	94.836

SCHULDEN	
Eigen vermogen	23.213
Schulden	71.623
TOTAAL	94.836

1.3.2 Ontwikkelingen in beleid

Algemene ontwikkelingen

Inleiding

De Kadernota 2023-2026, zoals die op 14 juli 2022 met de raad is besproken, was richtinggevend voor de voorbereiding van deze programmabegroting. De tijd heeft echter niet stilgestaan tussen het bespreken van de Kadernota en het moment van samenstellen van deze begroting. De tussentijdse ontwikkelingen worden in deze paragraaf nader toegelicht.

Wij moeten een begroting vaststellen waarvan de uitgaven en inkomsten structureel en reëel

in evenwicht is. Met deze begroting kunnen we constateren dat we hier aan voldoen.

Voor verschillende onderwerpen komt nieuwe of gewijzigde wetgeving op ons af. Onderwerpen waar de financiële impact is in te schatten maken integraal deel uit van deze begroting. Onderwerpen waar op dit moment nog niet duidelijk is, of en in hoeverre de gemeente hiervoor wordt gecompenseerd in de Algemene Uitkering, maken in het kader van 'geen knaken, geen taken' niet integraal deel uit van de begroting. Dit betreft:

- Inspecties voorzieningen gastouderopvang GGD
- Opstellen Warmte Uitvoerings Programma's, verdere verkenning Transitievisie Warmte en samenhangende capaciteitsvraagstukken

Uitgangspunten begroting 2023-2026

Bij de begrotingsopstelling van 2023-2026 wordt uitgegaan van het bestaand beleid zoals geformuleerd in de (meerjaren)begroting 2022-2025 en de Kadernota 2023-2026.

De nieuwe beleidswensen op basis van de Kadernota 2023-2026 zijn geïntegreerd in deze begroting. Voor een toelichting verwijzen we u naar de programma's.

Waar nodig is de begroting aangepast op basis van ontwikkeling in (verwachte) aantallen en ontwikkelingen in prijzen. Het kan dan gaan om aanpassingen aan zowel de uitgaven- als aan onze inkomstenkant. Ook vindt in de begroting een actualisatie plaats van het prijspeil. Dit alles mede gebaseerd op de eerder in dit jaar op de LIS geplaatste uitgangspunten voor de begroting 2023-2026 (LIS 10 februari 2022).

De (meerjaren)begroting 2023-2026 wordt uitgedrukt in verwachte prijzen van 2023. Dit betekent dat we voor de jaren 2023 en verder uitgaan van een constant loon- en prijsniveau voor zowel de uitgaven als inkomsten.

Bij de samenstelling van de meerjarenraming is uitgegaan van de begroting 2023. De ramingen zijn vervolgens doorgetrokken naar de jaren 2024, 2025 en 2026. De becijferingen kunnen voor een deel worden beschouwd als extrapolatie van de ramingen van het begrotingsjaar 2023, waarbij rekening is gehouden met:

- stijging van inkomsten, zoals uit belastingopbrengsten,
- ontwikkelingen algemene uitkering gemeentefonds,
- ontwikkeling van de boekwaarden van de investeringen.

Uitkomst begroting 2023-2026

Rekening houdende met bovengenoemde uitgangspunten is de uitkomst van de begroting en meerjarenraming als volgt:

Bedragen x € 1.000	2023	2024	2025	2026
Saldo begroting 2023-2026 na Kadernota	1.425	2.465	3.595	463
Ontwikkelingen na vaststelling Kadernota	-809	-522	-1.941	-1.147
Stand begroting 2023-2026	616	1.943	1.654	-684

Met de uitkomst van deze begroting voldoen wij aan de toetsingscriteria van de provincie voor de meerjarenbegroting, die structureel materieel in evenwicht dient te zijn.

Ontwikkeling van het begrotingssaldo

Om u inzicht te geven in de ontwikkelingen op hoofdlijnen tussen de begroting 2022-2025 en de begroting 2023-2026 is onderstaande tabel opgenomen. Hierin is de ontwikkeling van de begroting tussen de beide jaren weergegeven inclusief de stand bij de Kadernota 2023 - 2026. De diverse ontwikkelingen worden daarna toegelicht onder Ontwikkelingen na de Kadernota.

Begroting 2023-2026

Bedragen x € 1.000	2023	2024	2025	2026
Saldi jaren 2023-2026 uit Begroting 2022	-386	1.403	1.900	1.629
Kadernota 2023-2026	1.811	1.062	1.695	-1.166
Ontwikkelingen inkomsten Gemeentefonds	2.452	1.684	2.367	-524
Ontwikkelingen in nieuw beleid	-641	-622	-672	-642
Saldi jaren 2023-2026	1.425	2.465	3.595	463
Ontwikkelingen na vaststelling Kadernota				
1) <u>Nagekomen ontwikkelingen</u>				
Afspraken jeugdmiddelen in meerjarenraming	-	439	-319	-495
Ontwikkelingen septembercirculaire	639	15	-505	648
Taakmutaties Asiel en inburgering (sept. circulaire)	-66	-51	-	-
Taakmutaties Wet kwaliteitsborging bouw (sept. circulaire)	-22	-22	-22	-21
Actualisering salariskosten en personeelslasten	-162	-147	-87	-243
Indexatie, prijs- en loonontwikkelingen	-112	-112	-107	-107
2) <u>Moties</u>				
P0-M1; Lobby herijking gemeentefonds	20	20	20	-
P7-M1; Voortzetten Energiecoaching	-55	-	-	-
P2-M2; Doortrekken wandel-/schelpenpad Gerkesklooster	-	-	-2	-2
P2-M1; Fietspad met brug Vierstromenland Surhuisterveen	-	-	-3	-3
3) <u>Bestuursakkoord</u>				
Extra BOA jeugd, tevens motie P1-M1	-88	-88	-88	-88
4) <u>Ombuigingen</u>				
Kruidhof - omvormen tot gem. participatiebedrijf	-256	-124	-124	-124
Kostendekkenheid leges - evenementen/horeca	-47	-	-	-
5) <u>Overige ontwikkelingen</u>				
Actualisering kapitaallasten	14	-35	-166	-237
Actualisatie afvalverwerking	15	15	15	15
Actualisatie riolering	119	79	80	87
Meerjarenonderhoudsplan Welzijnsgebouwen	-125	-125	-125	-125
Dotatie onderhoudsvoorziening gemeentehuis	-40	-40	-40	-40
Aanpassing budgetten onderhoud en dotatie voorziening	-36	-74	-89	-62
Bijstelling winstverwachting bouwgrondexploitatie	-	-22	-23	-23
Bijstelling begroting Veiligheidsregio	-60	-67	-74	-67
Bijstelling begroting Leerlingenvervoer (Jobinder)	-17	-17	-17	-17
Bijstelling minderopbrengsten doorbelaste uren bouwgrond	-100	-100	-100	-100
Inventaris sportaccommodaties	-20	-20	-20	-20
Centrumplan Buitenpost	-	-	-99	-99
Herziening subsidieregeling 'versterken sociale basis'	-64	-	-	-
Correctie Ozb woningen	-300	-	-	-
Diverse ontwikkelingen (< € 10.000)	-46	-46	-46	-24
Stand Begroting 2023-2026	616	1.943	1.654	-684

Ontwikkelingen na vaststelling van de Kadernota

1) Nagekomen ontwikkelingen

Extra rijksbijdragen voor Jeugdzorg

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) heeft op 9 augustus 2022 een bericht 'Afspraken jeugdmiddelen in meerjarenraming' gepubliceerd. Hieruit blijkt dat het Rijk,

de VNG en het Interprovinciaal Overleg (IPO) voor de jaren 2024, 2025 en 2026 zijn overeengekomen dat gemeenten zowel de extra rijksbijdragen voor de jeugdzorg als de geplande bezuinigingen voor 100% in de begroting 2023 mogen opnemen. In de begroting 2022 mochten de gemeenten nog 75% opnemen.

Verder zijn afspraken gemaakt over een aanvullende besparing van structureel € 511 miljoen, waarbij de Rijksoverheid de verantwoordelijkheid heeft om deze besparing in te vullen met (wettelijke) maatregelen.

De afspraken over de extra rijksbijdragen voor de jeugdzorg dienen alleen voor de verwerking in de begroting 2023 en de meerjarenbegroting 2024-2026. Voor de jaren na 2026 blijft onduidelijk of gemeenten 100% mogen ramen of 75%, aangezien deze jaren nog niet opgenomen zijn in de richtlijnen van de provinciaal toezichthouder.

De voorgaande afspraak is als volgt in onze begroting verwerkt.

Bedragen x € 1 mln (Rijk)	2023	2024	2025	2026
Basis landelijk	1.828	1.828	1.828	1.828
Dossiers met overeenstemming	-374	-463	-570	-961
Dossiers zonder overeenstemming	pm	pm	pm	pm
Uitvoering hervormingsagenda Ministerie van VWS	-9	-	-	-
Inkomensafhankelijke ouderbijdrage	pm	pm	pm	pm
Totale middelen jeugdzorg	1.445	1.365	1.258	867
Aanvullende maatregelen (besparing) Rijks coalitieakkoord	-	-100	-500	-500
Gereserveerde middelen Rijksbegroting 2023-2026	1.445	1.265	758	367
Aandeel Achtkarspelen	2.564.000	2.245.000	1.345.000	651.000

Ontwikkeling septembercirculaire 2022 c.a.

Algemene Uitkering (AU)

De ontwikkeling van de algemene uitkering wordt voor een belangrijk deel bepaald door de ontwikkeling van de totale rijksuitgaven (accresrelevante uitgaven; ARU). Volgens de reguliere normeringssystematiek (trap-op-trap-af) hebben wijzigingen in de ARU direct invloed op de ontwikkeling van de algemene uitkering en daarmee op de omvang van het gemeentefonds. De jaarlijkse toe- of afname van het gemeentefonds, voortvloeiend uit de normeringssystematiek, wordt het accres genoemd. Het kabinet heeft de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en het Interprovinciaal Overleg (IPO) het voorstel gedaan om het volumedeel van het accres voor 2022-2025 vast te zetten op stand Voorjaarsnota 2022. De VNG heeft met dit voorstel ingestemd. De accresraming voor het jaar 2022 en verder is in de septembercirculaire opgenomen, waarbij deze is opgesplitst in een volumedeel en een loon-prijsdeel. In het Coalitieakkoord is het accres vanaf 2026 vastgezet op een plus van € 1 miljard bovenop de stand Miljoenennota 2022. Het accres wordt vanaf 2026 enkel nog aangepast voor de loon- en prijsontwikkeling. De doorrekening van de septembercirculaire is meegenomen in deze begroting.

Herijking verdeling gemeentefonds

Met ingang van 1 januari 2023 is sprake van de invoering van een nieuwe verdeling van de algemene uitkering. Op 6 april 2022 zijn de Tweede Kamer en gemeenten door de fondsbeheerders geïnformeerd over de invoering van de nieuwe verdeling per 1 januari 2023. Zoals ook met de Tweede Kamer is besproken, tijdens het Kamerdebat Financiën decentrale overheden en versterking lokaal bestuur van 7 april 2022, is dit model geen eindstation en vraagt het model continu onderhoud. In de kamerbrief van 5 juli 2022

heeft de minister de Tweede Kamer geïnformeerd over de organisatorische inbedding en de inhoud van de onderzoeksagenda.

Eenmalige rijksbijdrage 2026

Het Rijk werkt met gemeenten en provincies door aan een nieuwe financieringssysteem vanaf 2026. In aanloop daarnaartoe stelt het kabinet voor gemeenten eenmalig € 1 miljard extra in 2026 beschikbaar. Voor onze gemeente gaat het om een bedrag van € 1.356.000.

Actualisatie lonen en bijdrage Werkmaatschappij 8KTD (WM)

Jaarlijks worden de personeelskosten geactualiseerd voor formatiewijzigingen en CAO-ontwikkelingen. De actualisatie van de salariskosten en de bijdrage aan de WM bedraagt in totaal € 162.000. Dit wordt gedekt uit de hiervoor in de Algemene Uitkering verkregen middelen.

Loon- en prijsontwikkelingen versus stelpost

In de Kadernota 2023-2026 waren op basis van de meicirculaire stelposten opgenomen voor de loon- en prijsontwikkelingen voor de WM8KTD en onze gemeente. Nu de begroting 2023-2026 is geactualiseerd, blijkt dat per saldo een bedrag van € 112.000 extra voor loon- en prijsontwikkelingen moeten worden bijgeraamd dan in de gereserveerde stelposten was opgenomen.

2) Verwerkte moties

Motie P0-M1; Lobby Herijking Gemeentefonds;
Motie P7-M1; Voortzetten Energiecoaching;
Motie P2-M2; Doortrekken wandelpad/schelpenpad Gerkesklooster;
Motie P7-M1; Realisatie fietspad met brug Vierstromenland Surhuisterveen;
Motie P1-M1; Op jeugd gerichte BOA (zie tevens hierna bij bestuursakkoord).

3) Bestuursakkoord

Extra BOA capaciteit

De toenemende alcohol- en drugsproblematiek vraagt in de gemeente om versterking. Hiervoor wordt een op jeugd gerichte BOA aangenomen die een belangrijke preventieve taak heeft en contacten onderhoudt met de jeugd van Achtkarspelen. Deze BOA zal samenwerken met de dorpencoördinator, jongerenwerkers, gebiedsteams, scholen en de politie. De op jeugd gerichte BOA, zoals genoemd in het bestuursakkoord, start al in 2023. Hier is geld voor vrijgemaakt in de begroting. De totale kosten (inclusief overhead) op basis van 1 fte bedragen € 88.000 per jaar.

4) Bijstelling ombuigingen

In oktober 2021 heeft de raad besloten voor scenario 2: De Kruidhof is trekpleister in de gemeente Achtkarspelen en zorgt ervoor dat inwoners (weer) meedoen. De keuze voor dit scenario brengt met zich mee dat de oorspronkelijke taakstellende bezuiniging van € 286.000 vanaf 2023 niet wordt gehaald. Deze taakstellende bezuiniging is met € 124.000 neerwaarts bijgesteld naar € 162.000. Specifiek voor 2023 geldt aanvullend dat van de (resterende) taakstelling van € 162.000 een bedrag van € 132.000 niet zal worden gerealiseerd. Vanaf 2024 zal de taakstelling voor € 60.000 gerealiseerd worden door een verbetering van het exploitatiebudget van De Kruidhof en voor € 102.000 door een besparing bij het Sociaal Domein door een hogere uitstroom naar werk en beperken kosten inkoop (re-integratie) bij derden.

Temporiserende leges evenementenbeleid ca.

In het kader van de ombuigingen (begroting 2021) is als uitgangspunt afgesproken dat de tarieven de leges op het gebied van evenementen en horeca kostendekkend moeten

zijn. Hierbij is voor de komende jaren een ingroeipad afgesproken met een gefaseerde stijging naar 100% kostendekkendheid. We zien dat de combinatie van beoogde tariefaanpassingen vanuit kostendekkendheid en de maatschappelijke effecten hiervan op dit moment vraagt om temporisering van het ingroeipad. Ons voorstel is om voor 2023 voor de leges voor het overgrote deel alleen te verhogen met het indexpercentage van 1,9%. Omdat het ingroeipad van de verhoging van de leges al in de meerjarenbegroting 2022-2025 was opgenomen, betekent dit voor 2023 een eenmalig nadeel van € 47.000. In de aanloop naar de Kadernota 2024-2027 werken we voor de komende jaren uit wat een haalbaar en wenselijk ingroeipad voor de verhoging van deze leges is.

5) Overige ontwikkelingen

Actualisering kapitaallasten

Jaarlijks vindt een actualisatie van de kapitaallasten plaats, waarbij voor de geplande (vervangings)investeringen wordt bekeken, wanneer vervanging noodzakelijk is. In de planperiode zien we met name voor de jaren 2025 en 2026 we over de breedte een toename van de omvang van kosten voor afschrijvingen en rente als gevolg van (her)investeringen.

Actualisering riolering

De te dekken lasten zijn toegenomen door toenemende kapitaalslasten i.v.m. de noodzakelijke investeringen in het rioleringsnetwerk. Daarnaast nemen ook de personeelskosten toe en zijn de exploitatiebudgetten geïndexeerd. De fors hogere energielasten hebben ook effect op het taakveld riolering. Om alle kosten te dekken zou een tarief van € 234,60 als rioolheffing noodzakelijk zijn. Dit is een zeer forse stap t.o.v. het tarief van 2021 van € 182,04. Gezien de stand van de voorziening riolering die zich ruim boven het in het laatste VGRP (Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan) voorspelde niveau bedraagt, is er een tariefskorting van € 39,84 doorgevoerd dat resulteert in een onttrekking van de voorziening van € 480.000.

Meerjarenonderhoudsplan Welzijnsgebouwen

Begin 2022 is de nota kapitaalgoederen door de raad vastgesteld, één van de bijlagen van deze nota kapitaalgoederen was de meerjaren onderhoudsplanning (MJOP) voor de welzijnsgebouwen. Deze planning moet nog worden verwerkt in de begroting. De totale kosten voor jaarlijks en groot onderhoud nemen toe met € 125.098 ten opzichte van het bestaande begrotingsbedrag.

Storting onderhoudsvoorziening gemeentehuis

In de begin 2022 vastgestelde nota kapitaalgoederen is een meerjarenonderhoudsplanning (MJOP) opgenomen voor het gemeentehuis en Jeltinahûs. Vanuit dit MJOP wordt een gemiddelde jaarlijkse storting in de voorziening onderhoud gemeentehuis berekend van € 85.000. Dat is € 40.000 meer dan dat op dit moment is begroot.

Aanpassing budgetten onderhoud en dotatie voorzieningen

In de raadsvergadering van 3 maart 2022 is de nota kapitaalgoederen vastgesteld voor het kwaliteitsniveau basis. Naar aanleiding van deze vaststelling wordt vanaf 2022 een voorziening onderhoud overige gebouwen ingericht. De budgetten voor dagelijks onderhoud en de storting in de voorziening onderhoud overige gebouwen conform het raadsvoorstel meerjarig (vanaf 2023 tot en met 2026) verwerkt.

Ontwikkelingen GR-en

De bijdragen aan o.a. de Veiligheidsregio Fryslân en Jobinder voor onze begroting zijn naar boven bijgesteld op basis van de begroting(en) 2023-2026 van deze gemeenschappelijke regelingen.

Bijstelling minderopbrengsten doorbelaste uren bouwgrond

Met de afname van het aantal bouwgrondcomplexen en de vermindering van de ontwikkeling van nieuwe projecten is het aantal doorbelaste uren beperkt. De huidige raming van € 170.000 wordt hiermee niet meer gehaald en wordt met € 100.000 teruggebracht tot € 70.000 voor een meer realistische opbrengst voor doorbelaste van uren.

Incidentele baten en lasten

Om vast te kunnen stellen dat er sprake is van een structureel begrotingsevenwicht is het van belang dat inzicht bestaat in welke geraamde baten en lasten incidenteel zijn en welke structureel. Op grond van artikel 19 BBV moeten de incidentele baten en lasten limitatief per programma en meerjarig inzichtelijk worden gemaakt. Zie hiervoor het verplichte overzicht op bladzijde 147 in deze begroting. Een samenvatting daarvan treft u hieronder.

Ontwikkeling begrotingssaldo (bedragen x € 1.000)	2023	2024	2025	2026
Saldo van baten en lasten	-1.742	1.129	1.309	-1.022
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	2.357	814	345	337
Begrotingsresultaat	616	1.943	1.654	-684
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	-17	-17	-17	-17
Structureel begrotingssaldo (reël/materieel evenwicht)	599	1.926	1.637	-701

Op basis van de bovenstaande saldo-ontwikkeling stellen wij vast dat we voldoen aan de vereisten die vanuit het provinciaal toezicht worden gesteld aan structureel reël (materieel) begrotingsevenwicht.

Algemene Reserve

Onderstaande tabel toont van de Algemene Reserve de geraamde saldi in de periode 2022-2026. Ten opzichte van de Kadernota 2023-2026 is er sprake van een stabiele ontwikkeling van de Algemene Reserve.

Ontwikkeling reserve (bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	2026
Stand begin van dit jaar	26.249	23.213	21.472	22.602	23.910
Mutaties gedurende het jaar	-3.036	-1.741	1.129	1.309	-1.021
Stand Begroting 2023-2026	23.213	21.472	22.602	23.910	22.889

Voor een nadere specificatie van de ontwikkeling van de Algemene Reserve verwijzen we u naar pagina 148 en 149 van deze begroting.

Lastenontwikkeling burgers

Voor de begroting 2023 worden de tarieven voor OZB, afvalstoffenheffing en rioolheffing aangepast op de uitgangspunten die gehanteerd zijn voor het opstellen van de begroting 2023 en de ombuigingslijnen, die noodzakelijk zijn om hiermee de voorzieningen maximaal in stand te kunnen houden.

Onroerendezaakbelasting

Het Ozb-tarief wordt in 2023 verhoogd met een inflatiecorrectie van 1,9% voor de totale omzet ten opzichte van 2022 op basis van de vastgestelde kaderbrief. Door een verkeerd genomen uitgangspunt is in 2022 gemiddeld € 30 tot € 45 per woning teveel aan heffingsaanslag in rekening gebracht bij woningeigenaren. Het totaal ontvangen bedrag

zal bij de bepaling van het tarief 2023 worden gecompenseerd. Hierdoor vloeit het teveel geïncasseerde bedrag weer terug. We kijken nog naar de manier waarop inwoners die (bijvoorbeeld) hun woning in 2022 hebben verkocht en niet langer een woning (in de gemeente) bezitten, zich kunnen melden zodat bekeken kan worden of zij in aanmerking komen voor compensatie.

Afvalstoffenheffing

De Afvalstoffenheffing stijgt voor de meerpersoonshuishouden en eenpersoonshuishoudens naar respectievelijk € 376,56 en € 263,64. Een verhoging van € 9,84 (2,68%) en € 6,96 (2,71%).

Rioolheffing

Voor de rioolheffing stellen wij voor om de tarieven conform de uitgangspunten van het vastgestelde GRP vast te stellen zodat een kostendeckend tarief gehanteerd wordt. Dit betekent een aanpassing van het tarief naar € 194,76 (€ +12,72; 6,99%)

Effecten bijdrage aan WM8KTD

De begroting 2023 van de WM8KTD is reeds voor de behandeling van de Kadernota 2023-2026 vastgesteld zonder uiteraard de daarin opgenomen voorstellen die betrekking hebben op de WM8KTD. Daarnaast zijn er nog een paar ontwikkelingen, die van invloed zijn op de bijdrage aan de WM8KTD. Voor de WM8KTD is hiervoor nog een begrotingswijziging nodig om de begroting 2023 van de WM8KTD op het gewenste peil te krijgen.

In de onderstaande tabel hebben we samengevat hoe de bijdrage zich via de verschillende besluitmomenten heeft ontwikkeld. Vervolgens is een overzicht opgenomen van alle afzonderlijke wijzigingen met een effect op de bijdrage vanaf de primitieve begroting 2023-2026 van de WM8KTD.

In totaal gaat de bijdrage van onze gemeente aan de WM8KTD met € 1.525.000 omhoog. Hiervan heeft € 1.391.000 betrekking op voorstellen, die in de Kadernota 2023-2026 zijn vermeld. Voor wat betreft de ontwikkelingen na de Kadernota 2023-2026 gaat de bijdrage van onze gemeente aan de WM8KTD nog omhoog met een bedrag van € 134.000.

Omdat de processen van de WM8KTD en de gemeente ten aanzien van de begroting niet synchroon lopen, hebben we er bewust voor gekozen om op deze plek een toelichting te geven op de ontwikkeling van de bijdrage aan de WM8KTD vanuit de begroting 2022 naar de begroting 2023 toe. U vindt daarom in de programma's geen afzonderlijke toelichting op het verschil in de bijdrage aan de WM8KTD.

Het effect van deze begrotingswijzigingen is al meegenomen in onze begroting 2023. U ontvangt voor deze wijzigingen dus geen afzonderlijk raadsvoorstel meer. In de besluitvorming onder punt 2) is dit formeel op de juiste wijze vertaald.

Ontwikkeling begroting WM8KTD

Ontwikkeling begroting WM8KTD	2023		
(bedragen x € 1.000)	Bijdrage 8K	Bijdrage TD	Totaal
Primitieve begroting 2022-2025; jaarschijf 2023	17.794	18.392	36.186
<i>Ontwikkelingen in cyclus 2022-2025</i>			
Vastgestelde wijzigingen bij begrotingsbehandeling 2022	747	560	1.307
Saldo 2023 – 2026 na vaststelling gemeentebegroting 2022	18.541	18.952	37.493
Ontwikkelingen in primitieve begroting WM8KTD 2023-2026	763	570	1.333
Primitieve begroting 2023-2026; jaarschijf 2023	19.304	19.522	38.826
Ontwikkelingen na Kadernota 2023-2026 met effect op de bijdrage	134	86	220
Wijzigingen n.a.v. Kadernota 2023-2026	1.391	1.397	2.788
Bijdragen begroting na wijziging	20.829	21.005	41.834

Begroting 2023-2026

Bijdragen van 8K en TD aan de WM8KTD <i>(bedragen x € 1.000)</i>	2023			2024			2025			2026		
	8K	TD	Totaal	8K	TD	Totaal	8K	TD	Totaal	8K	TD	Totaal
Primitieve begroting	19.304	19.522	38.826	17.939	18.515	36.455	17.821	18.398	36.219	17.750	18.326	36.075
Voorgestelde wijzigingen	1.526	1.482	3.008	815	820	1.635	614	600	1.214	610	604	1.214
Ontwikkelingen na Kadernota met effect op bijdrage	134	86	220	106	106	213	144	125	270	140	129	270
Wijzigingen n.a.v. Kadernota 2023-2026	1.391	1.397	2.788	708	714	1.422	469	475	944	469	475	944
Saldo 2023 - 2026	20.829	21.005	41.834	18.754	19.335	38.090	18.435	18.997	37.433	18.360	18.930	37.289

Dit saldo bestaat uit de volgende wijzigingen.

Effecten op de bijdrage aan WM8KTD <i>(bedragen x € 1.000)</i>	2023			2024			2025			2026		
	8K	TD	Tot.	8K	TD	Tot.	8K	TD	Tot.	8K	TD	Tot.
Vastgestelde primitieve begroting	19.304	19.522	38.826	17.939	18.515	36.455	17.821	18.398	36.219	17.750	18.326	36.075
Voorgestelde wijzigingen	1.430	1.482	2.912	719	820	1.539	518	600	1.118	514	604	1.118
WM: KN 2023-2026; Bestuursondersteuning college Achtkarspelen; 00.09	32	-	32	32	-	32	32	-	32	32	-	32
WM: KN 2023-2026; Capaciteitsuitbreiding contractmanagement en contractbeheer; 00.04.11	60	60	120	-	-	-	-	-	-	-	-	-
WM: KN 2023-2026; DIV: Medewerker semi statisch en openbaar archief; 00.04.19	23	23	46	23	23	46	23	23	46	23	23	46
WM: KN 2023-2026; Dorpencoördinator; 00.07	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
WM: KN 2023-2026; Extra inzet recreatie en toerisme 03.02	-	73	73	-	73	73	-	73	73	-	73	73
WM: KN 2023-2026; Facilitair senior beleidsadviseur; 00.04.07	46	46	91	46	46	91	46	46	91	46	46	91

Begroting 2023-2026

WM: KN 2023-2026; Formatie medewerker recordbeheer; 00.04.01	67	67	134	67	67	134	-	-	-	-	-	-
WM: KN 2023-2026; Historische informatie en materiaal gemeente Achtkarspelen en restauratie daarvan; 00.02	4	-	4	4	-	4	4	-	4	4	-	4
WM: KN 2023-2026; HR: Recruitement; 00.04.16	43	43	85	20	20	40	20	20	40	20	20	40
WM: KN 2023-2026; HR: Vlootshouw in het kader van Strategisch Personeelsplan (SPP); 00.04.17	37	37	74	-	-	-	-	-	-	-	-	-
WM: KN 2023-2026; I&A: doorontwikkelingen team en organisatie; 00.04.20	192	192	384	192	192	384	-	-	-	-	-	-
WM: KN 2023-2026; IBP/Informatieveiligheid; 00.04.02	3	3	5	3	3	5	3	3	5	3	3	5
WM: KN 2023-2026; ICT datagedreven werken; 00.04.04	25	25	50	25	25	50	25	25	50	25	25	50
WM: KN 2023-2026; ICT diverse noodzakelijke upgrades; 00.04.03	13	13	26	13	13	26	13	13	26	13	13	26
WM: KN 2023-2026; ICT informatieveiligheid; 00.04.05	13	13	26	23	23	46	43	43	86	43	43	86
WM: KN 2023-2026; Inkoop Wmo en Participatiewet (implementatieplan); 06.03	73	73	146	-	-	-	-	-	-	-	-	-
WM: KN 2023-2026; Inrichten Mijngemeente.nl; 00.03	13	13	26	13	13	26	13	13	26	13	13	26
WM: KN 2023-2026; Invulling actiepunten vanuit communicatiestrategie; 00.04	69	69	138	14	14	28	14	14	28	14	14	28
WM: KN 2023-2026; Jurist Veiligheid; 01.01	27	27	55	27	27	55	27	27	55	27	27	55
WM: KN 2023-2026; Kwantitatieve en kwalitatieve impuls stafdiensten (HR en communicatie); 00.04.12	297	297	593	-	-	-	-	-	-	-	-	-
WM: KN 2023-2026; Noodzakelijke upgradering financieel informatiesysteem naar een nieuw platform in de cloud; 00.04.08	40	40	80	10	10	20	10	10	20	10	10	20
WM: KN 2023-2026; Omzetting van het dashboard (digitalisering) voor Liberaux; 00.04.18	4	4	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-
WM: KN 2023-2026; Organiseren en faciliteren van het thuiswerken; 00.04.09	143	143	286	28	28	56	28	28	56	28	28	56

Begroting 2023-2026

WM: KN 2023-2026; Samengestelde objectregistratie; 00.04.21	8	8	15	8	8	15	8	8	15	8	8	15
WM: KN 2023-2026; Structurele inbedding energiecoaching; 07.04	-	48	48	-	48	48	-	48	48	-	48	48
WM: KN 2023-2026; Taakverzwaring strategische advisering colleges, raden, DB en AB; 00.01	66	66	131	66	66	131	66	66	131	66	66	131
WM: KN 2023-2026; Toezicht kabels, leidingen, wegoopbrekingen; 02.12	-	16	16	-	16	16	-	16	16	-	16	16
WM: Raad 03-11-2022; Actualisatie kapitaallasten 2023-2027	- 2	- 2	- 5	18	18	37	41	37	78	37	41	78
WM: Raad 03-11-2022; Coalitieakkoord TD; Op jeugd gerichte BOA	-	88	88	-	88	88	-	88	88	-	88	88
WM: Raad 03-11-2022; Motie 8K; Op jeugd gerichte BOA; P1-M1	88	-	88	88	-	88	88	-	88	88	-	88
WM: Raad 03-11-2022; Motie 8K; Voortzetten Energiecoaching; P7-M1	49	-	49	-	-	-	-	-	-	-	-	-
WM: Raad 03-11-2022; Verschuiving WOZ budget naar BAG budget	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
WM; KN 2023-2026: Civieltechnische medewerker; 02.13	-	-	-	-	-	-	16	-	16	16	-	16
Bijdragen begroting na wijziging	20.829	21.005	41.834	18.754	19.335	38.090	18.435	18.997	37.433	18.360	18.930	37.289

WONEN EN WERKEN

Overheids- en burgerparticipatie

In het bestuursakkoord wordt nadrukkelijk aandacht gevraagd voor burgerparticipatie. Daarnaast is uiteraard ook onze rol als participant in burgerinitiatieven (overheidsparticipatie) een zeer actueel thema. We gaan de komende maanden met de raad in gesprek om met u toe te werken naar concretisering van de gewenste richting en resultaten.

Uitvoeringsplannen ANNO III

De gemeenten Achtkarspelen, Dantumadiel, Noardeast-Fryslân en Tytsjerksteradiel en de Provinsje Fryslân en Wetterskip Fryslân zijn de derde periode van samenwerking in gegaan. Hiervoor hebben zij een agenda opgesteld met een looptijd tot en met 2025. Samen willen ze de regio naar een hoger plan tillen, en in 2040 de topregio van Noord-Nederland zijn als het gaat om wonen, werken en recreëren. Samen met de regionale samenwerkingspartners zetten ze de schouders er onder, langs het spoor van sûn, grien en ûndernimmend.

Begin 2022 is gestart met de uitwerking: welke resultaten willen we wanneer boeken, met welke maatschappelijke partners pakken we de opgaven op, welke middelen zijn daarvoor nodig en waar vinden we die? Dit verschilt per opgave. Sommige opgaven lopen nog door vanuit ANNO II en hebben fors de wind in de rug. Er zijn ook volledig nieuwe opgaven, die vanaf de basis moeten worden opgebouwd.

Op dit moment worden de opgaven nader uitgewerkt in uitvoeringsplannen. Past de uitwerking van de opgave in bestaande inhoudelijke en financiële kaders, dan beslissen de colleges, GS en DB van het Wetterskip er over. Past het niet en is er iets extra nodig, dan is dat een bevoegdheid van de raden en leggen de dagelijks besturen voorstellen voor de betreffende begrotingsprogramma's ter besluitvorming voor.

Zodra er meer zicht is op de planning van de besluitvorming over de uitvoering van de verschillende opgaven wordt dit inzichtelijk gemaakt. De raden, Provinciale Staten en het AB van het Wetterskip worden op de hoogte gehouden met een voortgangsrapportages.

Ontwikkelingen rondom gasleveranties door Gazprom

De oorlog in de Oekraïne brengt met zich mee dat de rijksoverheid de inkoop van energie door overheden via Gazprom wil beëindigen per 10 oktober 2022 (vijfde sanctiepakket). In het huidige contract liggen de prijzen vast voor 2022 en voor 2023 is voor 50% van de gasinkoop (Gazprom) en 30% van de inkoop elektriciteit (DVEP) de prijs vastgeklekt. De markt wil op dit moment niet verder gaan dan deze percentages. Het is de bedoeling met ingang van 2024 over te gaan op lokaal ingekochte duurzame energie.

Na de nodige aandacht in de pers en vragen vanuit de Tweede Kamer heeft dinsdag 6 september jl. de Minister voor Klimaat en Energie een brief naar de Tweede Kamer gestuurd waarin is aangekondigd dat aanbestedende diensten die daartoe een verzoek indienen, ontheffing wordt verleend van het vijfde sanctiepakket. Hierover is contact opgenomen met het Ministerie welke mondeling heeft bevestigd dat de Friese overheden de ontheffing (initieel tot 1 januari 2023) zullen ontvangen. Daartoe hoeft geen nieuw verzoek te worden ingediend. Gazprom gaat er zelf vanuit dat zij vóór 1 januari 2023 hun aandelen overdragen waardoor zij niet meer in Russisch eigendom zijn en daarmee in ieder geval niet meer onder het sanctiepakket vallen. Of dit een realistische verwachting is van Gazprom, is voor OVEF (Coöperatie Openbare Verlichting en Energie Fryslân) niet te beoordelen.

Friese overheden stonden voor de keuze om het Gazprom contract voort te zetten of om per 10 oktober over te gaan op het zelflevermodel. Op vrijdag 16 september is er een ingelaste ALV van OVEF geweest. In dit overleg is de leden van de ALV gevraagd om een keuze te maken tussen het voortzetten van het contract met Gazprom of per 10 oktober over te gaan op zelflevering.

Wanneer er per 10 oktober overgaan wordt op het zelflevermodel zorgt dat in 2022 en 2023 voor ca. 9 miljoen euro aan extra kosten voor alle OVEF leden samen. Stap voor stap gaan Friese gemeenten dan over op duurzaam opgewekt gas. Dit kan vanaf 2025. Tot die tijd koopt OVEF met behulp van Greenchoice Noors gas in voor haar leden. Er is dan geen contract meer met Rusland.

Bij voortzetten van het huidige contract blijft de voordelige prijs van gas behouden. Daarnaast kan Gazprom het gas dan niet met veel winst ergens anders verkopen (voor 2022 is al het gas voor € 50 per MWh ingekocht, voor 2023 is nu de helft van het volume ingekocht voor € 70 per MWh, de huidige marktprijs ligt rond de € 200 per MWh en fluctueert heel erg). Friese overheden blijven in deze situatie Russisch gas kopen. Dit betekent dat er een geldstroom van Fryslân naar Rusland blijft bestaan. De opbrengsten voor Rusland zijn wel substantieel (€ 9 miljoen) lager dan wanneer het Gazprom contract wordt ontbonden.

Op basis van de toelichting en de onderliggende stukken heeft de ALV van OVEF besloten om het contract met Gazprom te willen voortzetten, initieel tot 1 januari 2023 en indien mogelijk tot januari 2024. Dit is afhankelijk van de ontheffing van het vijfde sanctiepakket die wordt verleend door de minister van Klimaat en Energie aan OVEF. Ondanks de langere verbondenheid aan Russisch gas vinden de leden van de OVEF dat we hogere kosten voor de samenleving moeten voorkomen en willen ze Gazprom niet de kans geven om het gas met meer winst te verkopen. Ook bij het zelflevermodel kan er pas per 2025 overgestapt worden op volledig duurzaam gas van Friese bodem. In de tussentijd zou ook hier nog steeds gebruik worden gemaakt van aardgas, alleen dan van Noorse oorsprong.

Ook al is er nog veel onduidelijk ten aanzien van het begrotingsjaar 2023, wel is duidelijk dat er op enig moment de (hogere) prijs bepaald moet worden voor het nog niet vastgeklitte deel van het gas (en elektriciteit inkoop). Dit betekent dat het budget voor 2023 verhoogd moet worden. Indicatief zijn hier enkele tonnen mee gemoeid en de begroting voor 2023 zal moeten worden aangepast.

De inkoop van energie kent op dit moment grote onzekerheden wat betreft de beschikbare budgetten. Het is erg ingewikkeld een juiste inschatting te maken over de prijzen van energie. De prijzen fluctueren enorm en er is veel onzekerheid over het prijspeil van energie voor zowel de korte als de lange termijn. De nadelige effecten zullen het grootst zijn als er met een nieuwe contractpartner in zee wordt gegaan.

Per saldo blijkt het erg lastig om nu al een goede inschatting te maken van de financiële effecten voor 2023. Het wel of niet doorgaan met het huidige contract voor 2023 zal heel veel invloed hebben op het uiteindelijke financiële effect. In de begroting is mede op basis van de vergadering OVEF van 16 september jl. vooralsnog rekening gehouden met een extra nadelig financieel effect van € 172.000 in 2023.

Afspraken kade- en oeverbeheer in Fryslân

Langs de diverse Friese vaarwegen liggen vele kilometers aan oevers. In 2014 heeft de Provincie Fryslân ervoor gekozen om eerst de prioriteit te leggen bij de toedeling en het beheer van de vaarwegen, maar wel met de intentie om als vervolg hierop het oeverbeheer toe te wijzen. Om ook op het vlak van het beheer van de oevers tot goede afspraken te komen, gaf Provinciale Staten in 2018 opdracht om vier varianten uit te

werken. De basis daarvoor was de door de provincie Fryslân vastgestelde startnotitie "Oeverbeheer vaarwegen" van 25 april 2018. Op 29-09-2020 heeft het college besloten om in te stemmen met de voorkeursvariant van de stuurgroep "Oevers vaarwegen", de variant 5 (praktisch functionele benadering), met een kanttekening voor het instellen van een oeverfonds omdat de precieze inhoud en vorm op dat moment nog onduidelijk was. Op 20-10-2020 is een memo met bijbehorende stukken van het college verstuurd aan de raad (via de LIS).

Tijdens het inhoudelijk uitwerken van de voorkeursvariant in 2021/2022 is gebleken dat er een aantal onderdelen zijn waar betrokken partijen op verschillende wijze naar kijken en invulling aan geven. Inmiddels is onder regie van de provincie Fryslân de verdere uitwerking afgerond. Onder andere de reikwijdte en invulling van het oeverfonds is verdiept uitgewerkt in een aantal varianten. Ambtelijk is hierover geen consensus bereikt, gemeenten en provincie opteren een andere voorkeursvariant (vergoeding over areaal van 365 km) als het wetterskip Fryslân (vergoeding over areaal van 843 km). Betrokken partijen (o.a. gemeenten en wetterskip Fryslân) kunnen bestuurlijk hun standpunt/advies aan Gedeputeerde Staten van de provincie Fryslân meedelen, welke deze vervolgens kunnen wegeven in de besluitvorming (volgens huidige planning van de provincie november/december 2022).

Definitieve besluitvorming over de toedeling van het kade- en oeverbeheer door Provinciale Staten, als regievoerder en vanuit hun wettelijke basis, wordt verwacht in januari 2023.

Onder andere het besluit om de toedeling inspraakrijp te maken is hier onderdeel van.

Hierna zijn de technische en financiële consequenties voor onze gemeente duidelijk en kan de vertaling hiervan meegenomen worden in de begroting (ingående vanaf 2024). De eerder in de memo aan de raad (LIS van 20-10-2020) aangegeven bandbreedte van de mogelijke financiële gevolgen bij deelname aan het oeverfonds blijven vooralsnog gehandhaafd. Deze worden ingeschat op een bedrag variërend van €19.000,00 tot € 50.000,00 aan jaarlijkse structurele kosten.

MFC Twijzelerheide

De second opinion naar de haalbaarheid van een MFA in Twijzelerheide is uitgevoerd en verwerkt in een rapport. Er zijn verschillende varianten beoordeeld en het draagvlak onder de inwoners en omwonenden is onderzocht. Binnenkort kan de raad het voorstel hiervan tegemoet zien en wordt de raad om besluitvorming gevraagd. De verdere uitwerking van deze plannen kunnen financiële consequenties met zich meedragen voor de meerjarenbegroting vanaf 2025.

Verplaatsen sportvelden Surhuisterveen

Het college zet in op een betere benutting en ontsluiting van het bedrijventerrein Lauwerskwartier in Surhuisterveen, gelijktijdige ontwikkeling van woningbouw en het bieden van voldoende perspectief om de sportbeoefening de benodigde ruimte te geven met beoogde verplaatsing van de sportvelden. Met de korfbal is overleg over de invulling van de korfbal op het bestaande terrein in Vierstromenland. Daarnaast heeft er inmiddels een locatieonderzoek plaatsgevonden voor de verplaatsing van de huidige voetbalvelden binnen Surhuisterveen. Een voorstel ten aanzien van het verplaatsen van de korfbal in Surhuisterveen is gepland voor behandeling in de raad in het 4^e kwartaal van 2022 en een voorstel ten aanzien van het verplaatsen van de voetbalvelden zal naar verwachting in het eerste kwartaal van 2023 aan de raad worden aangeboden.

Vorbereiden actualisatie Bodemkwaliteitskaart

De huidige vigerende bodemkwaliteitskaart is op 16 oktober 2018 vastgesteld door het college en dient iedere vijf jaar te worden geactualiseerd. De vigerende bodemkwaliteitskaart en de bijbehorende Nota bodembeheer 2018 zijn in samenwerking met 11 gemeenten (bodembeheersgebied) onder regie van de Fumo opgesteld. De voorbereiding voor een gezamenlijke nieuwe bodemkwaliteitskaart zal naar verwachting in de tweede helft van 2022 van start gaan.

Net als de vigerende bodemkwaliteitskaart wordt weer gestreefd naar een gezamenlijke invulling van de actualisatie. Dit betekent dat de kosten worden verdeeld over de gemeenten die momenteel deel uitmaken van hetzelfde bodembeheersgebied van de bodemkwaliteitskaart. De verwachting is dat de kosten kunnen worden gedekt uit het huidige budget 'bouwstoffenbesluit'. De kosten voor deze voorbereiding zijn echter nog niet bekend.

Omgevingswet

Inwerkingtreding en transitie

De invoering van de Omgevingswet is inmiddels al diverse keren uitgesteld. Ook bij het opstellen van deze begroting is het nog steeds onzeker of de herziene ingangsdatum van 1 januari 2023 wordt gehaald. De wet beoogt modernisering, bundeling en vereenvoudiging van wet- en regelgeving op het gebied van de fysieke leefomgeving. Met als basis een goede balans tussen het benutten en beschermen van onze leefomgeving. De Omgevingswet brengt een omvangrijke transitieopgave met zich mee. Deze transitie loopt ook na de inwerkingtreding nog door tot in ieder geval 2030. Het jaar 2023 staat in het teken van doorontwikkeling. Het opdoen van kennis en ervaring in de praktijk en het verder uitwerken en/of bijstellen van onze systemen, informatievoorzieningen, werkprocessen en beleidscyclus, om op deze wijze onze dienstverlening optimaal uit te blijven voeren. Daarbij geven we ook verder vorm aan ons participatiebeleid, één van de pijlers uit de Omgevingswet. Ook starten we met het vormgeven van het omgevingsplan aan de hand van een in 2022 ontwikkeld handboek en doorlopen pilot met een ontwikkelaar op het gebied van de Wet Kwaliteitsborging Bouwen. We passen ingaande 2023 onze organisatie aan op de Omgevingswet. Structurele effecten daarvan worden u middels een begrotingswijziging voorgelegd in 2023.

Het Rijk heeft aangekondigd de gemeenten tegemoet te komen in de transitiekosten Omgevingswet. In de septembercirculaire 2022 wordt helder welk extra bedrag de gemeente ontvangt vanuit de bestemde € 150 miljoen. Hiervan bekostigen we in eerste instantie - conform afspraak in de begrotingswijziging van april 2022 - de extra inzet in 2022. Het eventueel resterende bedrag hebben we (onder meer door de vertraagde implementatie van het Digitaal Stelsel Omgevingswet) naar verwachting nodig om de uitvoering vorm te kunnen geven. Dit zullen we via de overlopende posten in de begroting 2023 duiden.

Verschuiving taken naar Fumo

Uit de Omgevingswet volgt dat we een belangrijk deel van onze taken op gebied van Milieu (vergunningen, toezicht en handhaving) over moeten dragen aan de Omgevingsdienst, de Fumo. Daarnaast onderzoeken we of het wenselijk is om op andere taakvelden ook taken naar de Fumo over te hevelen vanwege o.a. kwetsbaarheid en kwaliteit. In de loop van 2023 volgt hiertoe een voorstel. De financiële gevolgen zijn nog niet helder. Wat we wel weten is dat de uitvoering door de Fumo doorgaans duurder is dan wanneer we het zelf doen.

Wonen

Vorig jaar is extra budget beschikbaar gesteld voor de jaren 2022 en 2023 om ons ambitieus woningbouwprogramma te realiseren. Vanuit het Rijk wordt er, via de Nationale Woon- en Bouwagenda, de komende jaren ook extra ingezet om het aantal nieuwe woningen te vergroten met het oog op de vraag vanuit de samenleving. Op deze manier trekt het Rijk de regie naar zich toe. De minister benadrukt in de Nationale Woon- en Bouwagenda met name de bouw van betaalbare woningen welke een substantieel bestandsdeel vormen van deze agenda. Speciale aandacht hierbij is er voor het toegankelijk houden voor de woningmarkt voor met name starters op de woningmarkt.

De woningmarktmonitor laat in Achtkarspelen een groei zien van het aantal huishoudens meer dan het aantal inwoners. Op dit moment zitten er voldoende plannen in de pijplijn, die ontwikkeld kunnen worden naast de harde plancapaciteit en de plannen die in procedure zijn. We willen deze lijn voortzetten en blijven oog houden voor toevoeging van betaalbare huur en koop, voor het stimuleren van doorstroming waardoor de bestaande woningen toekomstbestendig en duurzamer worden, voor spreiding over de gemeenten en voor het toevoegen van plannen met kwaliteit en meerwaarde. Voor specifieke doelgroepen, zoals starters en statushouders, is de komende tijd meer aandacht nodig.

Duurzaamheid, Transitievisie warmte c.a.

Invoering Energieloket n.a.v. vaststelling Transitievisie Warmte, de Duurzaamheidsagenda en ANNO III

Vanuit de Transitievisie Warmte neemt het energieloket een belangrijke plek in voor de dienstverlening naar burger en bedrijf. Deze kunnen met duurzaamheidsvragen bij dit loket terecht. Het loket deelt zoveel als mogelijk is, informatie via website en bijvoorbeeld nieuwsbrieven, organiseert energiemarkten, ondersteunt projectmatige aanpakken, biedt producten aan zoals quick scans en andere energiebesparende maatregelen.

In 2022 starten we met de evaluatie van het Energieloket en worden er vervolgacties bepaald over hoe we invulling willen geven aan de taken die voortvloeien uit de Duurzaamheidsagenda en de Transitievisie Warmte. Deze aanvullende formatie wordt alleen ingevuld als er vanuit het Rijk voldoende middelen beschikbaar komen voor de uitvoering van de Transitievisie Warmte.

Opstellen Warmte Uitvoering Programma's, verdere verkenning Transitievisie Warmte

Voor de uitvoering van de Transitievisie warmte moeten Wijk Uitvoeringsplannen worden gemaakt. In samenspraak met de dorpen zullen concrete plannen worden gemaakt en uitgevoerd om de dorpen, in fasen, uiteindelijk aardgasvrij te maken. Hier zijn projectleiders voor nodig om samen met de dorpen en een integraal gemeentelijk projectteam aan de slag te gaan.

In 2022 hebben wij een eerste verkenning uitgevoerd naar de benodigde (formatieve) invulling. Daarbij is en wordt ook gekeken naar de mogelijkheid om op dit gebied regionaal of provinciaal samen te werken. Vooralsnog kunnen wij hier echter verder nog geen invulling aan geven, omdat er vanuit het Rijk nog niet voldoende middelen beschikbaar zijn gekomen voor de uitvoering van de Transitievisie Warmte. Zodra dit wel het geval is, komen we hier op terug bij de raad.

Kwaliteitscriteria Energiebesparing en Duurzaamheid, toezichtsprogramma bedrijven

Binnen de Kwaliteitscriteria is een nieuwe (wettelijke) taak geformuleerd en deze vraagt om uitbreiding van de formatie. Eerder is hiervoor 0,05 fte aan de formatie toegevoegd. Dit blijkt te weinig om de taak uit te kunnen voeren. We hebben in totaal 0,15 fte nodig.

Wij zijn voornemens voor te stellen de formatie uit te breiden met 0,10 fte zodat wij onze taak kunnen uitvoeren. De beoogde capaciteitsinvulling vindt alleen plaats als er via het Rijk voldoende uitvoeringsmiddelen vanuit het klimaatbeleid beschikbaar komen.

Toezicht en Handhaving

De gemeente is wettelijk verplicht om toezicht te houden op gastouderopvang. De GGD voert dit toezicht voor ons uit. Momenteel wordt 10% van de gastouderopvang gecontroleerd. De gemeente is wettelijk verplicht om dit percentage per 2023 op te hogen naar 50%. Dit levert zowel een hogere kostenpost op voor wat betreft de dienstverlening van de GGD als een extra administratieve en juridische last binnen de eenheid Toezicht & Handhaving. Deze extra kosten worden geschat op € 21.000 jaarlijkse kosten inspecties door GGD, € 16.500 jaarlijkse kosten voor de eenheid Toezicht & Handhaving. De compensatie die wij hiervoor vanuit het rijk ontvangen is ruimschoots onvoldoende om deze extra kosten te dekken. Dit betekent dat wij deze wettelijke taak niet uit kunnen voeren en in gebreke blijven.

Bijstelling investeringskredieten en kapitaallasten

Om het afgesproken kwaliteitsniveau conform de nota kapitaalgoederen 2022-2026 na te leven is het noodzakelijk dat de geplande investeringen in de kapitaalgoederen worden uitgevoerd. De huidige marktontwikkelingen hebben ertoe geleid dat de huidige investeringskredieten onvoldoende zijn om deze werkzaamheden uit te kunnen voeren. Daarom is bijstelling nodig van de investeringskredieten zoals weergegeven in de onderstaande tabel. Deze prijsstijging wordt grotendeels opgevangen door de vergoeding van prijs- en loonontwikkeling in de meicirculaire. De effecten hiervan op de kapitaallasten zijn financieel in deze voorliggende begroting verwerkt.

Aanpassing kredieten als gevolg van hogere inflatie				
Kredieten in de categorie	Huidige begroting	Aangepaste begroting	Mutatie	Extra kapitaallast
Voertuigen	50.000	60.000	10.000	1.300
Wegen en bruggen	2.354.947	2.577.431	222.484	6.176
Kruidhof *	370.000	590.000	220.000	7.100
Recreatieve fietspaden	385.000	400.000	15.000	575
Totaal	3.159.947	3.627.431	467.484	15.151

* Inclusief een verhoging van € 100.000 als gevolg van het niet doorgaan van de subsidie, zoals destijds als risico beschreven in het raadsvoorstel.

SAMENLEVING

Sociaal Domein

Wij blijven werken aan een sterk sociaal domein waarin wij de transformatie naar een meer zelfredzame samenleving doorvoeren in ons dagelijks handelen. De transformatie heeft mede als doel dat meer ondersteuningsvragen binnen de samenleving worden opgelost.

In 2022 is de implementatie gerealiseerd van de per 2021 vastgestelde beleidsstukken. Dit zijn onder andere de visie op de sociale basis en het beleidsplan Participatiewet. In deze documenten zijn het versterken en gebruikmaken van de sociale basis in dorpen opgenomen.

We willen een leefbare gemeente zijn, waarin iedereen mag en kan meedoen en ondersteuning krijgt om zoveel mogelijk zelfstandig te zijn als nodig is. De visie sociale basis is uitgewerkt in de Subsidieregeling Versterken Sociale Basis 2023-2027. In 2022 is

gestart met het toekennen van ingediende subsidies. Dit heeft geleid tot een aantal bezwaarschriften over afgewezen beschikkingen.

Door het in behandeling nemen van een aantal bezwaarschriften over afgewezen beschikkingen is twijfel ontstaan over een juiste uitvoering van de subsidieregeling. Om iedere indiener recht te doen, is hun ingediende aanvraag later alsnog toegekend. Tegelijkertijd is afgesproken dat een externe partij de evaluatie van de subsidieregeling in de 1e helft van 2023 gaat uitvoeren. Zodat de resultaten daarvan opgenomen kunnen worden in de Kadernota 2024.

De regiefunctie van de gemeente wordt doorontwikkeld en het daarbij passende partnerschap van de gemeente richting werkgevers, onderwijs en maatschappelijke organisaties. Samen werken wij aan doelen in het sociaal domein. Dit vraagt om een verdere vertaling van deze visie naar het handelen door onze medewerkers, als partner in het krachtenveld van de netwerken in onze dorpen. De aanbesteding voor de inkoop van de specialistische jeugdhulp is uitgesteld naar januari 2023. Provinciaal is een onderverdeling gemaakt tussen specialistische jeugdhulp en complementaire jeugdhulp. Complementaire (alternatieve) jeugdhulp zal niet meer provinciaal ingekocht worden. Dit betekent dat de gemeente zelf in een aanbod moet voorzien. Momenteel zijn wij aan het onderzoeken hoe wij dit het beste kunnen inregelen.

Sinds 2022 werken wij aan een doorvertaling van onze visie naar onze lokale inkoop van voorzieningen op grond van de Participatiewet en Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo).

In maart 2022 is er een visie hierop door de gemeenteraad vastgesteld, doorwerkend naar het invoeringsplan dat in 2023 zal worden uitgewerkt.

De kaders voor de veranderingen komen uit het beleidskader sociaal domein, dat in april 2019 is vastgesteld door de gemeenteraden van Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel. Dit beleidskader bestond mede uit een aantal financiële maatregelen. In samenhang werken wij aan deze veranderingen om de komende jaren de passende zorg en ondersteuning aan onze inwoners te kunnen geven en budgetoverschrijdingen te voorkomen.

Onderwijs

De afgelopen jaren heeft het onderwijs het zwaar te verduren gehad tijdens de Coronacrisis. Onderwijsachterstanden en extra zorg vooral rond de kwetsbare jongeren zijn daarvan een gevolg. Samen met de onderwijspartners wordt in 2023 geïnvesteerd in herstel en een vernieuwd perspectief.

Gemeenten ontvangen op grond van het Nationaal Plan Onderwijs in totaal € 300 miljoen voor de schooljaren 2021-2022 en 2022-2023. De gemeente Achtkarspelen zal voor dit specifieke doel over de totale periode in totaal ruim € 525.000 ontvangen. We zoeken voor de besteding van deze middelen aansluiting bij de behoefte van het onderwijs. We vertrouwen erop dat in goed overleg met de lokale partners binnen de kaders van de regeling voor duurzame investeringen wordt gekozen.

BESTUUR EN DIENSTVERLENING

Organisatieontwikkeling

De in de kadernota aangekondigde maatregelen worden in deze begroting definitief vastgesteld. De onderwerpen betreffen:

1. Personeelsbeleid en ontwikkeling;
2. Versterking ondersteuning;
3. Thuiswerken;
4. Strategische adviseren worden in deze begroting definitief vastgesteld.

Tussen het vaststellen van de kadernota en deze begroting is het niet reëel om te verwachten dat de besproken maatregelen al direct tot een verandering van de situatie heeft geleid. Er is nog steeds sprake van een hoog ziekteverzuim, uitstroom medewerkers en lastige invulling van vacatures.

1. Personeelsbeleid en ontwikkeling

Het strategisch personeelsplan verwachten we uiterlijk medio 2023 aan u voor te leggen. In het vorig jaar uitgevoerde benchmarkonderzoek is aangegeven dat ons loongebouw op dit moment niet marktconform is. Het is niet toegesneden op de schaalgrootte en de daarmee vereiste strategische capaciteit van de organisatie. De resultaten en voorstellen gekoppeld aan het lopende onderzoek naar het loongebouw worden in 2023 aan uw gepresenteerd. Hetzelfde geldt voor het opstellen van een arbeidsmarktstrategie.

De werkdruk bij veel medewerkers en leidinggevendenden is te hoog. Specifiek bij leidinggevendenden komt dit mede door de omvang van een aantal medewerkers die een leidinggevende aanstuurt. Waar een algemeen aanvaardbare omvang van 15 tot 20 mensen normaal is, hebben wij teams met 40 tot 50 mensen met 1 leidinggevende. De verwachting bij deze maatregel is dat dit zal leiden tot hogere kosten. Die wordt u via een aparte begrotingswijziging voorgesteld.

De aanbevelingen uit de evaluatie van de werkmaatschappij waarbij er voor de komende jaren ingezet wordt op verdere doorontwikkeling van de huidige wijze van samenwerking worden vertaald in een onderbouwd plan van aanpak. Gezien de personele zeer krappe bezetting wordt dit plan van aanpak niet eind 2022 maar medio 2023 aan u voorgesteld.

2. Versterking ondersteuning

Kwantitatieve en kwalitatieve impuls stafdiensten (HR en communicatie)

In de periode tot eind 2022 wordt gewerkt aan een plan voor een toekomstbestendige inrichting en bemensing van de teams HRM en Communicatie. In 2023 ontvangt u een structurele, op de werklast toegesneden uitbreiding van formatie voor beide teams. Het risico bij deze maatregel is aanwezig dat dit zal leiden tot hogere kosten. Die wordt u via een aparte begrotingswijziging voorgesteld.

3. Thuiswerken

Organiseren en inrichten van thuiswerkplekken

Op grond van de Arbeidsomstandigheden wet zijn we als werkgever gehouden onze verantwoordelijkheden te nemen in het faciliteren van thuiswerken.

In het eerste kwartaal van 2023 wordt het inkoopproces voor het inrichten van thuiswerkplekken afgerond. De verwachting is dat de benoemde kosten in de kadernota toereikend zijn.

4. Strategische advisering

Taakverzwaring strategische advisering

De structurele aanpak van de gewenste verschuiving van uitvoering naar strategie maakt onderdeel uit van het nog te ontwikkelen strategische personeelsplan. Op korte termijn is er echter zeer dringende behoefte om tot versterking te komen van de strategische advisering gelet op het feit dat we ervaren dat er een veelheid aan vraagstukken is, waar geen capaciteit voor geraamd is. Hierbij moet gedacht worden aan bijdragen aan regionale inzet herijking gemeentefonds, samenwerking tussen diverse overheden, advisering collegeleden bij deelname aan Friese of landelijke commissie van de VNG. De samenhangende kosten hiervoor zijn geraamd op € 65.000 (structureel).

Bestuursondersteuning college

In 2021 is besloten tot het beschikbaar stellen van structureel budget voor de bestuurssecretaris Achtkarspelen voor 18 uur. Deze functie draait nu een jaar. Gebleken is dat het aantal beschikbare uren onvoldoende is om uitvoering te kunnen geven aan deze taken.

Verbijzonderde Interne Controle (VIC) en rechtmatigheid

Vanaf het verslagjaar 2023 moeten gemeenten een rechtmatigheidsverantwoording opnemen in de jaarrekening. Hiermee wordt verantwoording afgelegd over de naleving van de regels voor het financiële reilen en zeilen in de organisatie. Bijvoorbeeld over naleving van de voorwaarden voor subsidies en Europese aanbestedingen of van regels met betrekking tot lasten waarvoor geen voorafgaande dekking opgenomen was in de begroting. Het uitvoeren van de (Verbijzonderde) Interne Controles is een belangrijk instrument om de rechtmatigheid te kunnen beoordelen. Nu voert de organisatie deze ook al uit voor de accountant, maar straks zijn zij dus ook de grondslag voor het afgeven van de eigen rechtmatigheidsverantwoording door het college. De afgelopen drie jaar zijn er veel stappen gezet om de VIC te implementeren. Ook voor 2023 en de jaren daarna zal het nog de nodige inspanning vragen om de kwantiteit en kwaliteit van de VIC op het gewenste niveau te krijgen. Na de zomer van 2023 zullen we de raad via een tussenrapportage informeren over de VIC en de stand van zaken rondom de rechtmatigheidsverantwoording over het eerste helft 2023.

Kwaliteit van de (risico)beheersing

Risicomanagement is een instrument dat ingezet wordt om risico's efficiënter en effectiever te beheersen en doelstellingen te realiseren. Risico's managen geeft geen garantie dat gebeurtenissen met een negatief gevolg niet meer zullen optreden; het geeft wel aan dat actief wordt gewerkt aan het in beeld brengen, voorkomen en het bewust verminderen van het effect van risico's.

In 2021 heeft de Rekenkamercommissie onderzoek verricht naar Risicomanagement in de drie organisaties Tytsjerksteradiel, Achtkarspelen en de Werkmaatschappij. Een citaat uit dit rapport: *"Aan een verdere kwaliteitsslag rond risicomanagement en interne controle is de afgelopen jaren hard gewerkt. Eerst door de rechtmatigheid op orde te brengen en vervolgens door stappen te zetten in het versterken van de interne controles. Anno nu werkt de organisatie aan de procesoptimalisatie en het verankeren van het risicomanagement daarbinnen. Daarmee zien we dat de gemeenten en de uitvoeringsorganisatie de slag gemaakt hebben van 'overleven' naar een meer beheersmatige werkomgeving".* De conclusies en aanbevelingen zijn opiniërend behandeld in de raadsvergadering van 3 maart 2022 en de opvolging is onderhanden.

De aanbevelingen van het rekenkameronderzoek sluiten goed aan bij de volgende stap die wij willen zetten op het gebied van risicomanagement. Als gemeente vinden we het belangrijk om een integrale benadering als basis te hebben. Daarom ontwikkelen wij een Gemeente Brede Risico Analyse (GBRA) die de belangrijkste risico's en de beheersing hiervan inzichtelijk maakt.

Cybersecurity, Informatiebeveiliging en Privacy

Met de toenemende digitalisering neemt het belang van informatieveiligheid en privacy nog steeds toe. Cybersecurity zal steeds meer aandacht en prioriteit krijgen. Bewustwording van risico's vraagt continu aandacht en we moeten voorbereid zijn op cyberaanvallen en moeten hierop adequaat kunnen handelen.

We merken dat de digitale dreigingen fors toenemen en dreigingen steeds geavanceerder worden. De complexiteit en impact van security-incidenten nemen toe op zowel bestuurlijk als uitvoerend niveau. Betrouwbare en veilige informatievoorziening is een absolute voorwaarde voor een gemeente. Conventionele beveiligingsmaatregelen zijn steeds vaker niet meer toereikend. Er worden daartoe in 2023 diverse maatregelen ondernomen om onze gemeente tegen deze risico's te beschermen.

Integriteit, Fraude en Corruptie

Wij willen een kritische houding hebben ten opzichte van risico's op het gebied van integriteit, fraude en corruptie en de beheersing hiervan: voorkomen is beter dan genezen.

Welke risico's kunnen zich voordoen? Hoe beheersen we deze? Hiertoe is een risicoanalyse opgesteld, wordt een nieuw overkoepelend beleidsplan opgesteld en wordt getoetst of de beheersmaatregelen van de hoogste risico's in voldoende mate worden nageleefd.

De accountant geeft in haar controlewerkzaamheden expliciet aandacht voor de beheersing van fraude en misbruik- en oneigenlijk gebruik risico's. Tijdens de uitvoering van de controle van de jaarrekeningen zijn in de afgelopen jaren geen aanwijzingen verkregen dat er sprake is geweest van fraude.

Voortgang Ombuigingen

In de begroting 2021-2024 is een pakket van ombuigingen meegenomen. Dit was nodig om op termijn een gezond financieel perspectief te bereiken. Deze taakstellingen maken uiteraard ook onderdeel uit van de begroting 2023-2026.

Voor wat betreft de ombuigingen gaan we ervan uit dat deze conform planning in de diverse jaren worden gerealiseerd. Periodiek beoordelen we in hoeverre de begrote taakstelling tijdig en volledig gerealiseerd wordt. Daar waar zich ontwikkelingen voordoen melden we u dit via de overige ontwikkelingen in de periodieke begrotingswijzigingen.

In de navolgende tabel is een overzicht opgenomen van de oorspronkelijke taakstelling inclusief de aanpassingen hierop.

Begroting 2023-2026

Bedragen (x € 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025
Ruimte - 2.14 en 2.30 Veiligheid werkbudget Economie en RMT			15	15	15
Ruimte - 2.14 en 2.30 Veiligheid werkbudget Economie en RMT	10	10	10	10	10
Ruimte - 2.14 en 2.30 Veiligheid werkbudget Economie en RMT		40	40	40	40
Ruimte - 2.22 Geen serviceverlening Vergunningen			8	5	5
Beheer - 3.17 Kwaliteitsniveau wegenonderhoud	100	100	100	100	100
Beheer - 3.19 Stoppen aanleg fietspaden		14	27	41	41
Beheer - 3.21 Goedkopere uitvoering brug Rysloane		7	7	7	7
Beheer - 3.27 Pasjessysteem milieustraat		20	20	20	20
Beheer - 3.36 Huurinkomsten It Vleckehus	54	54	54	54	54
Sociaal Domein - 1.2 Verlagen budget popv	20	20	20	20	20
Sociaal Domein - 1.3 Logopedie in GOAB	18	18	18	18	18
Sociaal Domein - 1.9 t/m 1.12 Stoppen div. welzijns activiteiten	60	175	175	175	175
Sociaal Domein - 1.17 Reductie pers. Gebiedsteams				414	414
Sociaal Domein - 1.18 Spitkeet (lasopleiding) + Beurtschip naar regiodeal	121	121	121	121	121
Sociaal Domein - 1.19 Projecten en MOA	111	111	111	111	111
Sociaal Domein - 1.20 Schrappen "overige en onvoorzien"	26	26	26	26	26
Sociaal Domein - 1.22 t/m 1.24 Aanpassen div. ink.reg.		138	138	138	138
Sociaal Domein - 1.26 Heronderzoeken wmo	200	200	200	200	200
Sociaal Domein - 1.31 Beschermd wonen	140	140	140	140	140
Sociaal Domein - 1.32 Vacatureruimte burger en participatie	33	33	33	33	33
Sociaal Domein - 1.33 Kruidhof - omvorming tot gem. participatiebedrijf	16	24	30	162	162
Sociaal Domein - 1.34 college 15 september 2020	70	70	70	70	70
Inkomsten verhogen - 4.1 OZB eigenaren niet-woningen	114	114	114	114	114
Inkomsten verhogen - 4.1 OZB gebruikersdeel niet-woningen	74	74	74	74	74
Inkomsten verhogen - 4.1 OZB eigenaren woningen	352	352	352	352	352
Inkomsten verhogen - 4.1 Verhogen leges RO		60	60	60	60
Inkomsten verhogen - 4.7 Toeristenbelasting		20	20	20	20
Samenwerking - 5.1 Intensiveren samenwerking c.a. - procesoptimalisatie	24	48	113	270	270
Samenwerking - 5.5 Kaders rondom personele aspecten (BV via WM)				70	70
Kapitaallasten - 3.25 Besparing Onderhoud wegens afstoten monumentale w		4	4	4	4
Kapitaallasten - 3.35 temporisering projecten	138	138	138		
Totaal te realiseren ombuigingen	1.682	2.131	2.238	2.884	2.884

Vervallen onderwerpen:

Samenwerking - 5.3 Intensiveren samenwerking op één locatie		225	225	225	225
Sociaal Domein - 1.8 Stoppen subsidie Wâldsang		288	288	288	288
Sociaal Domein - 1.33 Kruidhof - omvorming tot gem. participatiebedrijf			256	124	124
Oorspronkelijk	1.682	2.644	3.007	3.521	3.521

Voorafgaande kosten (8K)

1.30 Kruidhof omvormen tot het gemeentelijk participatiebedrijf	-80	
5.1 - Harmoniseren van beleid en uitvoering, optimaliseren van processen	-200	-200
5.4 - Friciekosten	-123	

Procesoptimalisatie

Naast de reguliere bedrijfsvoeringstaken, ligt de nadruk het komende jaar op het realiseren van de ombuigingen. Een belangrijk onderdeel hiervan is het project Procesoptimalisatie dat medio 2021 is gestart. Wij zetten dit traject voort in 2023. Het verbeteren van onze werkprocessen moet leiden tot kortere doorlooptijden, lagere kosten, hogere kwaliteit en tevreden klanten en medewerkers.

Om de gestelde doelen te bereiken is gekozen voor het middel van procesoptimalisatie. Een aantal processen binnen de gemeente is geanalyseerd en ontworpen volgens de uitgangspunten van procesoptimalisatie: een identieke werkwijze tussen Tytsjerksteradiel en Achtkarspelen, optimale inzet van digitalisering, effectief en efficiënt en de klant centraal.

Procesoptimalisatie heeft inmiddels een groot deel van zijn werkwijze en aanpak ontwikkeld. We zien in de uitvoering wel dat er sprake is van een grote afhankelijkheid van beschikbaarheid van personeel. Ook zijn op dit moment eventuele vervolgcosten nog niet inzichtelijk. Dit maakt dat een winstwaarschuwing wordt afgegeven over de geprognostiseerde opbrengst in 2023.

Het nieuwe Werken

De Coronapandemie heeft een grote impact op de samenleving. Ook op onze organisatie en medewerkers. Lange tijd gold het dringende advies om thuis te werken, tenzij het niet anders kon. Medewerkers zijn hierin zoveel mogelijk gefaciliteerd, waarbij vooralsnog gekozen is voor (deels) tijdelijke oplossingen. Bij de toekomstige manier van werken ('je werkt waar dat nodig is') zal de focus daarom komen te liggen op een 'hybride' vorm van werken: deels thuis en deels op kantoor of locatie. Hierbij lenen concentratiewerkzaamheden, telefoneren, lezen en administratieve taken zich bij uitstek om thuis uit te voeren. Veel overleggen kunnen plaatsvinden via de inmiddels beschikbare hybride-vergadersystemen en het kantoor wordt gezien als de ideale plek voor ontmoeting en samenwerking.

Opvolging Management Letter

Onze accountant stelt jaarlijks na de interimcontrole en de jaarrekeningcontrole een Management Letter op waarin zij de belangrijkste uitkomsten van haar werkzaamheden beschrijft, die relevant zijn voor een goed begrip van de jaarrekening en voor het beoordelen van de financiële positie van de gemeente en de risico's die van belang zijn.

De organisatie is actief met het opvolgen van de aanbevelingen uit de managementletter. Daar waar zich afwijkingen of bijzonderheden in de opvolging voor doen, wordt daarover gerapporteerd bij de begrotingswijzigingen richting de Raad.

Ontwikkeling leges omgevingswet

Op dit moment speelt de invoering van de Omgevingswet voor de gemeenten. Er zijn nog veel onduidelijkheden over de invoering en de werking. De Eerste Kamer neemt op 8 november 2022 het besluit over de inwerkingtreding. Daarom is in deze begroting bij de leges in relatie tot de Omgevingswet nog de huidige legestabel van toepassing.

Na 8 november 2022 kunnen we de meest actuele situatie bepalen op basis van de inwerkingtreding van de Omgevingswet. Ons voorstel is om de legestabel vervolgens op basis van dit besluit te actualiseren en wijzigingen als gevolg van de invoering van de Omgevingswet te agenderen voor december.

Lokale inclusieve agenda

Gemeenten hebben vanuit de ratificatie van het VN-verdrag handicap de verplichting om een Lokale Inclusieve Agenda (LIA) op te stellen. In de LIA wordt beschreven welke activiteiten/instrumenten de gemeente inzet om de gemeente toegankelijker te maken voor mensen met een beperking. Vanwege overige prioritering is hier tot nu toe geen voorrang aan gegeven. De gemeenteraad van Tytsjerksteradiel heeft hun college inmiddels de opdracht gegeven om te komen tot een LIA. Een mooi moment om ook in Achtkarspelen met de LIA aan de gang te gaan. Tegelijkertijd kan de uitvoering van de motie Dementievriendelijke gemeente hierin meegenomen worden. Voor zowel het opstellen als het uitvoeren van de LIA heeft de gemeenteraad nog geen budget beschikbaar gesteld. Voor het opstellen van een LIA kan meegelift worden op de ontwikkelingen in Tytsjerksteradiel. Op dit moment is nog niet te zeggen of en zo ja hoeveel budget nodig is voor het uitvoeren van de LIA. Mocht budget nodig zijn, dan zal de raad gevraagd worden om hiervoor budget vrij te maken.

Impact hoge inflatie en energiekosten personeel

Medewerkers kunnen ook last hebben van de hoge inflatie en energiekosten.

Als goed werkgever bieden wij medewerkers die daar behoefte aan hebben de mogelijkheid tot ondersteuning. Naast de aandacht vanuit leidinggevenden en HRM zijn Budgetcoaches, schuldhulpverlening of maatschappelijk werk beschikbaar. Medewerkers kunnen ook meer uren werken (indien daar ruimte toe is). In situaties waar dit speelt zal worden gekeken naar individuele maatwerkoplossingen.

2 BESLUITVORMING

Wij stellen u voor:

1. De begroting voor het jaar 2023 en de meerjarenraming 2024-2026 vast te stellen, inclusief de per programma voorgestelde onttrekkingen aan en stortingen in reserves;
2. Kennis te nemen van het effect op de bijdrage aan de WM8KTD voor de wijzigingen waarop dit van toepassing zoals vermeld in paragraaf 1.3.2 en te besluiten geen zienswijze in te dienen voor de wijzigingen van de begroting 2023-2026 van de WM8KTD.
3. Akkoord te gaan met de uiteenzetting van de financiële positie van de gemeente en de daarbij behorende bijlagen, zoals verwoord en opgenomen in de programmabegroting;
4. Akkoord te gaan met de lastenontwikkeling voor de burger, zoals opgenomen in paragraaf Lokale heffingen;
5. Akkoord te gaan met de overige uitgangspunten voor het tarievenbeleid zoals voorgesteld in paragraaf Lokale heffingen;
6. Akkoord te gaan met grondprijzenbeleid voor het jaar 2023 zoals voorgesteld in de paragraaf Grondbeleid;
7. Akkoord te gaan met het verrekenen van de in 2022 teveel geheven Ozb-belasting (totaal € 300.000) ten behoeve de Ozb-opbrengst 2023 en dit overeenkomstig in de tarieven te verwerken;
8. Akkoord te gaan met bijstelling van de investeringskredieten en samenhangende kapitaallasten zoals toegelicht in paragraaf 1.3.2 Wonen en Werken van Ontwikkelingen in beleid;
9. De in paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing beschreven risico's te bevestigen.

Vastgesteld in de openbare vergadering van de gemeenteraad van 3 november 2022.

De voorzitter,

De griffier,

3 BELEIDSBEGROTING

3.1 Programmaplan

0. Bestuur en ondersteuning

Wat willen we bereiken en hoe gaan we dat doen

In dit programma gaat het over de dienstverlening ter ondersteuning van onze eigen bestuursorganen, maar ook aan onze burgers, bedrijven en organisaties.

Als bestuur willen we transparant, efficiënt en integer zijn en voor onze samenleving dienstbaar, laagdrempelig, herkenbaar en aanspreekbaar.

Speerpunten in dit programma zijn een efficiënte en klantgerichte dienstverlening. Hierbij heeft de samenwerking met Tytsjerksteradiel een belangrijke meerwaarde. Ten behoeve van deze(ambtelijke) samenwerking is het van belang dat de gemeentebesturen van beide gemeenten in hun zelfstandige rol regelmatig met elkaar in contact treden.

In de Kadernota 2023 schetsen we de nieuwe ontwikkelingen voor 2023 en volgend. Een aantal onderwerpen benoemen we nog specifiek:

Organisatieontwikkeling

Door een hoog ziekteverzuim, aanzienlijk verloop en het feit dat vacatures moeilijk te vervullen zijn door een krappe arbeidsmarkt is de werkdruk in de organisatie hoog. Dit is terug te zien in het uitgevoerde MTO van mei 2022. Het gaat daarbij vooral om problematiek die zich in de werkmaatschappij voordoet, al hebben ook de clusters Beheer last van de moeilijke arbeidsmarkt. Gevolg van de geschetste problematiek is naast een hoge werkdruk, ook dat de uitvoering van taken onder druk komt te staan met als risico dat de dienstverlening verslechtert en ontwikkelingen (zoals nieuw beleid, ICT implementaties, enz.) vertraagt. De oorzaken zijn divers en grijpen ook op elkaar in. Om hier iets aan te doen is het nodig om een aantal zaken in gang te zetten. Daarnaast moet er gewerkt worden aan veranderingen op de langere termijn. Waarbij ook het feit dat tot 2030 ongeveer 25% van het personeelsbestand met pensioen gaat betrokken moet worden. Evenals de aanbevelingen uit de Evaluatie van de werkmaatschappij waarbij er voor de komende jaren ingezet wordt op verdere doorontwikkeling van de huidige wijze van samenwerking. Hiervoor wordt een plan gemaakt.

In de Kadernota 2023 - 2026 is een aantal gerichte maatregelen uitgewerkt die vooruitlopend op het nog te ontwikkelen plan wel al in gang gezet moeten worden. Dit betreft de onderwerpen:

1. Personeelsbeleid en ontwikkeling;
2. Versterking ondersteuning;
3. Thuiswerken;
4. Strategische advisering

Deze onderwerpen worden hierna verder geduid en uitgewerkt.

1. Personeelsbeleid en ontwikkeling

Vlootsschouw: in-, door- en uitstroom medewerkers - (KN 00.04.17)

In de periode tot 2030 bereikt 25% van onze medewerkers de pensioengerechtigde leeftijd. Daarnaast hebben we te maken met steeds veranderende opgaven en een krappe arbeidsmarkt. Uit de evaluatie van de WM8KTD blijkt dat er een formatieve verschuiving van uitvoering naar strategie nodig is.

In 2021 is gestart met Strategische Personeelsplanning. Onderdeel daarvan is een 'vlootsschouw' om het ontwikkelpotentieel van onze medewerkers beter in beeld te krijgen. Met dat inzicht kunnen HR-instrumenten als mobiliteit, loopbaanontwikkeling, talentprogramma's en Leren & Ontwikkelen gericht en effectiever worden ingezet. Daardoor krijgen onze medewerkers de kans zich te ontwikkelen binnen onze organisatie en binden we waardevolle arbeidskrachten langer aan ons.

Recruitment, werving en selectie personeel (KN 00.04.16)

Het is van belang in te zetten op de ontwikkeling van een adequate arbeidsmarktstrategie. Zoals hiervoor is aangegeven wordt de arbeidsmarkt steeds krappere en verandert onze vraag naar arbeidskrachten door onze schaalgrootte en de daarmee samenhangende opgaven. Op dit moment zijn wij onvoldoende onderscheidend in de markt. Het is daarom van belang om onze concurrentiepositie als werkgever te verbeteren zodat we medewerkers met de juiste capaciteiten aan kunnen trekken. Met een specifiek hierop toegespitst Werving en Selectiebeleid en de inzet van gericht recruitment willen we onze achterstand inlopen.

Onderzoek loongebouw

De doorontwikkeling van onze organisaties vergt een nader onderzoek naar ons loongebouw. In het vorig jaar uitgevoerde benchmarkonderzoek is aangegeven dat ons loongebouw op dit moment niet marktconform is. Het is niet toegesneden op de schaalgrootte en de daarmee vereiste strategische capaciteit van de organisatie. Het is waarschijnlijk dat een op de huidige situatie (Werkmaatschappij, werkend voor een gebied met >60.000 inwoners) toegesneden loongebouw positieve effecten heeft op onze arbeidsmarktpositie. Dit onderzoek voeren we in 2022 uit, zodat de eventuele gevolgen hiervan bij de begroting afgewogen kunnen worden. De kosten voor het onderzoek worden geschat op € 15.000. De helft van dit bedrag komt voor rekening van onze gemeente.

Herinrichting teams

De werkdruk bij de leidinggevenden is veel te hoog. Dit komt mede door de omvang van een aantal teams. Waar een algemeen aanvaardbare omvang van 15 tot 20 mensen normaal is, hebben wij teams met 40 tot 50 mensen en 1 leidinggevende. Gevolg hiervan is ook dat medewerkers aangeven onvoldoende contact te hebben met hun leidinggevende, hetgeen de werkbeleving niet ten goede komt. Het college ziet de urgentie dat deze situatie moet veranderen en zal daartoe een voorstel ontwikkelen.

2. Versterking ondersteuning

Kwantitatieve en kwalitatieve impuls stafdiensten (HR en communicatie) – (KN 00.04.12)

In de periode tot eind 2022 wordt gewerkt aan een plan voor een toekomstbestendig inrichting en bemensing van de teams HRM en Communicatie. Dit plan wordt in 2023 ten uitvoer gebracht. Gezien de ervaren knelpunten en de daarmee samenhangende continuïteitsrisico's wordt het als noodzakelijk gezien de huidige tijdelijke bemensing (3,5 fte voor HRM en 2 fte voor Communicatie) te continueren en in 2023 te komen tot een structurele, op de werklast toegesneden uitbreiding van formatie voor beide teams.

Facilitaire ondersteuning door slimmer organiseren

Willen we een aantrekkelijke werkgever zijn dan moeten we zorgen dat onze medewerker goed toegerust hun werk kunnen doen. Dit betekent dat er structureel aandacht moet zijn voor ontwikkelingen zoals het thuiswerken en de impact die dat heeft op de bestaande werkplekken, vervoerskosten, gebouwen, e.d., waarbij er ook gestreefd wordt naar een zo efficiënt en effectief mogelijk gebruik van middelen. Daarom willen we hierin investeren, vanuit de overtuiging dat dit op termijn ook zeker tot opbrengsten zal leiden.

3. Thuiswerken

Organiseren en faciliteren van het thuiswerken (KN.00.04.09)

Uit oogpunt van goed werkgeverschap en positionering op de arbeidsmarkt willen we onze medewerkers, ook nu de Covidcrisis voorbij lijkt te zijn, de mogelijkheid bieden om thuis te werken. Uit een enquête onder de medewerkers is gebleken dat het merendeel van onze medewerkers hier ook behoefte aan heeft. Het faciliteren en organiseren van deze voorziening biedt het voordeel dat we een aantrekkelijk werkgever kunnen blijven, we bijdragen aan onze gemeentelijke duurzaamheidsagenda en het bieden van werkplezier/ balans tussen werk en privé. Op grond van de Arbeidsomstandigheden wet zullen we als werkgever ook hierin onze verantwoordelijkheden moeten nemen. Het niet

faciliteren van thuiswerkplekvoorzieningen neemt grote risico's van uitval van medewerkers door ziekte als gevolg van lichamelijk ongemak met zich mee

4. Strategische advisering

Taakverzwaring strategische advisering (KN 00.01)

Uit de evaluatie WM8KTD is gebleken dat de organisatie op meerdere fronten strategische advisering tekort komt. De strategische capaciteit is niet meegegroeid met omvang en complexiteit van de organisatie en staat extra onder druk door een groot verloop onder het personeel. Daarnaast komen er steeds meer taken en nieuwe wetten en regels op de gemeenten af die leiden tot strategische, integrale vraagstukken. De structurele aanpak van deze gewenste verschuiving van uitvoering naar strategie maakt onderdeel uit van het nog te ontwikkelen plan. Op korte termijn echter is er zeer dringende behoefte om tot versterking te komen van de strategische advisering gelet op het feit dat we ervaren dat er een veelheid aan vraagstukken is, waar geen capaciteit voor geraamd is. Hierbij moet gedacht worden aan bijdragen aan regionale inzet herijking gemeentefonds, samenwerking tussen diverse overheden, advisering collegeleden bij deelname aan Friese of landelijke commissie van de VNG.

Bestuursondersteuning college (KN 00.09)

In 2021 is besloten tot het beschikbaar stellen van structureel budget voor de bestuurssecretaris Achtkarspelen voor 18 uur. Deze functie draait nu een jaar. Gebleken is dat het aantal beschikbare uren onvoldoende is om uitvoering te kunnen geven aan deze taken. Om de kwaliteit op bestuurlijke vraagstukken en bestuursprocessen te borgen, is 10 uur extra nodig voor deze functie.

Uitwerking Kadernota 2023-2026

In de Kadernota 2023-2026 zijn door het college de grote lijnen van de nieuwe begroting aangegeven. Hieronder vindt u, voor zover van toepassing, de uitwerking van de Kadernota zoals die op 14 juli 2022 door uw raad opiniërend is besproken.

Nieuw of gewijzigd beleid

Bestuursondersteuning college Achtkarspelen

In 2021 is besloten tot het beschikbaar stellen van structureel budget voor de bestuurssecretaris Achtkarspelen voor 18 uur. Deze functie draait nu een jaar en gebleken is dat het aantal beschikbare uren onvoldoende is om uitvoering te kunnen geven aan deze taken. Om de kwaliteit op bestuurlijke vraagstukken en bestuursprocessen te borgen, is 10 uur extra nodig voor deze functie.

[Kadernota nr. 00.09]

Dorpencoördinator

De afgelopen periode is herhaaldelijk gebleken dat met het ontbreken van een vast aanspreekpunt voor onze dorpen en burgerinitiatieven een gat is gevallen in onze dienstverlening. We willen een betrouwbare overheid zijn door initiatieven van inwoners te stimuleren en te zorgen dat deze op de juiste plek in de gemeentelijke organisatie landen. We willen werken volgens onze visie op de Sociale Basis. We willen onze dorpshuizen en dorpsbelangen faciliteren en betrekken bij de gemeentelijke plannen. Dat willen we doen door hier met vaste contactpersonen te gaan werken.

[Kadernota nr. 00.07]

Historische informatie en materiaal gemeente Achtkarspelen en restauratie daarvan

Een van de aspecten die de kwaliteit van onze archieven in Achtkarspelen verhoogt, is het investeren in interessante, cultuurhistorische en van belang zijnde documenten over de gemeente. En daarnaast het kunnen restaureren van reeds beschikbare informatie in

de archieven, zodat deze voor de lange termijn veilig gesteld worden. Dit vraagt een budget van in totaal € 4.000 per jaar, voor de duur van 4 jaar.

[Kadernota nr. 00.02]

Inrichten Mijngemeente.nl

We beschikken nu over Mijn Overheid, welke is bedoeld voor het publiceren van eindbeschikkingen en bekendmakingen (bijvoorbeeld aanslag onroerende zaken). Mijn Overheid is echter niet geschikt voor interactie tussen burger en gemeente. Zo vindt er bijvoorbeeld na een digitale aanvraag voor een omgevingswet nog veel communicatie analoog of via e-mail plaats. Met het gebruik van Mijn Gemeente kunnen we tijdens het proces tussen aanvraag en besluit wel volledig digitaal communiceren met de burger. Aanvullend op Mijn Overheid willen we een kanaal Mijn Gemeente in richten, waarin communicatie met onze inwoners zoveel mogelijk digitaal kan plaatsvinden. Wij vragen een jaarlijkse bijdrage van € 13.000 (per gemeente) om dit te realiseren.

[Kadernota nr. 00.03]

Invulling actiepunten vanuit Communicatiestrategie

De huidige tijd vraagt om een heldere en consistente positionering van de twee gemeenten en de werkmaatschappij. Door de communicatie van de beide gemeenten en van de werkmaatschappij professioneler, consistent en helderder aan te pakken wordt dit bewerkstelligt.

1. Extern: zorg dragen voor een professionele uitstraling van de drie organisaties en zorgen voor begrijpelijke teksten (B1-niveau) in alle uitingen.
2. Intern: De drie organisaties zijn in ontwikkeling. Werken voor deze drie organisaties is soms complex. Een goede interne communicatie zorgt ervoor dat medewerkers zich verbonden voelen met de organisatie en op een juiste, tijdige en begrijpelijke wijze worden geïnformeerd over de organisatieontwikkeling.

[Kadernota nr. 00.04]

Taakverzwaring strategische advisering colleges, raden, DB en AB

Uit evaluatie / onderzoek is gebleken dat de organisatie op meerdere fronten behoefte heeft aan strategische capaciteit. De aard en frequentie van complexe dossiers waarmee de organisatie te maken krijgt neemt steeds meer toe. Daarnaast komen er steeds meer taken en nieuwe wetten en regels op de gemeenten af die leiden tot strategische, integrale vraagstukken. Het Dagelijks Bestuur van de Werkmaatschappij (DB) moet gelet op de beleidsmatige en organisatorische opgaven meer volgens strategische plannen en agenda's gaan werken. De strategische capaciteit is niet meegegroeid met omvang en complexiteit van de organisatie en staat extra onder druk door een groot verloop onder het personeel. Daarmee is de beschikbare capaciteit om adequaat te ondersteunen op strategische vraagstukken structureel ontoereikend. De complexiteit van de onderwerpen vraagt steeds meer integrale strategische voorbereiding, ook met andere gemeenten.

[Kadernota nr. 00.01]

Moties

Verwerking van de motie(s), ingediend tijdens de behandeling van de Kadernota.

Motie: Concreet uitvoeringsplan organisatiebeleid

De organisatie heeft moeite om personeel aan zich te binden en om goed personeel vast te houden. Tevens is uit onderzoeken gebleken dat het werkplezier voor de medewerkers de afgelopen jaren is gedaald. De raad heeft ons verzocht om de medewerkers een stip op de horizon te bieden en om met een structureel uitvoeringsplan te komen. We onderkennen deze problemen en willen dan ook graag samen met de raad hieraan werken en ervoor zorgen dat de gemeente een gezonde en plezierige organisatie is om voor te werken.

[Motie nr. PO-M2]

Overige ontwikkelingen

Verhoging OZB woningen en niet-woningen

Het Ozb-tarief wordt in 2023 verhoogd met een inflatiecorrectie van 1,9% voor de totale omzet ten opzichte van 2022 op basis van de vastgestelde kaderbrief. Door een technische onvolkomenheid is in 2022 gemiddeld € 30 tot € 45 per woning teveel aan heffingsaanslag in rekening gebracht bij woningeigenaren. Het totaal ontvangen bedrag zal bij de bepaling van het tarief 2023 worden gecompenseerd. Hierdoor vloeit het teveel geïncasseerde bedrag weer terug. Per saldo nemen de begrote baten OZB woningen en niet-woningen met € 99.000 toe ten opzichte van 2022.

Aanpassing bijdragen Werkmaatschappij

Voor 2023 zijn de bijdragen van de beide gemeenten aan de Werkmaatschappij geactualiseerd op basis van doorbelastingen van geactualiseerde kosten binnen de Werkmaatschappij. In het publieksdeel hebben we hier een algemene toelichting op gegeven. Voor programma 0 leidt deze bijdrage tot een hogere bijdrage van € 283.000 ten opzichte van de primitieve begroting 2021 (inclusief bijdrage van € 48.000 inzake de motie voortzetting Energiecoaches). Grotendeels wordt de verhoging verklaard door de indexatie van (personeels-)kosten binnen de Werkmaatschappij.

Dividend Stedin

Wij verwachten over 2023 een afname van de dividenduitkering van € 80.000 ten opzichte van 2022.

Financieel

Lasten en baten vóór stortingen in of onttrekkingen aan de reserves						
	begroting			meerjarenperspectief		
(x € 1.000)	2022	2023	verschil	2024	2025	2026
Lasten	4.457	5.756	1.300	3.218	3.090	1.987
Baten	63.598	67.667	4.068	66.241	65.745	62.326
Saldo	59.142	61.910	2.769	63.023	62.655	60.339
Stortingen in of onttrekkingen aan de reserves (alle programma's)						
Saldo	1.886	2.357	471	814	345	337
TOTAAL	61.028	64.267	3.239	63.837	63.000	60.676

Verklaring verschillen

De belangrijkste verschillen tussen 2022 en 2023 betreffen:

	(x € 1.000)
Beleidsrelevante ontwikkelingen	
<u>Kadernota 2023</u>	
De financiële gevolgen n.a.v. de Kadernota 2023 zijn begroot onder Overhead	
00.01 - Taakverzwaring strategische advisering colleges, raden, DB en AB	
00.02 - Historische informatie en materiaal gemeente Achtkarspelen en restauratie daarvan	
00.03 - Inrichten Mijngemeente.nl	

00.04 - Invulling actiepunten vanuit Communicatiestrategie	
00.07 - Dorpencoördinator	
00.09 - Bestuursondersteuning college Achtkarspelen	
<u>Overige beleidsrelevante ontwikkelingen</u>	
Actualisatie bijdrage personeelskosten werkmaatschappij	283 N
Actualisatie personeelskosten DO	44 N
Netto toename Algemene Uitkering Gemeentefonds	3.444 V
Contributies en lidmaatschappen VNG en GGU (overheveling uit overhead)	128 N
(Lagere) dividenduitkering (Stedin)	80 N
Saldo diverse ontwikkelingen	41 N
Sub.	2.868 V
<u>Onroerende-zaak Belasting, Ozb</u>	
Ozb - vervallen eenmalige tegemoetkomingen (begroting 2022)	85 V
Ozb - toename indexatie 1,9%	116 V
Ozb - minderopbrengst correctie teveel geïncasseerd 2022	300 N
Sub.	-99 N
Totaal	2.769 V

Indicatoren

Met de beleidsindicatoren wordt een inkijkje gegeven in de (beoogde) effecten van het gemeentelijk beleid. Indicatoren zijn geen doel op zichzelf. Veel belangrijker dan de waarde van de indicator is het verhaal achter het cijfer. Dat kan gebruikt worden om te sturen op maatschappelijke effecten.

Legenda

- ongunstig
- neutraal
- gunstig
- (nog) geen nieuwe gegevens

Indicator		Meting	Eenheid	Refertejaar
Apparaatskosten		829,3	euro	(2023)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting				
Prognose o.b.v. de historie				
Bezetting		9,8	fte	(2023)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting				
Prognose o.b.v. de historie				
Externe inhuur		2,8	euro	(2023)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting				
Prognose o.b.v. de historie				
Formatie		9,6	fte	(2023)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting				
Prognose o.b.v. de historie				

Verbonden partijen

De Verbonden Partijen binnen dit programma zijn:

Gemeenschappelijke regeling

Werkmaatschappij Achtkarspelen-Tytsjerksteradiel

Vennootschap / Coöperatie

BNG Bank NV

Stedin

1. Veiligheid

Wat willen we bereiken en hoe gaan we dat doen

Veiligheid is het aanwezig zijn van orde en rust in het publieke domein en van bescherming van leven, gezondheid en goederen tegen acute en dreigende aantastingen. Onveiligheid is te omschrijven als alles wat inbreuk op veiligheid maakt. Die inbreuken kunnen zowel feitelijke aantastingen zijn, maar ook gevoelens van onveiligheid.

Het programma Veiligheid omvat alle gemeentelijke activiteiten op het gebied van handhaving van de openbare orde, bevordering van de veiligheid en activiteiten rondom de bijzondere wetten. Hieraan wordt op verschillende manieren vormgegeven door het stellen van regels, het maken van beleid, uitvoering geven aan handhaving, organisatie van de crisisbeheersing, de brandweer en de samenwerking met de politie.

Het programma Veiligheid is onderverdeeld in twee aandachtsgebieden:

Crisisbeheersing en brandweer

Hieronder valt onder andere de Veiligheidsregio Fryslân en gemeentelijke ontwikkelingen en taken op het gebied van crisisbeheersing en brandweertzorg.

Openbare orde en veiligheid

Hieronder vallen diverse gemeentelijke ontwikkelingen en taken op het gebied van openbare orde en veiligheid. Ook ontwikkelingen met betrekking tot ketenpartners als politie, Veiligheidshuis en het Regionaal Informatie en Expertise Centrum (RIEC) vallen hieronder.

Uitwerking Kadernota 2023-2026

In de Kadernota 2023-2026 zijn door het college de grote lijnen van de nieuwe begroting aangegeven. Hieronder vindt u, voor zover van toepassing, de uitwerking van de Kadernota zoals die op 14 juli 2022 door uw raad opiniërend is besproken.

Nieuw of gewijzigd beleid

Jurist veiligheid

We gaan de juridische schil van het veiligheidsdomein op peil brengen door het aanstellen van een juridische adviseur/beleidsmedewerker voor 0,25 fte. Door de juridisch adviseur toe te voegen in de hele keten kunnen zware juridische klussen in de keten zelf met juiste antenne voor openbare orde en veiligheid worden afgewikkeld. De totale kosten voor de gemeente Achtkarspelen worden geschat op € 27.500. Van dit bedrag worden de loonkosten (€ 22.000) verantwoord in dit programma en de overheadkosten (€ 5.500) in het programma Overhead.

[Kadernota nr. 01.01]

Schenken onder de 18 jaar

We willen dat er minder alcohol wordt geschonken aan mensen onder de 18 jaar. Wij hebben geconstateerd dat het naleefgedrag voor wat betreft het schenken onder de 18 jaar slecht is. Wij willen het naleefgedrag op dit punt verbeteren in het belang van de gezondheid en zullen hierop tweejaarlijks proactief controles laten uitvoeren door een extern bureau.

Als wij dit niet doen dan blijft het naleefgedrag naar verwachting laag. Dit brengt gevolgen voor de gezondheid met zich mee alsmede gevolgen voor de openbare orde en de handhaving hiervan. De totale kosten voor de gemeente Achtkarspelen worden geraamd op € 30.000.

[Kadernota nr. 01.02]

Moties

Verwerking van de motie(s), ingediend tijdens de behandeling van de Kadernota.

Motie: Op jeugd gerichte BOA

De toenemende alcohol- en drugsproblematiek vraagt in de gemeente om versterking. Hiervoor wordt een op jeugd gerichte BOA aangenomen die een belangrijke preventieve taak heeft en contacten onderhoudt met de jeugd van Achtkarspelen. Deze BOA zal samenwerken met de dorpencoördinator, jongerenwerkers, gebiedsteams, scholen en de politie. De op jeugd gerichte BOA, zoals opgenomen in de Kadernota, start al in 2023. Hier wordt geld voor vrijgemaakt in de begroting. De totale kosten (inclusief overhead) op basis van 1fte bedragen € 88.000 per jaar. De loonkosten (€ 70.000) worden in dit programma verantwoord, de overheadkosten (€ 18.000) in programma Overhead.

[Motie nr. P1-M1]

Overige ontwikkelingen

Hogere bijdrage Veiligheidsregio Fryslân

Jaarlijks wordt de begroting van de Veiligheidsregio Fryslân aangeboden. In deze begroting zijn een aantal beleids- en autonome ontwikkelingen op het gebied van brandweer en crisisbeheersing vertaald. Deze ontwikkelingen leiden voor Achtkarspelen tot een hogere bijdrage aan de Veiligheidsregio Fryslân van € 80.000.

Ombuiging stoppen met niet-wettelijke taken Veiligheid

De gemeente voert een aantal niet-wettelijke taken uit in het kader van Veiligheid. Bij de begroting 2021 is op het taakveld Veiligheid een bezuiniging vastgesteld van € 15.000 met ingang van 2023. Bij het invullen van deze taakstelling is gebleken dat een groot deel van deze ombuiging met ingang van 2022 gerealiseerd kan worden op de werkbudgetten van veiligheid en crisisbeheersing. Met ingang van 2023 wordt het resterende deel van € 2.000 van deze ombuiging gerealiseerd.

Aanpassing legestarieven drank & horeca en evenementenvergunningen en kostendekkendheid leges vanaf 2023

In het kader van de ombuigingen (begroting 2021) is als uitgangspunt afgesproken dat de tarieven de leges op het gebied van evenementen en horeca kostendekkend moeten zijn. Hierbij is voor de komende jaren een ingroeipad afgesproken met een gefaseerde stijging naar 100% kostendekkendheid. We zien dat de combinatie van beoogde tariefaanpassingen vanuit kostendekkendheid en de maatschappelijke effecten hiervan op dit moment vraagt om temporisering van het ingroeipad. Ons voorstel is om voor 2023 voor de leges voor het overgrote deel alleen te verhogen met het indexpercentage van 1,9%. Omdat het ingroeipad van de verhoging van de leges al in de meerjarenbegroting 2022-2025 was opgenomen, betekent dit voor 2023 een eenmalig nadeel van € 47.000. Het netto effect op de legesontvangsten bedraagt € 14.000 (nadeel). In de aanloop naar de Kadernota 2024-2027 werken we voor de komende jaren uit wat een haalbaar en wenselijk ingroeipad voor de verhoging van deze leges is.

Vergoeding piketdiensten Veiligheidsregio Fryslân

Tot 2022 werd de vergoeding van de medewerkers die piketdiensten draaien voor de crisisorganisatie van de Veiligheidsregio Fryslân en de vergoeding die de gemeente daarvoor ontving op verschillende kostenplaatsen binnen de begroting begroot en waren hierdoor de baten en lasten niet met elkaar in overeenstemming. De ontvangen vergoeding die voorheen in dit programma werd geraamd is nu verdeeld naar de juiste kostenplaatsen binnen andere programma's. Hierdoor ontstaat binnen dit programma een nadeel van € 45.000. Per saldo voor de begroting is dit neutraal.

Financieel

	begroting			meerjarenperspectief		
(x € 1.000)	2022	2023	verschil	2024	2025	2026
Lasten	2.202	2.391	189	2.409	2.500	2.513
Baten	66	8	- 59	67	80	80
Saldo	- 2.136	- 2.384	- 248	- 2.342	- 2.420	- 2.434

Verklaring verschillen

De belangrijkste verschillen tussen 2022 en 2023 betreffen:

	(x € 1.000)
Beleidsrelevante ontwikkelingen	
Kadernota 2023-2026	
Jurist veiligheid; 01.01	-22 N
Schenken onder de 18 jaar; 01.02	-30 N
Motie: op jeugd gerichte BOA	-70 N
Overige beleidsrelevante ontwikkelingen	
Bijdrage Veiligheidsregio Fryslân	-80 N
Mutaties bestaande ombuigingen	
Veiligheid (begroting 2021; 1.14)	2 V
Leges drank & horeca en evenementenvergunningen	-14 N
Overige ontwikkelingen	
Vergoeding piketdiensten Veiligheidsregio Fryslân	-45 N
Actualisatie bijdrage WM8KTD	11 V
Totaal	-248 N

Indicatoren

Met de beleidsindicatoren wordt een inkijkje gegeven in de (beoogde) effecten van het gemeentelijk beleid. Indicatoren zijn geen doel op zichzelf. Veel belangrijker dan de waarde van de indicator is het verhaal achter het cijfer. Dat kan gebruikt worden om te sturen op maatschappelijke effecten.

Legenda

- ongunstig
- neutraal
- gunstig
- (nog) geen nieuwe gegevens

Indicator	Meting	Eenheid	Refertejaar
Misdrijven - Diefstal uit woning per 1.000 inwoners	0,4	aantal	(2021)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			

Begroting 2023-2026

Misdrijven - Gewelddsmisdrijven per 1.000 inwoners	3,0	aantal	(2021)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Misdrijven - Vernieling en beschadigingen (in de openbare ruimte)	3,8	aantal	(2021)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Misdrijven - Winkeldiefstal per 1.000 inwoners	0,7	aantal	(2021)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Verwijzingen Halt	7,0	aantal	(2021)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			

Verbonden partijen

De Verbonden Partijen binnen dit programma zijn:

Gemeenschappelijke regeling

Veiligheidsregio Fryslân

2. Verkeer, vervoer en waterstaat

Wat willen we bereiken en hoe gaan we dat doen

Dit programma omvat de wijze waarop de gemeente omgaat met mobiliteit, zoals het beheer van wegen, straten en pleinen. Ook omvat dit programma verkeersmaatregelen, openbaar vervoer en parkeren. Ten aanzien van het onderdeel 'waterstaat' vallen binnen dit programma economische en recreatieve havens en de afwatering (doorgaande waterwegen). Hierbij moet worden opgemerkt dat de gemeente geen recreatieve havens in beheer heeft en dat de doorgaande waterwegen primair in eigendom en beheer zijn bij Wetterskip Fryslân, Provincie en/of Rijkswaterstaat.

Doelstelling van de gemeente is om een duurzame, schone en veilige leefomgeving te creëren en in stand te houden. De openbare ruimte bestaat uit verschillende onderdelen, zoals wegen, pleinen, fietspaden voetpaden en overige verhardingen.

Het onderdeel 'groen' (inclusief de sloten en vijvers) komt verder aan de orde in programma 5 Sport, cultuur en recreatie. Riolering valt onder programma 7, Volksgezondheid en milieu.

Uitwerking Kadernota 2023-2026

In de Kadernota 2023-2026 zijn door het college de grote lijnen van de nieuwe begroting aangegeven. Hieronder vindt u, voor zover van toepassing, de uitwerking van de Kadernota zoals die op 14 juli 2022 door uw raad opiniërend is besproken.

Nieuw of gewijzigd beleid

Aanleggen voetpad korfbalterrein Boelenslaan

Vanuit het dorp Boelenslaan (Plaatselijk Belang, korfbalvereniging en de basisschool) is het verzoek gekomen om door middel van het aanleggen van een toegangspad een kortere route te creëren naar het sportveld. De totale investering bedraagt € 20.000 en zal ten laste van een investeringskrediet worden gebracht. De verwachting is dat de realisatie in 2023 plaats vindt, waardoor de jaarlijkse kapitaalslasten in 2024 € 1.100 per jaar zullen bedragen.

[Kadernota nr. 02.14]

Civieltechnische medewerker

Structurele uitbreiding van 1 fte civieltechnische werkvoorbereiding bij het team Infra & Gebouwen van de gemeente Achtkarspelen. Doordat de civieltechnisch medewerker wordt doorbelast op de projecten komen de extra personeelskosten ten laste van bestaande budgetten van projecten. Per saldo leidt dit dus niet tot uitzetting van de begroting.

[Kadernota nr. 02.13]

Nieuw verkeer- en vervoerbeleid

Voor het opstellen van het Gemeentelijk Verkeer en Vervoer Plan (Mobiliteitsplan) de benodigde financiële middelen beschikbaar stellen. Deze kosten zijn geraamd op €30.000.

[Kadernota nr. 02.01]

Zwerfafval

De landelijke zwerfafvalvergoeding van Nedvang stopt per 1 januari 2023. Met deze vergoeding is de afgelopen jaren het zwerfafvalproject met Plaatselijke Belangen en de MOA bekostigd. Om door te kunnen gaan met het aanpakken van het zwerfafvalprobleem en het project is € 35.000 per jaar nodig.

[Kadernota nr. 02.15]

Moties

Verwerking van de motie(s), ingediend tijdens de behandeling van de Kadernota.

Motie: Doortrekken wandelpad / schelpenpad Gerkesklooster

In uw vergadering over kadernota 2023 is een motie aangenomen voor het doortrekken van het schelpenpad vanaf de Singel en Monnikenweg in de richting van de Dokkumertrekvaart in Gerkesklooster. De aanlegkosten zijn geraamd op ca. € 20.000. In de meerjarenbegroting 2023-2026 is rekening gehouden met realisatie in 2024. Dit zorgt ervoor dat de kapitaallasten van € 1.450 vanaf 2025 zijn opgenomen in de begroting.

[Motie nr. P2-M2]

Motie: Realiseren fietspad met brug Vierstromenland Surhuisterveen

Bij de behandeling van de kadernota 2023 is een motie aangenomen voor het aanbrengen van een fietspad en brugverbinding te realiseren in Vierstromenland Surhuisterveen. De kosten voor de aanleg zijn geraamd op € 75.000. In de meerjarenbegroting 2023-2026 is rekening gehouden met realisatie in 2024. Dit zorgt ervoor dat de kapitaallasten van € 3.375 vanaf 2025 zijn opgenomen in de begroting.

[Motie nr. P2-M1]

Overige ontwikkelingen

Herinrichting Groningerstraat Surhuisterveen

In de begroting 2022 is een motie (P2-M3) aangenomen voor de herinrichting c.q. reconstructie van de Groningerstraat in Surhuisterveen. De totale investering in 2022 bedraagt € 350.000. De kapitaallasten van € 10.500 worden vanaf 2023 opgenomen in de begroting waardoor een negatief verschil ontstaat in de exploitatie van 2023 ten opzichte van 2022.

Vervanging brug Rysloane / Miedwei

In de begroting 2021 is de vervanging van de brug Rysloane / Miedwei opgenomen. De brug is aan het einde van zijn technische levensduur en voldoet niet meer aan de eisen. De uitvoering van de werkzaamheden is gepland in 2022 waarna vanaf 2023 de kapitaallasten worden opgenomen in de begroting 2023. De opname van de kapitaallasten zorgt voor een negatief verschil van de primitieve begroting 2023 ten opzichte van de primitieve begroting 2022 van € 9.000.

Actualisatie kapitaallasten

De stijging van de kapitaallasten van € 24.000 in de primitieve begroting 2023 ten opzichte van de primitieve begroting 2022 wordt voornamelijk veroorzaakt doordat enkele projecten uit de begroting 2022 en 2020 in 2022 zijn gerealiseerd waardoor de kapitaallasten vanaf 2023 in de exploitatie worden verantwoord.

Projecten waar de kapitaallasten betrekking op hebben zijn:

- 2e fase Alde Dyk Kootstertille - B2022; 02.09
- Groningerstraat fietspad naar 1 kant brengen - B2022; 02.10
- Kruispunt Blauwhuisterweg - Boelenswei aanpassen - B2022; 02.08
- Revitalisering industrieterrein De Bosk Harkema - B2022; 02.07
- Gefaseerde uitvoering schoolzones tot en met 2022 - B2020

Onderhoudskosten op basis van vastgestelde nota kapitaalgoederen

Tijdens de raadsvergadering van 3 maart 2022 is de nota kapitaalgoederen vastgesteld voor het kwaliteitsniveau basis. Op totaalniveau (organisatiebreed) leidt de aanpassing van jaarlijkse onderhoudskosten tot een uitzetting op de exploitatie van € 70.000. Daarnaast zorgt de inrichting van de voorziening overige gebouwen voor een constanter verloop van de planmatige onderhoudskosten.

De afwijking in programma 2 van per saldo € 12.000 wordt veroorzaakt doordat de jaarlijkse onderhoudskosten zijn aangepast naar de stand zoals uitgewerkt in de nota kapitaalgoederen. Daarnaast wordt de mutatie veroorzaakt doordat de kosten van het planmatig onderhoud niet ten laste van de exploitatie worden gebracht maar (op basis van een jaarlijks constant bedrag) ten laste van de voorziening worden gebracht.

Indexatie kosten

De kosten voor programma 2 zijn geactualiseerd en verhoogd met een index van 1,9%. Deze indexatie zorgt voor € 42.000 hogere onderhoudskosten voor met name het onderhoud aan wegen, fietspaden en voetpaden. De extra indexatie van de onderhoudskosten leidt tot € 61.000 hogere kosten in 2023 ten opzichte van 2022. Daarnaast zorgen de wereldwijde ontwikkelingen ten aanzien van de brandstoffen voor een stijging van de brandstofkosten voor het rijdende materieel van € 12.000 ten opzichte van de primitieve begroting 2022. Het restant van de prijsontwikkeling van € 10.000 wordt veroorzaakt door indexaties van allemaal (kleinere) budgetten.

Financieel

	begroting			meerjarenperspectief		
(x € 1.000)	2022	2023	verschil	2024	2025	2026
Lasten	5.477	5.890	413	6.108	6.200	6.278
Baten	356	429	72	408	435	435
Saldo	- 5.121	- 5.462	- 341	- 5.700	- 5.765	- 5.843

Verklaring verschillen

De belangrijkste verschillen tussen 2022 en 2023 betreffen:

	(x € 1.000)
Beleidsrelevante ontwikkelingen	
<u>Kadernota 2023</u>	
Nieuw verkeer- en vervoerbeleid; 02.01	-30 N
Zwerfaval; 02.15	-35 N
<u>Overige beleidsrelevante ontwikkelingen</u>	
Motie kadernota 2022-2025; Herinrichting c.q. Groningerstraat Surhuisterveen; P2-M3	-11 N
Vervangen brug Rysloane / Miedwei - B2021; 02.07	-9 N
Overige ontwikkelingen	
Actualisatie personeelslasten	-87 N
Actualisatie kapitaallasten	-24 N
Ontwikkeling onderhoudskosten agv in 2022 vastgestelde nota kapitaalgoederen	12 V
Verhoging budgetten gas- en elektriciteitskosten	-34 N
Actualisatie budgetten wegen	-125 N
Diversen	2 V
Totaal	-341 N

Verbonden partijen

De Verbonden Partijen binnen dit programma zijn:

Vennootschap / Coöperatie

Coöperatie Openbare Verlichting & Energie Fryslân, OVEF

3. Economie

Wat willen we bereiken en hoe gaan we dat doen

Wij willen de lokale economie vitaal houden en toekomstbestendig maken. Daarbij werken wij zoveel mogelijk samen met ondernemers(verenigingen), het onderwijs en andere overheden in de regio en de provincie. Het economisch beleid van onze gemeente is gericht op:

- Het versterken van het ondernemersklimaat, om daarmee de werkgelegenheid te behouden en te vergroten;
- De regionale samenwerking zetten wij in om voor onze ondernemers voldoende kwalitatieve bedrijventerreinen beschikbaar te krijgen.
- Op economisch gebied werken we regionaal samen, via de Versnellingsagenda en ANNO pakken wij uitdagingen aan op de thema's zoals onderwijs-arbeidsmarkt en innovatie-ondernemerschap.

Wij blijven investeren in de winkelcentra.

Overige ontwikkelingen

Bijdrage Friese projectenmachine

In 2023 betaalt Achtkarspelen € 0,64 per inwoner voor de Friese projectenmachine. In 2022 is dit € 0,41 per inwoner. Het nadelige verschil van € 18.000 dat binnen dit programma tot uiting komt betreft de volledige bijdrage 2023 aan de Friese projectenmachine. Dit verschil ontstaat doordat de bijdrage 2022 in de primitieve begroting 2022 nog niet was opgenomen, en deze stand als basis wordt genomen voor de vergelijking met de begroting 2023. De bijdrage 2022 is later via een begrotingswijziging alsnog toegevoegd aan de begroting 2022.

Bijdrage Merk Fryslân

De jaarlijkse bijdrage aan Merk Fryslân voor brede regiomarketing was nog niet opgenomen in de begroting. Vanaf 2023 is deze bijdrage toegevoegd aan de begroting bij bevordering toerisme. Hierdoor ontstaat een nadeel van € 4.000.

Lagere winstverwachting bedrijventerreinen

Op basis van de geactualiseerde Meerjaren Prognose Grondexploitaties (MPG) verwachten we de komende jaren minder winst te kunnen nemen op de bouwgrondexploitaties van bedrijventerreinen. Dit wordt grotendeels veroorzaakt doordat het afgelopen jaar een aantal complexen zijn afgesloten en het aantal te verkopen kavels de komende jaren afneemt. De geraamde winst over 2023 is ongeveer € 300.000. Ten opzichte van de raming van 2022 is dit € 74.000 lager.

Financieel

	begroting			meerjarenperspectief		
(x € 1.000)	2022	2023	verschil	2024	2025	2026
Lasten	654	706	53	660	446	446
Baten	406	333	- 74	47	30	30
Saldo	- 247	- 374	- 126	- 613	- 416	- 416

Verklaring verschillen

De belangrijkste verschillen tussen 2022 en 2023 betreffen:

	(x € 1.000)
Beleidsrelevante ontwikkelingen	
Kadernota 2023	
Niet van toepassing	
Overige beleidsrelevante ontwikkelingen	
Bijdrage Friese projectenmachine	-18 N
Bijdrage Merk Fryslân	-4 N
Overige ontwikkelingen	
Lagere winstverwachting bedrijventerreinen	-74 N
Actualisatie bijdrage WM8KTD	-33 N
Diverse verschillen per saldo	3 V
Totaal	-126 N

Indicatoren

Met de beleidsindicatoren wordt een inzicht gegeven in de (beoogde) effecten van het gemeentelijk beleid. Indicatoren zijn geen doel op zichzelf. Veel belangrijker dan de waarde van de indicator is het verhaal achter het cijfer. Dat kan gebruikt worden om te sturen op maatschappelijke effecten.

Legenda

- ongunstig
- neutraal
- gunstig
- (nog) geen nieuwe gegevens

Indicator	Meting	Eenheid	Refertejaar
Banen	537,4	aantal	(2021)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Functiemenging	43,5	%	(2021)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Vestigingen	155,4	aantal	(2021)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			

4. Onderwijs

Wat willen we bereiken en hoe gaan we dat doen

Onderwijs is de sleutel voor de ontwikkeling van een kind én van een samenleving. De Friese taal en cultuur neemt daarin een belangrijke plaats in. Een kind dat goed onderwijs krijgt, krijgt kansen voor de toekomst. Daarom heeft ieder kind recht op goed onderwijs.

Binnen het programma onderwijs worden de wettelijke verplichtingen zoals de onderwijshuisvesting, leerplicht en leerlingenvervoer uitgevoerd. Extra ambitie in de gemeente is gericht op het bieden van 'gelijke kansen', op talentontwikkeling en op het voorkomen en bestrijden van achterstanden (Kansenbeleid). Goede samenwerking met de betrokken partners is een vereiste.

Hoofdpijnen van beleid;

- In elk dorp is een basisschool
- Verrijkende initiatieven voor brede vorming en talentontwikkeling
- Behoud breed richtingenaanbod Voortgezet Onderwijs
- Versterken praktische verbindingen Onderwijs en Arbeidsmarkt
- Aanpakken van laaggeletterdheid
- Voor- en Vroegschoolse Educatie, een basisvoorziening voor ieder kind

Overige ontwikkelingen

Nationaal Programma Onderwijs

Gemeenten ontvangen op grond van het Nationaal Plan Onderwijs in totaal € 300 miljoen voor de schooljaren 2021-2022 en 2022-2023. De gemeente Achtkarspelen zal over de totale periode in totaal ruim € 525.000 ontvangen. We zoeken voor de besteding van deze middelen aansluiting bij de behoefte van het onderwijs. We vertrouwen erop dat in goed overleg met de lokale partners binnen de kaders van de regeling voor duurzame investeringen wordt gekozen.

Financieel

	begroting			meerjarenperspectief		
(x € 1.000)	2022	2023	verschil	2024	2025	2026
Lasten	3.660	3.673	14	3.545	3.534	3.527
Baten	1.017	1.010	- 7	856	856	856
Saldo	- 2.643	- 2.663	- 21	- 2.690	- 2.678	- 2.672

Verklaring verschillen

De belangrijkste verschillen tussen 2022 en 2023 betreffen:

	(x € 1.000)
Beleidsrelevante ontwikkelingen	
Actualisatie bijdrage GR JoBinder	-30 N
Actualisatie Eigen bijdragen leerlingenvervoer	- 17 N
Overige ontwikkelingen	
Actualisatie personeelslasten (bijdrage WM8KTD)	34 V
Actualisatie kapitaallasten	- 16 N
Indexatie	-21 N
Aanscherpen / actualisatie budgetten Onderwijs (Begroting 2022)	25 V
Overige verschillen per saldo	4 V
Totaal	-21 N

Indicatoren

Met de beleidsindicatoren wordt een inzicht gegeven in de (beoogde) effecten van het gemeentelijk beleid. Indicatoren zijn geen doel op zichzelf. Veel belangrijker dan de waarde van de indicator is het verhaal achter het cijfer. Dat kan gebruikt worden om te sturen op maatschappelijke effecten.

Legenda

- ongunstig
- neutraal
- gunstig
- (nog) geen nieuwe gegevens

Indicator	Meting	Eenheid	Refertejaar
% Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)	1,7	%	(2021)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Absoluut verzuim	0,0	aantal	(2020)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Relatief verzuim	24,0	aantal	(2021)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			

5. Sport, cultuur en recreatie

Wat willen we bereiken en hoe gaan we dat doen

Sport en cultuur leveren een bijdrage aan de persoonlijke ontplooiing en ontwikkeling van onze inwoners. Het vergroot de sociale samenhang en deelname aan de samenleving en draagt bij aan een goed leef- en woonklimaat. Sport en cultuur bevorderen de gezondheid en het welzijn van jong en oud. Achtkarspelen vindt het van belang dat er voldoende voorzieningen zijn, die toegankelijk zijn voor iedereen.

Meertaligheid bevordert het lerend vermogen en het zelfvertrouwen van het individu en de gemeenschap. Meertaligheid in Fryslân beschouwt Achtkarspelen als een verrijking en wil de gemeente stimuleren.

Recreatie en toerisme leveren een belangrijke bijdrage aan de leefbaarheid en vitaliteit van de gemeente. Recreatie en toerisme worden verder ontwikkeld, waarbij het landschap van de Noardlike Fryske Wâlden een belangrijke trekker is.

Uitwerking Kadernota 2023-2026

In de Kadernota 2023-2026 zijn door het college de grote lijnen van de nieuwe begroting aangegeven. Hieronder vindt u, voor zover van toepassing, de uitwerking van de Kadernota zoals die op 14 juli 2022 door uw raad opiniërend is besproken.

Nieuw of gewijzigd beleid

Bestrijding Jacobskruiskruid

In 2020 en 2021 hebben we extra ingezet op de bestrijding van Jacobskruiskruid. De gekozen werkwijze, waarbij pleksgewijs is gemaaid en planten met inzet van de MOA zijn uitgestoken, is effectief gebleken. Het voorkomen van de plant is hierdoor beheersbaar gebleven en de plant heeft zich niet verder uitgebreid. Aan de hand van deze resultaten continueren we deze beheermethode. De kosten bedragen € 12.500.

[Kadernota nr. 05.05]

Periodiek opruimen rubberkorrels kunstgrasvelden

De gemeente is wettelijk verplicht om verontreiniging van de bodem te voorkomen. Om die reden zijn er al diverse maatregelen uitgevoerd (bijvoorbeeld het plaatsen van kantplanken en schoonlooproosters). Daarnaast is het ook noodzakelijk om periodiek de rubberkorrels rondom kunstgrasvelden op te ruimen om zo verspreiding te voorkomen. De verwachting is dat er circa € 6.000 inclusief btw per jaar benodigd is.

[Kadernota nr. 05.02]

Overige ontwikkelingen

Gemeentlik monumintenbelied

In de begroting 2022 is een motie (P5-M1) aangenomen met betrekking tot het gemeentelijk monumentenbeleid. In 2022 zijn deze incidentele kosten voor het opstellen van de redengevende beschrijvingen van de monumentale panden opgenomen in de primitieve begroting, in de primitieve begroting 2023 zijn deze kosten niet meer verantwoord.

Bijdrage recreatief park Surhuisterveen

In de begroting 2022 is voor het jaar 2022 € 15.000 aan incidentele kosten opgenomen voor een 'praatplaat' om de bestaande voorzieningen van de wandelroute in Surhuisterveen te versterken en aan elkaar te verbinden. Aan de hand van deze

'praatplaat' wordt een herkenbare, bloemrijke en recreatieve wandelroute gecreëerd. In 2023 zijn deze kosten niet meer opgenomen in de primitieve begroting.

Stoppen aanleg fietspaden

In de begroting 2021 is, in het kader van ombuigingslijn 3.19, besloten om helemaal geen nieuwe fietspaden meer aan te leggen vanaf 2021. Deze maatregel levert een structureel oplopende besparing op van de kapitaallasten. In de primitieve begroting 2023 is deze besparing € 13.000 hoger dan de besparing in de primitieve begroting 2022.

Onderhoudskosten op basis van vastgestelde nota kapitaalgoederen

Tijdens de raadsvergadering van 3 maart 2022 is de nota kapitaalgoederen vastgesteld voor het kwaliteitsniveau basis. Op totaalniveau (organisatiebreed) leidt de aanpassing van jaarlijkse onderhoudskosten tot een uitzetting op de exploitatie van € 70.000. Daarnaast zorgt de inrichting van de voorziening overige gebouwen voor een constanter verloop van de planmatige onderhoudskosten. De afwijking in programma 5 van per saldo € 86.000 wordt veroorzaakt doordat de jaarlijkse onderhoudskosten zijn aangepast en de kosten van planmatig onderhoud naar de voorziening.

Ontwikkeling onderhoudskosten tenniscomplexen

In 2020 is de activeringsgrens aangepast naar minimaal € 15.000. De afwijking tussen de primitieve begroting 2022 en 2023 wordt veroorzaakt door het feit dat investeringen met een lagere waarde van € 15.000 ten laste van de exploitatie worden gebracht in plaats van activering. Dit zorgt voor per saldo € 40.000 hogere onderhoudskosten tenniscomplexen.

Indexatie kosten

In de begroting 2023 is bij programma 5 is, als gevolg van de actuele (wereldwijde) marktontwikkelingen, rekening gehouden met een indexatie van € 144.000. Dit totaalbedrag bestaat uit verschillende onderdelen. Voor de belastingen en heffingen rekening gehouden met een indexatie van 1,9%. Dit zorgt voor een kostenstijging van € 23.000. De onderhoudskosten zijn, als gevolg van de afwijkende (wereldwijde) marktontwikkelingen geïndexeerd met 5%. Deze indexatie van de onderhoudskosten leidt tot een kostenstijging van €118.000. De overige kosten binnen dit programma zijn geïndexeerd met 3%, dit leidt tot een kostenstijging van €26.000. Daarnaast zorgt de actualisatie van de budgetten van de inventaris sportaccommodaties voor een stijging van € 20.000.

Brede Regeling Combinatiefuncties 2023 e.v.

Sinds 2008 kunnen gemeenten via enkele opeenvolgende regelingen met cofinanciering van het Rijk functionarissen inzetten die sport of cultuur verbinden met andere domeinen, zoals onderwijs, zorg, welzijn of het bedrijfsleven. Het doel van deze landelijke regelingen is Nederlanders te motiveren voor deelname aan sport en/of cultuur. De huidige Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC) verving per 1 januari 2019 de eraan voorafgaande Brede Impuls Combinatiefuncties. Het kabinet wil er mede via de regeling aan bijdragen dat iedereen een leven lang met plezier kan sporten en bewegen en toegang heeft tot cultuur.

Tot nog toe vulde de gemeente Achtkarspelen dit met tijdelijke functies omdat hiervoor geen 'structurele' middelen vanuit het Rijk beschikbaar worden gesteld. In het begin ging dit per jaar en de laatste jaren gebeurde dit voor een aantal jaren per keer. Van 2008 t/m 2022 zijn er jaarlijks financiële middelen beschikbaar gesteld vanuit het Rijk voor het invullen van combinatiefuncties. Het niet structureel invullen van deze functies is niet erg efficiënt. Het betekent in de praktijk dat er na drie jaar weer afscheid genomen wordt van collega's die een breed netwerk in onze mienskip hebben opgebouwd omdat we ze niet vast kunnen aannemen.

Het Rijk heeft inmiddels via het ministerie van VWS en OCW aangegeven dat de Brede Regeling Combinatiefunctionarissen wordt doorgezet na 2022 via een SPUK-regeling (Specifieke Uitkering) waarbij het totaalbudget van de regeling minimaal behouden blijft. Dit betekent dat er ook de komende jaren weer dekking is voor de inzet van combinatiefunctionarissen. Enig risico is er als het Rijk ooit zou besluiten om te stoppen met deze regeling. Echter bestaat deze regeling al vanaf 2008 en gebruiken veel gemeenten deze bijdrage voor structurele formatie van combinatiefuncties.

We stellen dan ook voor de inzet van de combinatiefunctionarissen (0,89 fte) structureel en budgetneutraal op te nemen in de meerjarenbegroting. Door zowel de personeelskosten als de ontvangen bijdrage voor de inzet van combinatiefuncties voor een bedrag van € 79.000 op te nemen in de begroting kunnen we de huidige functies structureel invullen en leidt dit per saldo niet tot een uitzetting van de begroting.

De Kruidhof

In 2023 gaan we verder invulling geven aan het raadsbesluit van 14 oktober 2021 toen de gemeenteraad heeft gekozen voor scenario 2 'De Kruidhof is trekpleister in de gemeente Achtkarspelen en zorgt ervoor dat inwoners (weer) meedoen' naar aanleiding van het uitgevoerde haalbaarheidsonderzoek. Het college heeft hiervoor een uitvoeringsplan opgesteld waarin is beschreven welke stappen we moeten zetten om scenario 2 uit te voeren.

De twee belangrijke strategische doelen van scenario 2 zijn:

1. Uitbreiden van het exploitatiemodel van De Kruidhof om extra inkomsten en bedrijvigheid te genereren.
2. Effectievere samenwerking tussen partijen in het sociaal domein. O.a. door vanaf 1 januari 2023 (meer) re-integratie dienstverlening te organiseren bij De Kruidhof en de MOA waardoor er minder re-integratie trajecten bij externe commerciële partijen worden ingekocht en een hogere duurzame uitstroom uit de uitkeringen moet worden gerealiseerd.

Inmiddels is de wereldsituatie heel anders dan in 2021 en dat heeft ook effect op een aantal onderdelen van het uitvoeringsplan. Zo hebben de genoemde bouwprojecten te maken met de enorm gestegen bouwprijzen en levertijden van bouw materiaal. Dit heeft als consequentie dat we de beschreven planning in het uitvoeringsplan niet gaan halen, zoals ook al als risico en winstwaarschuwing was aangegeven bij de planningen. Er wordt nu gekeken naar mogelijkheden om het ontwerp aan te passen en alternatieven voor de uitvoering zoals de uitvoering van bepaalde werkzaamheden in de vorm van een werkgelegenheidsproject. Om de projecten te kunnen uitvoeren worden de investeringen aangepast met een inflatiecorrectie. In de Kadernota 2023-2026 waren op basis van de meicirculaire stelposten opgenomen voor de loon- en prijsontwikkelingen voor de WM8KTD en onze gemeente. Voor zowel exploitatiebudgetten als voor de kredieten is beoordeeld wat een reële prijsontwikkeling is gelet op de actuele hoge inflatie. Dat heeft geleid tot aanpassingen van exploitatiebudgetten maar ook van kredieten.

Voor de bouw van een nieuwe kas was gerekend met een subsidie van € 100.000 die Stichting Grien zou kunnen inbrengen in het project. Echter was de deadline van deze subsidie 31 december 2021 wat betekende dat de werkzaamheden op dat moment gerealiseerd hadden moeten zijn. Helaas was dat niet realiseerbaar. Er is nog getracht om de subsidieverlening te verlengen maar helaas was ook dat niet meer mogelijk. Hierdoor is werkelijkheid geworden wat onder het kopje risico's was beschreven in het raadsvoorstel: *Lukt het niet om de kas in 2021 te bouwen, dan leidt dit tot een uitzetting van de gemeentelijke kosten met € 100.000. De gevraagde investering wordt dan € 470.000 in plaats van € 370.000. Dit leidt tot € 2.600 extra aan kapitaallasten.* Deze aanpassing is ook meegenomen bij de actualisatie van de kredieten.

Doordat de bouwprojecten vertraging hebben opgelopen zullen we in 2023 nog niet het volledige rendement van de investeringen op het verbeteren van de exploitatie terugzien.

Omdat deze bouwwerken ook (deels) nodig zijn voor de uitvoering van werkgelegenheidstrajecten wordt de beoogde bezuiniging voor 2023 binnen programma 6 niet gerealiseerd. Voor nu gaan we er van uit dat we de bezuinigingsdoelstellingen gefaseerd gaan behalen. Voor 2023 houden we 50% van het strategische doel 'verbeteren van de exploitatie van De Kruidhof' en 0% van het strategische doel 'Effectievere samenwerking tussen partijen in het sociaal domein' aan. Voor 2024 e.v. hanteren we vooralsnog 100% van de doelstelling uit scenario 2.

Financieel

	begroting			meerjarenperspectief		
(x € 1.000)	2022	2023	verschil	2024	2025	2026
Lasten	6.649	7.229	580	7.177	7.153	7.174
Baten	947	1.133	186	1.133	1.133	1.130
Saldo	- 5.702	- 6.096	- 394	- 6.044	- 6.020	- 6.044

Verklaring verschillen

De belangrijkste verschillen tussen 2022 en 2023 betreffen:

	(x € 1.000)
Beleidsrelevante ontwikkelingen	
<u>Kadernota 2023</u>	
Opruimen rubberkorrels bij kunstgrasvelden; 05.02	-6 N
Bestrijding Jacobskruid; 05.05	-13 N
<u>Overige beleidsrelevante ontwikkelingen</u>	
Motie kadernota 2022-2025; Gemeentelijk monumintebelied; P5-M1	60 V
Bijdrage recreatief park Surhuisterveen/bijenlint - B2022; 05.07	15 V
Mutaties bestaande ombuigingen	
Stoppen aanleg fietspaden - B2021; 3.19	13 V
Overige ontwikkelingen	
Actualisatie personeelslasten	-58 N
Actualisatie kapitaallasten	-3 N
Ontwikkeling onderhoudskosten agv in 2022 vastgestelde nota kapitaalgoederen	-86 N
Ontwikkeling onderhoudskosten tenniscomplexen	-40 N
Verhoging budgetten gas- en elektriciteitskosten	-76 N
Indexatie kosten	-187 N
Diversen	-13 N
Totaal	-394 N

Indicatoren

Met de beleidsindicatoren wordt een inkijkje gegeven in de (beoogde) effecten van het gemeentelijk beleid. Indicatoren zijn geen doel op zichzelf. Veel belangrijker dan de waarde van de indicator is het verhaal achter het cijfer. Dat kan gebruikt worden om te sturen op maatschappelijke effecten.

Legenda

- ongunstig
- neutraal
- gunstig
- (nog) geen nieuwe gegevens

Indicator	Meting	Eenheid	Refertejaar
% Niet-sporters	59,3	%	(2020)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			

Verbonden partijen

De Verbonden Partijen binnen dit programma zijn:

Gemeenschappelijke regeling

Recreatieschap Marrekrite

Stichting / Vereniging

Stichting Sportcentrum 8kspelen

6. Sociaal domein

Wat willen we bereiken en hoe gaan we dat doen

Dit programma is gericht op het uitvoeren van de wettelijke verantwoordelijkheid die de gemeente heeft op het terrein van jeugdzorg, maatschappelijke ondersteuning en participatie. In de praktijk betekent dit dat het Sociaal Domein een veelheid aan thema's en onderwerpen beslaat waar onze inwoners dagelijks mee te maken hebben. Ook is er nauwe verwevenheid met onderwerpen uit andere programma's, zoals onderwijs, sport, cultuur en gezondheid. Daarnaast is er overlap met het fysieke domein, bijvoorbeeld op het gebied van wonen, leefbaarheid en voorzieningen.

Wij willen dat inwoners zelf de regie hebben bij hun zorgvraag. Wij zetten ons ervoor in dat mensen zorg en ondersteuning ontvangen die past bij hun behoefte en mogelijkheden. Wij stellen daarbij de mens centraal en werken integraal en vanuit het principe één gezin – één plan – één contactpersoon.

In de afgelopen jaren werd duidelijk dat er meerjarig grote tekorten waren binnen het sociaal domein. Er zijn analyses uitgevoerd naar de achtergrond van de tekorten en de mogelijkheden tot bijsturing voor onze gemeente. De huidige financiële situatie in het sociaal domein is verbeterd ten opzichte van voorgaande jaren. De uitdaging om de uitgaven beheersbaar te houden blijft echter onveranderd groot.

In april 2019 hebben de gemeenteraden van Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel het beleidskader Sociaal Domein vastgesteld. Hierin zijn de strategische doelstellingen en uitgangspunten benoemd. Daarnaast zijn er diverse financiële maatregelen benoemd om een sluitende begroting voor het sociaal domein te realiseren. De maatregelen zijn nog altijd actueel. Belangrijke pijlers hierin zijn het versterken van de sociale basis, het aanscherpen (kostenbewust, methodisch en uniform werken) van de werkwijze van onze medewerkers en het herinrichten van de inkoop van zorg en ondersteuning in het sociaal domein. Het jaar 2023 is vooral gericht op het nader implementeren van eerdere beleidskeuzes.

Uitwerking Kadernota 2023-2026

In de Kadernota 2023-2026 zijn door het college de grote lijnen van de nieuwe begroting aangegeven. Hieronder vindt u, voor zover van toepassing, de uitwerking van de Kadernota zoals die op 14 juli 2022 door uw raad opiniërend is besproken.

Nieuw of gewijzigd beleid

Hoofdlijnenakkoord GGZ

In het Hoofdlijnenakkoord GGZ zijn structurele middelen ter beschikking gesteld aan de centrumgemeenten om vorm te geven aan de ambulantisering van mensen met GGZ-problematiek. De toebedeling van deze financiële middelen moet eraan bijdragen dat de achterstand in kwaliteit van leven van mensen met een ernstige psychiatrische aandoening (EPA) wordt ingehaald. Zodat inwoners met psychische problematiek beter in staat worden gesteld een gezond, veilig, sociaal en maatschappelijk leven te leiden in hun eigen woonomgeving.

Deze gelden werden tot 2022 ter beschikking gesteld aan de centrumgemeenten (i.c. Leeuwarden). In Sociaal Domein Fryslân verband is afgesproken dat deze middelen vanaf 2022 aan de regiogemeenten ter beschikking worden gesteld. Met behulp van deze middelen kan iedere gemeente zelf invulling geven aan ambulante zorg/ondersteuning voor mensen met een (ernstige) psychiatrische aandoening.

Een bureau voert een nulmeting uit naar de EPA-doelgroep in onze gemeente. Doel van dit onderzoek is feiten en cijfers over de EPA-doelgroep te verzamelen. Ook om in kaart te brengen hoe de zorgverlening voor deze doelgroep nu is georganiseerd. En om te beoordelen waar verbetermogelijkheden worden gezien in de integrale zorg- en ondersteuning aan deze doelgroep. Tot slot wordt bekeken of implementatie van de Friese EPA passend zou zijn voor deze doelgroep in onze gemeente.

Afhankelijk van de opbrengsten van de nulmeting zullen de beschikbare middelen efficiënt en effectief voor onze EPA-doelgroep worden ingezet.

[Kadernota nr. 06.04]

Inkoop Wmo & Participatiewet (Implementatieplan)

De inkoopstrategie Wmo en Participatie heeft tot doel om effectieve en kwalitatief hoogwaardige dienstverlening te kunnen blijven bieden bij een groeiend aantal zorgbehoeftige inwoners (door vergrijzing). In deze inkoopstrategie wordt gekozen voor twee verschillende manieren van inkoop en bekostiging (wijze waarop we gaan betalen voor de ondersteuningsdiensten). We maken hierbij onderscheid in de inkoop van de ondersteuning aan ouderen en de inkoop van de ondersteuning aan (jong-) volwassenen. Daarnaast onderzoeken we of vervoer van en naar de dagbesteding op een andere wijze kan worden georganiseerd.

Het vertalen van en het tot uitvoering brengen van de inkoopstrategie vraagt om een zorgvuldig proces naar inwoners, zorgaanbieders en naar de ambtelijke organisatie. Met het implementatieplan brengen we in kaart welke activiteiten en inzet nodig is om het inkoopproces te doorlopen en de inkoopstrategie te implementeren. De totale kosten voor het implementatieplan voor de gemeente Achtkarspelen bedragen € 122.000.

[Kadernota nr. 06.03]

Participatiebeleid (uitvoeringsplan)

Uitvoeringsplan

De raad heeft in december 2021 het nieuwe participatiebeleid vastgesteld. Wij hebben toen aangegeven dat we het nieuwe participatiebeleid uitvoeren binnen de bestaande budgettaire kaders. Dit met de kanttekening dat we op basis van een uitvoeringsplan bekijken of we onze ambities voor de komende jaren kunnen waarmaken met de inzet van de bestaande budgetten. Vanaf 1 januari 2023 willen wij re-integratie dienstverlening organiseren bij De Kruidhof. Dit heeft de raad in oktober 2021 besloten. Deze ontwikkeling betrekken wij bij het opstellen van het uitvoeringsplan. Wegens personele wisselingen en ziekte lukt het niet om dit plan dit jaar nog op te stellen. Wij streven ernaar dat het uitvoeringsplan medio 2023 klaar is.

Herstel ombuiging 2021

Bij de begroting 2021 is de ombuiging op De Kruidhof vastgesteld die vanaf 1 januari 2023 gerealiseerd moet zijn. De uitbreiding van het exploitatiemodel van De Kruidhof biedt de mogelijkheid om (meer) activerings- en participatietrajecten gericht op werk uit te voeren. Het uitgangspunt daarbij was dat er geen ombuiging voor het bestaande participatiebudget in de begroting zou worden opgenomen. Er is per abuis toch een structurele ombuiging opgenomen van € 111.000. Dat herstellen we nu.

Coördinatiepunt Social Return On Investment (CP SROI)

We nemen € 7.000 structureel op in de begroting voor het CP SROI. Het CP SROI adviseert en ondersteunt opdrachtgevers en opdrachtnemers bij de uitvoering en monitoring van de Social Return afspraken in Fryslân. Tot en met 2020 werden de kosten van het CP SROI betaald door Werkgeversservicepunt Fryslân Werkt. Vanaf 2021 betalen de Friese gemeenten deze kosten zelf op basis van een verdeelsleutel. Deze kosten waren nog niet structureel opgenomen in de begroting.

[Kadernota nr. 06.06]

Subsidies visie Sociale Basis

We willen werken aan een stevige sociale basis in de dorpen in de gemeente Achtkarspelen. De visie sociale basis (4 november 2021) vormt het kader voor het versterken van de sociale basis. De subsidieregeling versterken sociale basis 2023 - 2027 biedt een kader voor partijen om subsidie aan te vragen voor activiteiten die bijdragen aan het versterken van de sociale basis. Partijen konden tot 1 april 2022 een subsidieaanvraag indienen voor 2023. De aanvragen zijn beoordeeld door een commissie. De uitkomsten zijn voorgelegd aan het college en vervolgens via een separaat raadsvoorstel aan de raad. Op basis daarvan is er voor 2023 incidenteel € 157.000 extra beschikbaar gesteld voor de bouwsteen ontmoeten & betrokkenheid.

[Kadernota nr. 06.02]

Moties

Verwerking van de motie(s), ingediend tijdens de behandeling van de Kadernota.

Motie: Ondersteuning pleegouders ter voorkoming van breakdown

Helaas is in de afgelopen jaren het aantal pleeggezinnen teruggelopen. Dit heeft onder andere met de complexe problematiek van kinderen te maken, maar ook met een verandering in de maatschappij. De maatschappij is meer individueel ingericht, dat maakt dat minder gezinnen bereid zijn om de zorgen van andere kinderen dan hun eigen op zich te nemen. Ook de negatieve berichtgeving in de media over de jeugdzorg draagt niet bij aan het vergroten van het aantal pleeggezinnen.

Het onderzoeken of een tussenvorm tussen een gezinshuis en pleeggezin wenselijk is, is zeker de moeite waard. Jeugdhulp Fryslân is de grootste aanbieder van pleegzorg in Friesland. Het selecteren van pleeggezinnen, de match, het begeleiden van pleegouders, de financiën alles wordt door Jeugdhulp Friesland georganiseerd. Wij als gemeente monitoren en financieren dit. In de komende periode zullen wij gesprekken voeren met Jeugdhulp Friesland om te inventariseren en onderzoeken wat zij als helpend ervaren. Wij zullen de raad over de voortgang informeren.

[Motie nr. P6-M2]

Motie: Sterke gezinnen

Binnen de gemeente Achtkarspelen zijn we ons bewust van de kracht van de gezinnen en de gemeenschap. Als college onderkennen wij een aantal punten uit het manifest. Veel van deze punten zijn al opgenomen in het beleid en in de uitvoering zoals bijvoorbeeld het aanbod van opvoedondersteuning en het doorbreken van taboes. Ook het integraal werken hebben wij omarmd. Wij zijn erg blij met de inhoud en aanbevelingen van dit manifest. Als er een nieuw vraagstuk binnenkomt, kunnen wij het manifest eraan toevoegen en hiervan profiteren.

[Motie nr. P6-M3]

Overige ontwikkelingen

Energiearmoede

De hoge inflatie en stijgende energiekosten hebben tot gevolg dat steeds meer mensen in financiële problemen raken. Dat maakt dat armoedebestrijding een belangrijk thema is voor ons. In onze strijd tegen armoede streven we naar een zo groot mogelijk bereik van de huidige minimaregelingen. Voor onze inwoners zijn we bereikbaar en vindbaar en gaan we kijken waar onze inspanningen nóg beter kunnen. Dit zal in projectvorm worden opgepakt.

Ontwikkeling tarieven Maatwerkvoorzieningen

De tarieven voor de maatwerkvoorzieningen (Jeugd, Wmo en Participatie) worden jaarlijks geïndexeerd. Uitgangspunt hierbij is het door de Nederlandse Zorgautoriteit

gehanteerde prijsindexcijfer. Zij maken gebruik van de Overheidsbijdrage in de Arbeidskostenontwikkeling (OVA). Deze is (voorlopig) voor 2023 vastgesteld op 3,72%.

Nieuwkomers

Asielopvang

Nog steeds is er met 44.000 plekken te weinig capaciteit om alle asielzoekers in Nederland onderdak te bieden. Voor de zomervakantie zijn 225 noodopvangplekken in het Fries Congressentrum in Drachten gecreëerd als antwoord op de toegenomen vraag voor noodopvang. Inmiddels is bekend dat er landelijk nog eens 5.600 plaatsen noodopvang moeten komen, bovenop de 5.500 die al zijn gerealiseerd. Het is nog onduidelijk hoe deze extra vraag in Fryslân ingevuld gaat worden.

Statushouders

Momenteel verblijven er 16.000 statushouders in de landelijke asielzoekerscentra die wachten op een woning in een Nederlandse gemeente. Versnelde doorstroom van deze groep voorkomt herhaling van de schrijnende situaties die we afgelopen zomer in Ter Apel zagen. Welke gevolgen het asielakkoord heeft voor onze gemeente is vooralsnog onduidelijk. Wel is duidelijk dat de komende twee jaar 20.000 statushouders gehuisvest moeten worden.

De taakstelling qua huisvesting is voor 2023 nog niet bekend, maar zal boven die van 2022 (38) liggen. Ondanks de inzet van de projectleider 'versnelling huisvesting statushouders' heeft de gemeente nog steeds een achterstand. Deze wordt wel ingelopen, maar is nog niet opgelost. Samen met Stichting Wonen Achtkarspelen wordt geprobeerd meer woningen vrij te spelen voor statushouders. Naast de huisvesting is ook de begeleiding een gemeentelijke taak. Het gaat dan o.a. om het organiseren van huisartsenzorg, school en leerlingenvervoer. Deze taken hebben onze aandacht, evenals de verdere integratie van deze nieuwe inwoners van onze gemeente.

Huisvesting via de Hotel- en Accommodatieregeling (HAR) is een mogelijkheid die serieus wordt bekeken. Via deze regeling kunnen statushouders eerder naar een gemeente verhuizen en tijdelijk in bijvoorbeeld een hotel of recreatiewoning gehuisvest worden. De kosten worden gedurende zes maanden gedragen door de COA. Is er dan nog geen definitief onderdak gevonden dan komen die kosten voor rekening van de gemeente.

Oekraïners

De opvang van Oekraïners zal ook in 2023 nog nodig zijn. Naast de opvang bij particulieren, is er opvang in de kerk van Twijzel (35 bedden) en in de kerk van Kootstertille (35 bedden). De veiligheidsregio heeft de Friese gemeenten verzocht om het aantal opvangplekken voor ontheemden uit Oekraïne uit te breiden; voor Achtkarspelen gaat het om 88 extra plekken. Er zijn momenteel gesprekken gaande met mogelijke locaties. De te maken kosten worden als volgt vergoed: een vergoeding van 100 euro per dag per beschikbaar bed. Een aparte vergoeding van het leefgeld aan vluchtelingen in de particuliere opvang (op basis van daadwerkelijk gemaakte kosten) en een aparte vergoeding van bouw- en transitievergoeding (op basis van daadwerkelijk gemaakte kosten).

Jeugdzorg

Hervormingsagenda Jeugd

De Hervormingsagenda Jeugd komt voort uit de bestuurlijke afspraken die de VNG en het rijk op 2 juni 2021 over de jeugdhulp hebben gemaakt afgerond.

De Hervormingsagenda Jeugd heeft 2 doelen, die nadrukkelijk aan elkaar zijn gekoppeld:

1. Betere en tijdige zorg en ondersteuning, op de juiste plek en wanneer dit nodig is.
2. Een beheersbaar en daarmee duurzaam financieel houdbaar stelsel.

Dit sluit aan bij de regionale Fryske Regiovisie die dit najaar aan de raden wordt gepresenteerd en het Toekomstscenario waarin het rijk een stelselwijziging wil mee bereiken. Op dit moment werken het rijk en VNG nog aan de exacte invulling van de Hervormingsagenda. De verwachting is dat dit in het najaar 2022 wordt afgerond. De effecten hiervan voor onze gemeente zullen in 2023 nader worden uitgewerkt.

Herinrichting beschermingsketen Jeugdzorg (Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming)

Kinderen en gezinnen moeten kunnen rekenen op bescherming en tijdige hulp en daarbij hebben we alle betrokkenen hard nodig. In de huidige jeugdbeschermingsketen (lokale teams, Veilig Thuis (VT), Gecertificeerde Instellingen (GI) en de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) zijn knelpunten benoemd zoals kinderen krijgen niet snel genoeg de juiste hulp, er zijn veel organisaties die werken met een gezin die onvoldoende op elkaar aansluiten en aparte schakels vormen en de achterliggende problematiek binnen het gezin krijgt te weinig aandacht. Dit heeft grote gevolgen voor de betrokken gezinnen. Daarom is een herziening van de Jeugdbeschermingsketen noodzakelijk. In opdracht van de Vereniging van de Nederlandse Gemeenten (VNG) en de ministeries van Justitie en Veiligheid en Volksgezondheid, Welzijn en Sport is "Het toekomstscenario kind- en gezinsbescherming" opgesteld. Het toekomstscenario kind- en gezinsbescherming zet de stap naar een structuur die vertrouwen ondersteunt en die de kracht van het gezin stimuleert, zodat het gezin samen met professionele ondersteuning kan werken aan het verbeteren van de thuissituatie. Dat vergt een geheel nieuwe opzet van de kind- en gezinsbescherming.

Er komt een Lokaal Team om kinderen, volwassenen en gezinnen heen te staan, dat hulp verleent. Mocht dat niet voldoende zijn, dan kan het Regionaal Veiligheidsteam ondersteuning bieden. Het gezin, al dan niet met kinderen, krijgt dus een vaste professional of een vast duo dat langdurig bij hen betrokken blijft. Met het Lokaal Team wordt de bestaande infrastructuur binnen gemeenten bedoeld. Binnen het sociaal domein behouden gemeenten de huidige verantwoordelijkheden in de zorg en ondersteuning aan inwoners en blijven de taken op het gebied van (gezondheids)zorg, participatie en zelfredzaamheid, werk en jeugdhulp (net als nu) vastgelegd in de betreffende wetten. De wetgeving met betrekking tot het Toekomstscenario is in 2025 gereed; vanaf 1 januari 2026 moeten de Lokale en regionale Teams werken. Dit is een majeure operatie. Bij SDF is een kwartiermaker Toekomstscenario benoemd voor het opzetten van het Regionale Team; de Lokale Teams zullen een lokale verantwoordelijkheid worden.

Inkoop Jeugdzorg

Op dit moment loopt in Friesland het aanbestedingstraject voor de inkoop van de specialistische jeugdhulp via Sociaal Domein Fryslân. De verwachting is dat dit in het najaar van 2022 zal worden afgerond. Daarna is pas duidelijk welke gevolgen dit eventueel voor ons als gemeente heeft.

Subsidieregeling Sociale Basis

De visie sociale basis is uitgewerkt in de Subsidieregeling Versterken Sociale Basis 2023-2027. In 2022 is gestart met het toekennen van ingediende subsidies. Dit heeft geleid tot een aantal bezwaarschriften over afgewezen beschikkingen.

Door het in behandeling nemen van een aantal bezwaarschriften over afgewezen beschikkingen is twijfel ontstaan over een juiste uitvoering van de subsidieregeling. Om iedere indiener recht te doen, is hun ingediende aanvraag over 2023 later alsnog toegekend. Het incidentele financiële effect hiervan voor de begroting 2023 is € 64.000.

Tegelijkertijd is afgesproken dat een externe partij de evaluatie in de 1^e helft van 2023 gaat uitvoeren. Zodat de resultaten daarvan verwerkt kunnen worden in de Kadernota 2024. De resultaten daarvan kunnen worden opgenomen in de Kadernota 2024-2027.

Financieel

	begroting			meerjarenperspectief		
(x € 1.000)	2022	2023	verschil	2024	2025	2026
Lasten	44.615	45.681	1.066	44.591	44.357	44.237
Baten	11.542	11.599	58	11.613	11.613	11.613
Saldo	- 33.073	- 34.082	- 1.008	- 32.978	- 32.743	- 32.623

Verklaring verschillen

De belangrijkste verschillen tussen 2022 en 2023 betreffen:

	(x € 1.000)
Beleidsrelevante ontwikkelingen	
Kadernota 2023-2026	
Subsidies visie Sociale Basis 2023; 06.02	- 157 N
Inkoop Wmo & Participatiewet; 06.03	- 73 N
Uitvoering Participatiewet (herstel ombuiging); 06.06	- 111 N
Uitvoering Participatiewet (Coördinatiepunt Social Return On Investment); 06.06	- 7 N
Mutaties bestaande ombuigingen	
Herstelplan Sociaal Cultureel Werk (Incidenteel 2022, Kadernota 2022-2025)	142 V
Overige ontwikkelingen	
Tariefontwikkeling Wmo maatwerkvoorzieningen	-324 N
Tariefontwikkeling Jeugd maatwerkvoorzieningen	-196 N
Indexatie welzijn / minimabudgetten	- 36 N
Ontwikkeling aantallen Wmo maatwerkvoorzieningen	- 27 N
MOA CAO ontwikkeling	- 153 N
Actualisatie DVO Caparis (aantal x prijs)	150 V
Bijstelling bijdrage GR JoBinder	- 15 N
Actualisatie voorziening Onderhoud Welzijnsgebouwen	- 125 N
Actualisatie personeelslasten (bijdrage WM8KTD)	-13 N
Overige verschillen per saldo	1 V
Subsidies visie Sociale Basis, incidentele verstrekkingen 2023	-64 N
Totaal	- 1.008 N

Indicatoren

Met de beleidsindicatoren wordt een inkijkje gegeven in de (beoogde) effecten van het gemeentelijk beleid. Indicatoren zijn geen doel op zichzelf. Veel belangrijker dan de waarde van de indicator is het verhaal achter het cijfer. Dat kan gebruikt worden om te sturen op maatschappelijke effecten.

Legenda

- ongunstig
- neutraal
- gunstig
- (nog) geen nieuwe gegevens

Indicator	Meting	Eenheid	Refertejaar
Achterstand onder jeugd - Kinderen in uitkeringsgezin	5,0	%	(2020)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Achterstand onder jeugd - Werkloze jongeren	3,0	%	(2020)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Bijstandsuitkeringen	365,9	aantal	(2021)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Jongeren met delict voor rechter	1,0	%	(2020)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Jongeren met jeugdbescherming	1,9	%	(2021)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Jongeren met jeugdhulp	12,4	%	(2021)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Jongeren met jeugdreclassering	0,3	%	(2020)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Lopende re-integratievoorzieningen	613,7	aantal	(2020)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Netto arbeidsparticipatie	67,7	%	(2020)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement	700,0	aantal	(2021)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			

Verbonden partijen

De Verbonden Partijen binnen dit programma zijn:

Centrumregeling

Sociaal Domein Fryslân

Gemeenschappelijke regeling

Begroting 2023-2026

Sociale Werkvoorziening Fryslân

Gemeenschappelijke regeling (licht)

Mobiliteitsbureau Noordoost Fryslân

Stichting / Vereniging

MOA

7. Volksgezondheid en milieu

Wat willen we bereiken en hoe gaan we dat doen

Volksgezondheid

Begin 2022 is de nieuwe gezondheidsnota 'Tegearre sîn fiele' vastgesteld. Hierin staat beschreven op welke manier wij de gezondheid van inwoners de komende 6 jaar willen stimuleren. Dit willen we doen vanuit het gedachtegoed van positieve gezondheid. Samen met inwoners en organisaties dragen we bij aan bewustwording en een gezonde omgeving. We richten ons op factoren die de gezondheid beïnvloeden en gezondheidsverschillen verkleinen en bieden ruimte aan preventie en nieuwe, lokale, initiatieven.

Riolering

Het doel is om de gemeente op een adequate manier te ontdoen van afvalwater en wateroverlast te beperken. Dit gebeurt door uitvoering te geven aan het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP), onder andere door de aanleg van regenwaterstructuren. Achtkarspelen voldoet aan wettelijke zorgplichten zoals vastgelegd in de Wet Milieubeheer en de Waterwet. Hierbij is doelmatig beheer het streven: kwaliteit vergroten tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten. Verstening van tuinen en groen bij openbare gebouwen moet worden beperkt en ontmoedigd omdat dit een negatief effect op afwatering heeft.

Afval

Wij blijven inzetten op een verdere verbetering van het afvalscheidingspercentage en het terugdringen van het aantal kilo's huishoudelijk restafval. Hiervoor wordt ingezet op communicatie en facilitering om afval op juiste wijze te scheiden en aan te bieden. Het aantal deelstromen dat op de milieustraat wordt verder uitgebreid.

Milieubeheer

Met de komst van de Omgevingswet, zoals deze na verwachting per 1 januari 2023 dan eindelijk daadwerkelijk inwerking zal treden, gaat er voor de milieutaken veel veranderen. Er komt ruimte om binnen een bepaalde bandbreedte af te wijken van de huidige milieuregels en er wordt ingezet op nieuwe instrumenten. Een grote uitdaging - waarbij extra inspanning moet worden geleverd - ligt bij de onderwerpen 'externe veiligheid' en 'geluid'. Voor externe veiligheid wordt een switch gemaakt van risicocontouren naar aandachtsgebieden, en voor geluid worden de Basisgeluidsemissie (BGE) geïntroduceerd.

Stikstof

Tot voorkort was het onderdeel stikstof in de gemeente Achtkarspelen niet specifiek benoemd in de begroting. Vanwege de ontwikkelingen en onzekerheden in het stikstofdossier wordt hier in deze begroting wel een paragraaf aan gewijd.

Op 10 juni 2022 is door minister van der Wal – Zeggelink (Natuur en Stikstof) en voormalig minister Staghouwer (Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit) de Startnotitie Nationaal Programma Landelijk Gebied aangeboden aan de Tweede Kamer. In deze startnotitie zijn richtinggevende stikstofdoelen opgenomen. In 2023 zullen de gepresenteerde richtinggevende doelen, per gebied, door lokale overheden – waarbij de provincies het bevoegd gezag zijn - nadere worden uitgewerkt tot gebiedsplannen. De onzekerheid over de vorm van deze uitwerking, en daarmee ook het effect hiervan op onze gemeente, is op dit moment groot.

Wij verwachten dat het stikstofdossier zowel in 2023 als in de navolgende jaren een blijvende invloed zal hebben op onze werkzaamheden. Niet alleen door bovenstaande maar ook omdat er nog een groot aantal punten met betrekking tot stikstof ter beoordeling bij de Raad van State liggen. Er dient onder andere nog uitspraak te worden

gedaan over het wel of niet mogen uitzonderen van de bouwfase (zoals opgenomen in Wet stikstofreductie en natuurverbetering), de bruikbaarheid van het huidige rekenmodel en de invloed van beweiden en bemesten.

Duurzaamheid

In 2021 zijn zowel de Duurzaamheidsagenda als de Transitie Visie Warmte vastgesteld. De komende jaren zal de uitvoering hiervan een groot beroep doen op de gemeente, haar inwoners en de bedrijven en instellingen. In 2024 vindt een eerste evaluatie van de Duurzaamheidsagenda plaats.

Moties

Verwerking van de motie(s), ingediend tijdens de behandeling van de Kadernota.

Motie: Voortzetten energiecoaching

In 2022 zijn we in Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel gestart met het aanbieden van energie coaching waarvoor incidentele middelen door de provincie beschikbaar zijn gesteld. Energie coaching brengt de energietransitie verder dicht bij de mensen, waarmee de bewustwording wat we doen en waarom we dat doen toeneemt. Door op deze manier in gesprek te komen met onze inwoners, krijgen wij bovendien ook beter zicht op hulp en ondersteuning die mensen mogelijk verder nodig hebben.

Om energie coaching in de huidige vorm voort te kunnen zetten is jaarlijks € 55.000 nodig. In eerste instantie gaan we uit van een uitzetting van de begroting voor één jaar omdat wij de energie coaching willen betrekken bij de aangekondigde evaluatie van het Energieloket. Afhankelijk van de evaluatie zullen wij de raad voorstellen energie coaching al dan niet structureel in te gaan bedden in onze organisatie. Daarnaast gaan wij ons de komende tijd inzetten om een netwerk van vrijwillige energiecoaches te ontwikkelen die bekend zijn met de lokale situatie, in samenwerking met lokale energiecoöperaties en de woningbouwcorporaties. Ook zal op dit gebied de samenwerking binnen Anno verder worden gezocht. De materiële kosten (€ 7.000) worden in dit programma verantwoord, de personele kosten in programma 0.

[Motie nr. P7-M1]

Overige ontwikkelingen

Hogere bijdrage Veiligheidsregio Fryslân GGD

Jaarlijks wordt de begroting van de Veiligheidsregio Fryslân aangeboden. In deze begroting zijn een aantal beleids- en autonome ontwikkelingen op het gebied van gezondheid vertaald. Deze ontwikkelingen leiden voor Achtkarspelen tot een hogere bijdrage aan de Veiligheidsregio Fryslân van € 47.000.

Minder serviceverlening vergunningen

Door te stoppen met de hulp van de backoffice aan (potentiële) aanvragers van vergunningen en het niet meer beantwoorden van vragen over specifieke deskundigheden (vooral milieuvragen die niet met een aanvraag te maken hebben), kan structureel bespaard worden op vergunningen en telefonie en incidenteel voor online dienstverlening. Deze besparing levert voor Achtkarspelen in 2023 € 7.500 op en structureel € 5.000 per jaar vanaf 2024.

Actualisering Gemeentelijk Rioleringsplan

De gemeente moet op grond van de Wet milieubeheer beschikken over een actueel gemeentelijk rioleringsplan (GRP). De gemeenteraad stelt daartoe telkens voor een daarbij te bepalen periode een dergelijk plan vast. Op 8 december 2016 heeft de

gemeenteraad het Gemeentelijk Riolerings Plan (GRP) 2016-2021 vastgesteld. In het plan hebben we aangegeven hoe we invulling geven aan de van oudsher geldende zorgplicht voor de inzameling en het transport van afvalwater. Daarbij hebben we ook een tijdstip aangeduid waarop/waarbinnen onderhoud/vervanging van voorzieningen plaatsvindt. De bijbehorende beheercyclus vullen we in middels een kostendekkingsplan en het beschikbaar stellen van deze gelden via de begrotingen. Een speerpunt in het GRP is het voorkomen van wateroverlast en het inspelen op toekomstige klimaatontwikkelingen. Hiervoor hebben we een regenwaterstructuurplan opgesteld. De gemeenteraad heeft bij de vaststelling van het GRP 2016-2021 gekozen om de variant wenselijk door te zetten. In 2021 is gestart met het actualiseren van het GRP. Omdat er nog geen nieuw GRP is vastgesteld is het huidige GRP 2016-2021 nog steeds van kracht en is voor 2022 het huidige GRP 2016-2021 geëxtrapoleerd en op deze wijze verwerkt in de begroting 2022. Vooruitlopend op definitieve besluitvorming door de gemeenteraad over het nieuwe GRP 2023-2027, is er een geactualiseerd voorlopig kostendekkingsplan gemaakt welke als basis dient voor de begroting 2023. Na vaststelling van het nieuwe GRP door de gemeenteraad zal, afhankelijk van de gemaakte keuzes, de begroting hier op worden aangepast. Tot die tijd blijft het huidige GRP 2016-2021 ook in 2023 van kracht.

Afvalstoffenheffing en Rioolheffing

Voor een nadere toelichting op de afvalstoffenheffing en rioolheffing verwijzen wij naar de paragraaf Lokale Heffingen

Financieel

	begroting			meerjarenperspectief		
(x € 1.000)	2022	2023	verschil	2024	2025	2026
Lasten	7.894	8.102	208	8.103	8.177	8.213
Baten	7.103	7.553	450	7.577	7.631	7.655
Saldo	- 791	- 549	242	- 526	- 547	- 558

Verklaring verschillen

De belangrijkste verschillen tussen 2022 en 2023 betreffen:

	(x € 1.000)
Beleidsrelevante ontwikkelingen	
Kadernota 2023	
Motie voortzetten energiecoaching (materieel budget). Personele kosten binnen programma 0	-7 N
Overige beleidsrelevante ontwikkelingen	
Aanpassing bijdrage Veiligheidsregio Fryslân GGD	-47 N
Extra volume en hogere verwerkings- en transportkosten GFT/huishoudelijk afval	-45 N
Daling verwerkingskosten afvalstromen milieustraat	39 V
Extra inkomsten betaalsysteem milieustraat	20 V
Actualisatie kunststoffen/drankenkartons/papier/glas	42 V
Incidenteel extra onderhoud milieustraat 2022	80 V
Mutaties bestaande ombuigingen	
Minder serviceverlening vergunningen	8 V
Overige ontwikkelingen	

Actualisatie personeelskosten	-42 N
Actualisatie kapitaalslasten afval (vrijval extra afschrijving vergunning/KCA depot)	64 V
Actualisatie bijdrage WM8KTD	46 V
Indexatie riolering	-36 N
Actualisatie kapitaalslasten riolering	-69 N
Aanpassing rioolheffing o.b.v. heffingsberekening	208 V
Indexatie afval	-111 N
Aanpassing afvalstoffenheffing o.b.v. heffingsberekening	95 V
Verhoging budgetten gas en elektriciteit	-9 N
Overige verschillen per saldo	6 V
Totaal	242 V

Indicatoren

Met de beleidsindicatoren wordt een inzicht gegeven in de (beoogde) effecten van het gemeentelijk beleid. Indicatoren zijn geen doel op zichzelf. Veel belangrijker dan de waarde van de indicator is het verhaal achter het cijfer. Dat kan gebruikt worden om te sturen op maatschappelijke effecten.

Legenda

- ongunstig
- neutraal
- gunstig
- (nog) geen nieuwe gegevens

Indicator	Meting	Eenheid	Refertejaar
Hernieuwbare elektriciteit	20,8	%	(2020)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Omvang huishoudelijk restafval	209,0	kg	(2020)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			

Verbonden partijen

De Verbonden Partijen binnen dit programma zijn:

Gemeenschappelijke regeling

FUMO (Fryske Utfieringsorganisaasje Miljeu en Omjouwing)

Vennootschap / Coöperatie

Afvalsturing Friesland N.V. (handelsnaam Omrin)

N.V. Fryslân Miljeu (handelsnaam Omrin)

8. Volkshuisvesting, RO en stedelijke vernieuwing

Wat willen we bereiken en hoe gaan we dat doen

Het programma Volkshuisvesting en Ruimtelijke ordening richt zich op een goede ruimtelijke kwaliteit van het gemeentelijk grondgebied, een plezierig, veilig woon- en werkklimaat en een evenwichtige woningmarkt.

De eind 2020 vastgestelde Woonvisie, de woningbouwafspraken met de provincie en het huidige coalitieakkoord vormen de basis voor het woonbeleid van de komende jaren. De doorvertaling hiervan vindt onder meer plaats door middel van de woningbouwprogrammering, die het college in het derde kwartaal van 2022 heeft vastgesteld. En door middel van de Prestatieafspraken 2023, die met de woningbouwcorporatie in december 2022 worden ondertekend.

De inwerkingtreding van de Omgevingswet staat nu gepland voor 1 januari 2023. De regels voor de omgeving waar we wonen, werken en recreëren worden in deze wet samengevoegd en vereenvoudigd. Het biedt meer ruimte voor maatwerk en initiatief en leidt tot betere en snellere besluitvorming. In dit jaar werken we verder aan de implementatie van de Omgevingswet in onze organisatie.

Uitwerking Kadernota 2023-2026

In de Kadernota 2023-2026 zijn door het college de grote lijnen van de nieuwe begroting aangegeven. Hieronder vindt u, voor zover van toepassing, de uitwerking van de Kadernota zoals die op 14 juli 2022 door uw raad opiniërend is besproken.

Nieuw of gewijzigd beleid

Omzetting van het dashboard (digitalisering) voor Liberaux

In het kader van de Kwaliteitscriteria, willen bij digitale uitwisseling van kennis met andere gemeenten en daarom gaan wij het VTH-dashboard digitaliseren. De kwaliteitscriteria betreft een wettelijke plicht waaraan vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) in het kader van de uitvoering van de regelgeving in het Wabo-domein aan moet voldoen. Provincie breed is afgesproken dat de samenwerkende Fryske gemeenten deze stap zetten.

Door het VTH-dashboard te digitaliseren maken wij maximaal gebruik van de provinciale samenwerking op gebied VTH met een positief effect op onze efficiency, inzicht en kennis.

De kosten voor Achtkarspelen worden geschat op € 4.000.

[Kadernota nr. 00.04.18]

Overige ontwikkelingen

Ombuiging verhogen leges RO

Uit onderzoek naar de kostendekkendheid van de leges bleek eerder dat de besteedde tijd aan het opmaken van principe verzoeken ruimtelijke ordening en het opstellen en wijzigen van bestemmingsplannen (lang) niet in rekening werden gebracht. Dit heeft geleid tot de taakstelling uit de begroting 2021 waarvoor een ombuiging van € 60.000 is opgenomen. Het is de vraag of we deze ombuiging realiseren gelet op de resultaten van 2022, te verwachten aantallen in 2023 (en verder) en de besluitvorming over de (hoogte van de) nieuwe leges op basis van de Omgevingswetprocessen.

Bij de begroting 2022 is besloten in twee stapjes naar 100% kostendekkendheid van de leges toe te groeien. Het effect van 100% kostendekkendheid in 2023 leidt tot een voordeel t.o.v. 2022 van € 6.000.

Lagere winstverwachting bouwgrondexploitaties woningbouw

Op basis van de geactualiseerde Meerjaren Prognose Grondexploitaties (MPG) verwachten we de komende jaren minder winst te kunnen nemen op de bouwgrondexploitaties van woningbouwcomplexen. Dit wordt grotendeels veroorzaakt doordat het afgelopen jaar een groot aantal complexen zijn afgesloten en het aantal te verkopen kavels de komende jaren afneemt. De geraamde winst over 2023 is ongeveer € 20.000. Ten opzichte van de raming van 2022 is dit € 54.000 lager.

Lagere toerekening interne uren aan bouwgrondexploitaties

Met de afname van het aantal bouwgrondcomplexen en de vermindering van de ontwikkeling van nieuwe projecten is het aantal doorbelaste interne uren aan de complexen beperkt. De raming van € 170.000 wordt hiermee niet meer gehaald en zal moeten worden teruggebracht naar een meer realistische doorbelasting van uren. De raming is hierdoor bijgesteld naar € 70.000 en levert hiermee een nadeel op van € 100.000.

Financieel

	begroting			meerjarenperspectief		
(x € 1.000)	2022	2023	verschil	2024	2025	2026
Lasten	2.403	2.515	111	2.188	2.187	2.189
Baten	948	803	- 145	782	782	782
Saldo	- 1.456	- 1.711	- 256	- 1.407	- 1.405	- 1.407

Verklaring verschillen

De belangrijkste verschillen tussen 2022 en 2023 betreffen:

	(x € 1.000)
Beleidsrelevante ontwikkelingen	
Kadernota 2023	
Omzetting dashboard Liberaux; 04.18	-4 N
Mutaties bestaande ombuigingen	
Leges Ruimtelijke Ordening (100% kostendekkend in 2023)	6 V
Overige ontwikkelingen	
Lagere toerekening interne uren aan bouwgrondexploitaties	-100 N
Lagere winstverwachting bouwgrondexploitaties	-54 N
Budget investeren in ontwikkeling Achtkarspelen (eenmalig in 2022)	10 V
Actualisatie bijdrage WM8KTD	-97 N
Overige verschillen per saldo	-17 N
Totaal	-256 N

Indicatoren

Met de beleidsindicatoren wordt een inzicht gegeven in de (beoogde) effecten van het gemeentelijk beleid. Indicatoren zijn geen doel op zichzelf. Veel belangrijker dan de waarde van de indicator is het verhaal achter het cijfer. Dat kan gebruikt worden om te sturen op maatschappelijke effecten.

Legenda

- ongunstig
- neutraal
- gunstig
- (nog) geen nieuwe gegevens

Indicator	Meting	Eenheid	Refertejaar
Demografische druk	80,2	%	(2022)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Gemeentelijke woonlasten éénpersoonshuishouden	870,0	euro	(2022)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	980,0	euro	(2022)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Gemiddelde WOZ-waarde	208,0	euro	(2021)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Nieuw gebouwde woningen	6,1	aantal	(2021)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			

Verbonden partijen

De Verbonden Partijen binnen dit programma zijn:

Gemeenschappelijke regeling

Welstandscommissie Hûs en Hiem

Overhead

Wat willen we bereiken en hoe gaan we dat doen

We willen een zo efficiënt en effectief mogelijke bedrijfsvoering, die past bij tegenwoordige ontwikkelingen. Met een focus gericht op de (middel)lange termijn, waardoor de programma's kunnen worden uitgevoerd en de maatschappelijke doelstellingen daarbinnen kunnen worden gerealiseerd. En een, binnen de beschikbaar gestelde middelen, zo optimaal mogelijke dienstverlening aan de burgers en een zo efficiënt mogelijke ondersteuning van het bestuur.

In de Kadernota 2023 - 2026 is beschreven wat we willen bereiken vanaf 2023 en hoe we dat willen gaan doen. Deze onderwerpen worden hieronder nader toegelicht.

Uitwerking Kadernota 2023-2026

In de Kadernota 2023-2026 zijn door het college de grote lijnen van de nieuwe begroting aangegeven. Hieronder vindt u, voor zover van toepassing, de uitwerking van de Kadernota zoals die op 14 juli 2022 door uw raad opiniërend is besproken.

Nieuw of gewijzigd beleid

Capaciteitsuitbreiding contractmanagement en contractbeheer

Inhuur van een projectleider voor 1 jaar voor 24 uur per week om de visie op Contractmanagement en werkwijze binnen team advies en vervolgens de gehele organisatie goed te implementeren.

[Kadernota nr. 00.04.11]

DIV: Medewerker semi statisch en openbaar archief

We begroten een structurele uitbreiding van de formatie met 0,49 fte op de functie medewerker semi-statisch en openbaar archief, die nodig is om het huidig niveau van dienstverlening in stand te houden.

[Kadernota nr. 00.04.19]

Facilitair senior beleidsadviseur

We willen één brede functie (0,85 fte) toevoegen aan team Interne Diensten (Facilitair) om daarmee alle drie organisaties duurzaam en slagvaardig te kunnen bedienen op strategisch en tactisch niveau incl. projectleiding.

[Kadernota nr. 00.04.07]

Formatie medewerker recordbeheer

We begroten een tijdelijke extra investering in de formatie van medewerker recordbeheer bij het team DIV, door deze formatie voor een periode van twee jaar tijdelijk uit te breiden met 1,5 fte. De formatie en de huidige bezetting is op dit moment zowel kwantitatief als kwalitatief ontoereikend om de vele werkzaamheden uit te kunnen voeren. Met de extra investering in de formatie van medewerker recordbeheer bij het team DIV kunnen we de vereiste en gevraagde werkzaamheden uitvoeren.

[Kadernota nr. 00.04.01]

HR: Recruitment

Om de juiste kandidaten voor onze organisatie te werven is het belangrijk om een goede arbeidsmarktstrategie te ontwikkelen. De ontwikkeling en uitvoering van een arbeidsmarktstrategie valt uiteen in twee punten:

1. De ontwikkeling van een arbeidsmarktcampagne (incidentele kosten)
2. Het sluiten van een raamcontract met een of meer recruitmentbureaus (structurele kosten)

[Kadernota nr. 00.04.16]

HR: Vlootsschouw in het kader van Strategisch Personeelsplan (SPP)

Inzicht in de kwaliteiten, mogelijkheden en groeipotentieel van ons huidige medewerkersbestand, afgezet tegen onze opgaven, is essentieel voor de ontwikkeling van de organisaties. Op deze manier kunnen HR-instrumenten als werving & selectie, mobiliteit en leren & ontwikkelen heel gericht en effectief ingezet worden. Om dit bewerk te stellen moet het volgende worden geïmplementeerd:

- Het inhuren van expertise (€ 38.400)
- Aankoop tool inclusief implementatie en licentie (€ 30.000)
- Opleiding medewerkers HR (€ 5.000)

[Kadernota nr. 00.04.17]

I&A: doorontwikkelingen team en organisatie

Het is van groot belang dat we de continuïteit van onze ICT-omgeving kunnen waarborgen en andere manieren van (digitaal) werken kunnen faciliteren. De praktijkervaring van team I&A leert dat het onmogelijk is om dit met de huidige bezetting te doen. Met de invulling van een tweetal functies en daarnaast een tijdelijk programmabudget kunnen we de doorontwikkeling verder mogelijk maken. Dit kan worden gezien als een eerste deel van deze maatregelen, eerst op incidentele basis, om te kunnen beschikken over specialistische functies die deze doorontwikkeling faciliteren. Het gaat dan om een architectuurspecialist en een coördinator functioneel beheer & datagedreven werken plus een programmabudget 'Ontwikkelopgave I&A'.

[Kadernota nr. 00.04.20]

IBP / Informatieveiligheid

De Wet politiegegevens (Wpg) stelt het verplicht om periodiek audits te laten uitvoeren. Dit is één keer per vier jaar extern en in de overige jaren vinden interne audits plaats. Beide audits worden door een externe partij verricht. Om deze Wpg-audits uit te kunnen voeren, is een budget van in totaal € 5.000 (€ 2.500 per gemeente) noodzakelijk.

[Kadernota nr. 00.04.02]

ICT Datagedreven werken

We hebben op dit moment onvoldoende rapportagemogelijkheden voor een groot aantal applicaties. Dit is nog een gevolg van de overgang van Centric naar Pink-applicaties. We willen nu één oplossing aanschaffen, waarbij de rapportages uit verschillende applicaties binnen één centraal dashboard kunnen worden aangeboden. Hierdoor wordt de data toegankelijker, zijn wij eigen baas over de data en is dit kostenbesparend. De keuze voor een centrale oplossing maakt voor de toekomst ook de weg vrij om door te ontwikkelen naar datagedreven werken en sturing.

[Kadernota nr. 00.04.04]

ICT Diverse noodzakelijke upgrades

De servers in het datacenter moeten elke zeven jaar vervangen worden omdat ze technisch zijn afgeschreven (kans op uitval is hoog en er is geen onderhoud meer mogelijk). Om deze servers in stand te houden moeten onderhoudslicenties voor de servers worden aangeschaft. Naast de licenties is het mogelijk om onderhoud en upgrade support bij deze licenties af te nemen, waarmee je periodiek kunt upgraden. Deze upgrade licenties hebben wij in het verleden niet aangeschaft, maar zijn nu wel noodzakelijk om continuïteit te bieden in gebruik en veiligheid van deze servers. De kosten hiervoor bedragen € 26.000 per jaar, zijnde € 13.000 per gemeente.

[Kadernota nr. 00.04.03]

ICT Informatieveiligheid (technisch)

Gezien de toenemende complexiteit van dreigingen en aanvallen zijn conventionele beveiligingsmaatregelen steeds vaker niet meer toereikend. Er worden daartoe diverse maatregelen ondernomen, conform de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). Deze geldt als basishorizont kader binnen alle overheidslagen (Rijk, gemeenten, provincies en waterschappen) voor informatiebeveiliging. Als 8KTD willen we een veilige informatievoorziening leveren, de Baseline Informatiebeveiliging Overheid is daarbij leidend voor onze organisatie. We stellen voor de middelen ter beschikking te stellen om aan de gestelde eisen te kunnen voldoen.

[Kadernota nr. 00.04.05]

Kwantitatieve en kwalitatieve impuls stafdiensten (HR en communicatie)

We willen de nu beschikbare tijdelijke flexibele schil bij zowel Hrm (3,5 fte) als bij Communicatie (2,0 fte) in 2023 graag continueren. Op deze manier kan er een kwantitatieve en kwalitatieve impuls worden gegeven om tot een toekomstbestendige inrichting te komen en om de voortgang in de werkzaamheden te borgen bij team advies.

[Kadernota nr. 00.04.12]

Noodzakelijke upgradings financieel informatiesysteem naar een nieuw platform in de cloud

Het is noodzakelijk om het financieel systeem vervroegd te upgraden naar een nieuw platform (van dezelfde leverancier) in de cloud. Dit is nodig om hiermee de aanzienlijke tekortkomingen en continuïteitsrisico's van het huidige systeem op te lossen op het gebied van gebruiksvriendelijkheid, performance en functionaliteit.

[Kadernota nr. 00.04.08]

Organiseren en faciliteren van het thuiswerken

We vragen incidenteel middelen beschikbaar te stellen voor het kunnen voorzien in thuiswerkplekvoorzieningen voor naar schatting 380 medewerkers in 2023, en in de daarop volgende jaren structureel jaarlijks voorzieningen voor personele wisselingen van naar schatting 75 medewerkers.

[Kadernota nr. 00.04.09]

Samengestelde objectregistratie (SOR)

De Samenhangende Objectenregistratie (SOR) wordt een landelijk uniforme registratie met daarin basisgegevens over objecten in de fysieke werkelijkheid. Hierbij moet worden gedacht aan spoorlijnen, wegen, water, gebouwen en bomen, maar ook aan niet-zichtbare objecten, zoals bestuurlijke gebieden, woonplaatsen en openbare ruimten. In kader van de SOR moet per 1 maart 2023 de basisregistratie kadaster (BRK) worden samengevoegd met de basisregistratie adressen en gebouwen (BAG). In 2023 vindt dan de doorontwikkeling plaats op het gebied van Beheer openbare Ruimte (BOR) en geografie. We stellen voor de hiervoor beschikbare software aan te schaffen.

[Kadernota nr. 00.04.21]

Overige ontwikkelingen

Kosten Gemeentehuis

De kosten voor gas en elektriciteit zijn geactualiseerd naar aanleiding van de onzekere en snelstijgende prijsontwikkelingen in de markt. Wij voorzien een stijging van de energiekosten voor het gemeentehuis van € 47.000.

In de begin 2022 vastgestelde nota kapitaalgoederen is een meerjarenonderhoudsplanung (MJOP) opgenomen voor het gemeentehuis en Jeltingahûs. Vanuit dit MJOP wordt een gemiddelde jaarlijkse storting in de voorziening onderhoud gemeentehuis berekend van € 85.000. Dat is € 40.000 meer dan oorspronkelijk was begroot.

Hiernaast voorzien wij een verhoging van de schoonmaakkosten van € 15.000 (incidenteel voor 2023 en € 25.000 structureel vanaf 2024) als gevolg van een nieuw contract voor schoonmaakwerkzaamheden gemeentehuis, beide gemeentewerven en de Kruidhof.

Actualisatie kapitaallasten

De aan overhead gerelateerde begrote kapitaallasten vallen € 140.000 voordeliger uit dan afgelopen jaar. Dit heeft te maken met een verlaging van de afschrijvingskosten ICT en gemeentehuis 2023.

Contributies aan VNG

De te betalen contributies aan de VNG en GGU ad € 121.000 zijn administratief 'verplaatst' naar programma 0, taakveld bestuur. Daarom levert dit binnen Overhead een voordeel op. Op totaalniveau budgetneutraal.

Bijdrage aan de Werkmaatschappij

De bijdrage aan de Werkmaatschappij valt € 924.000 hoger uit dan begroot voor 2022. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door ICT-kosten en deelbudgetten voor koffie- en theefaciliteiten die worden overgeheveld vanuit de gemeenten naar de werkmaatschappij.

De mutatie in de bijdrage aan 8KTD wordt voornamelijk veroorzaakt door wijzigingen in de Kadernota 2023-2026. Grootste Kadernota punten zijn 00.04.12 (impuls stafdiensten HR), 00.04.20 (doorontwikkeling team I&A) en 00.04.09 (organiseren en faciliteren thuiswerken). Daarnaast is er ook nog een bijdrage voor de stijging van de personeelskosten. Deze stijging in de personeelskosten voor de WM betreft een actualisatie door CAO-ontwikkelingen, formatiewijzigingen e.d.

Financieel

	begroting			meerjarenperspectief		
(x € 1.000)	2022	2023	verschil	2024	2025	2026
Lasten	9.748	10.478	730	9.743	9.499	9.512
Baten	113	148	35	148	148	148
Saldo	- 9.635	- 10.331	- 695	- 9.595	- 9.352	- 9.364

Verklaring verschillen

De belangrijkste verschillen tussen 2022 en 2023 betreffen:

	(x € 1.000)
Beleidsrelevante ontwikkelingen	
<u>Kadernota 2023</u>	
00.02 Historische informatie en materiaal gemeente Achtkarspelen en restauratie daarvan	- 4 N
00.09 Bestuursondersteuning college Achtkarspelen	- 32 N
00.07 Dorpencoördinator	- 92 N
	-128 N
<u>Kadernota 2023 via bijdrage aan de Werkmaatschappij</u>	
01.01 Jurist veiligheid	- 2 N
00.01 Taakverzwaring strategische advisering colleges, raden, DB en AB	- 65 N
00.03 Inrichten mijngemeente.nl	- 13 N
00.04 Invulling actiepunten vanuit communicatiestrategie	- 69 N
00.04.01 Formatie medewerker recordbeheer	- 67 N
00.04.09 Organiseren van het thuiswerken	- 143 N
00.04.16 HR Recruitement	- 43 N
00.04.02 IBP / Informatieveiligheid	- 3 N
00.04.03 ICT Diverse noodzakelijke updates	- 13 N
00.04.04 ICT Datagedreven werken	- 25 N
00.04.05 ICT Informatieveiligheid (technisch)	- 13 N
00.04.07 Facilitair senior beleidsadviseur	- 46 N
00.04.08 Noodzakelijke upgradering financieel informatiesysteem naar een nieuw platform in de cloud	- 40 N
00.04.11 Capaciteitsuitbreiding contractmanagement en contractbeheer	-60 N
00.04.12 Kwalitatieve en kwantitatieve impuls stafdiensten (HR en communicatie)	- 297 N
00.04.17 HR: Vlootshouw in het kader van SPP	- 37 N
00.04.19 DIV: Medewerker semi statisch en openbaar archief	- 23 N
00.04.20 I&A doorontwikkelingen team en organisatie	- 192 N
00.04.21 Samengestelde objectregistratie (SOR)	- 8 N
	-1.159 N
<u>Overige beleidsrelevante ontwikkelingen</u>	
Motie Lobby gemeentefonds	- 20 N
Mutaties bestaande ombuigingen	
Inkomensoverdracht taakstelling (in 2022 was er een budget t.b.v. frictiekosten)	230 V

Overige ontwikkelingen	
Actualisatie personeelslasten incl. HR Verzekeringen	77 V
Actualisatie kosten gemeentehuis	- 104 N
Actualisatie kapitaallasten (afschrijvingen ICT en gemeentehuis)	140 V
Contributies aan VNG en GGU (verplaatst naar progr. 0 / bestuur)	121 V
Centralisatie koffie- en theefaciliteiten bij Werkmaatschappij (t.o. hogere bijdrage aan WM)	35 V
Centralisatie ICT bij Werkmaatschappij (t.o. hogere bijdrage aan WM)	23 V
Bijdrage aan de WM (exclusief inkomensoverdracht taakstelling en Kadernota punten)	- 3 N
Divers / afronding	-4 N
Totaal	- 664 N

Indicatoren

Met de beleidsindicatoren wordt een inzicht gegeven in de (beoogde) effecten van het gemeentelijk beleid. Indicatoren zijn geen doel op zichzelf. Veel belangrijker dan de waarde van de indicator is het verhaal achter het cijfer. Dat kan gebruikt worden om te sturen op maatschappelijke effecten.

Legenda

- ongunstig
- neutraal
- gunstig
- (nog) geen nieuwe gegevens

Indicator	Meting	Eenheid	Refertejaar
Overhead	11,4	euro	(2023)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			

3.2 Paragrafen

3.2.1 Lokale heffingen

Inleiding

Deze paragraaf geeft een overzicht van de diverse lokale heffingen en belastingen op hoofdlijnen. Hiermee ontstaat inzicht in de lokale lastendruk. Dit is van belang voor de integrale afweging tussen aan de ene kant beleid en aan de andere kant de inkomsten. Ook laten we zien welk beleid de gemeente in het begrotingsjaar zal voeren ten aanzien van de lokale heffingen en de kwijtschelding hiervan.

De lokale heffingen vormen een belangrijke inkomstenbron voor de gemeente. De heffingen worden voor het grootste deel opgebracht door burgers.

Algemeen

De uitgangspunten van ons legesbeleid worden expliciet opgenomen in deze paragraaf. Door het eenduidig opnemen van informatie over tarieven en heffingen in de verschillende jaarstukken en het daarbij verstrekken van inzicht in de mate van kostendekkendheid op hoofdlijnen krijgt de raad sturingsmogelijkheden aangereikt. Zo kan de raad op een verantwoorde wijze keuzes maken ten aanzien van de gewenste en benodigde hoogte van tarieven c.a.

Basis van het beleid

Per 1 januari 1994 zijn de (huidige) Gemeentewet en de wet Materiële belastingbepalingen van kracht geworden. De huidige legesverordening kent nog steeds zijn basis vanuit deze wetswijziging. Bij de jaarlijkse vaststelling van deze verordening is telkens vanuit deze kaders verder gewerkt.

Uitgangspunten van beleid voor deze begroting

Bij het samenstellen van de begroting 2023 en de meerjarenraming is op grond van de kaderbrief van december 2021, de Kadernota 2024 - 2026 (voorjaar 2022) en de nadere kaderstelling voor de begroting 2023 en verder rekening gehouden met de volgende uitgangspunten:

- Verhoging (indexatie) van de totale OZB opbrengst met 1,9% voor 2023 ten opzichte van 2022.
- De afvalstoffenheffing stijgt voor de meerpersoonshuishouden en eenpersoonshuishoudens met respectievelijk 2,68% en 2,71%. Per saldo leiden al deze ontwikkelingen tot een stijging van de afvalstoffenheffing van respectievelijk € 9,84 en € 6,96 per huishouden.
- Voor de rioolheffing stellen wij voor om de tarieven conform de uitgangspunten van het vastgestelde vGRP vast te stellen zodat een kostendekkend tarief gehanteerd wordt. In de paragraaf Lokale heffingen vindt u hierover een nadere toelichting.
- Verhoging overige tarieven daar waar mogelijk met een inflatiecorrectie van 1,9% .

Belasting, heffingen en leges

In het hiernavolgende overzicht worden de opbrengsten van de gemeentelijke belasting, heffingen en leges voor 2023 weergegeven. Ook is er een vergelijking met de begroting van 2022 gemaakt.

	Begroting 2023	Begroting 2022	Vershil
(x € 1.000)			
Afvalstoffenheffing			
7.3 Afval	4.032	3.937	95
Burgerzaken			
0.2 Burgerzaken	242	265	- 23
Forensenbelasting			
3.4 Economische promotie	4	4	-
Omgevingsvergunningen			
8.1 Ruimtelijke ordening	90	84	6
8.3 Wonen en bouwen	394	394	-
Overige			
1.2 Openbare orde en veiligheid	2	16	- 14
2.1 Verkeer en vervoer	31	15	15
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	6	6	-
5.7 Openb. groen en (openlucht)recreatie	7	7	-
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	15	15	-
OZB			
0.61 OZB woningen	3.757	3.926	- 169
0.62 OZB niet-woningen	2.181	2.111	70
Reclamebelasting			
0.64 Belastingen overig	45	45	-
Rioolheffing			
7.2 Riolering	2.350	2.197	153
Toeristenbelasting			
3.4 Economische promotie	20	20	-
TOTAAL	13.175	13.042	133

Toelichtingen

Onroerendezaakbelasting

De onroerendezaakbelastingen zijn belastingen die worden geheven over binnen de gemeentegrenzen gelegen onroerende zaken. De WOZ-waarde vormt de heffingsmaatstaf voor de OZB. De tarieven worden jaarlijks gecorrigeerd voor de waardeontwikkeling van de onroerende zaken.

- naast de hierboven genoemde toelichting zijn de tarieven onderhevig aan inflatiecorrectie en/of keuze in beleid.

Het Ozb-tarief wordt in 2023 verhoogd met een inflatiecorrectie van 1,9% voor de totale omzet ten opzichte van 2022 op basis van de vastgestelde kaderbrief. Door een technische onvolkomenheid is in 2022 gemiddeld € 30 tot € 45 per woning teveel aan heffingsaanslag in rekening gebracht bij woningeigenaren. Het totaal ontvangen bedrag zal bij de bepaling van het tarief 2023 worden gecompenseerd. Hierdoor vloeit het teveel geïncasseerde bedrag weer terug. We kijken nog naar de manier waarop inwoners die (bijvoorbeeld) hun woning in 2022 hebben verkocht en niet langer een woning (in de gemeente) bezitten, zich kunnen melden zodat bekeken kan worden of zij in aanmerking komen voor compensatie.

Overige belastingen

Reclamebelasting

De opbrengsten van de reclamebelasting (Surhuisterveen) worden gebruikt om een ondernemersfonds te voeden. Het doel van dit fonds is om het de ondernemers mogelijk te maken in het centrum promotionele activiteiten te organiseren en in te spelen op de ontwikkelingen van het Nieuwe Winkelen en de leegstandsproblematiek. Het betreft een vast bedrag van € 467,90 per pand.

Forensenbelasting

De belastingsoort wordt opgelegd aan personen die meer dan 90 dagen per jaar een gemeubileerde woning tot hun beschikking hebben voor zichzelf of voor hun gezin, zonder dat ze hun hoofdverblijf in de gemeente hebben. De aanslag wordt opgelegd aan degene die de gemeubileerde woning tot zijn beschikking heeft. De insteek van deze belasting is om de voordelen, die door de redelijk structurele aanwezigheid worden genoten van de gemeentelijke voorzieningen, financieel worden gecompenseerd. Het betreft een belasting die aan een gering aantal eigenaren wordt opgelegd. Begroot is een opbrengst van € 3.668 voor 2023.

Toeristenbelasting

Vanaf 2022 heft de gemeente Achtkarspelen toeristenbelasting. Toeristenbelasting is een algemene belasting die een gemeente kan heffen. Hiermee kan de gemeente bijvoorbeeld het gebruik van voorzieningen door toeristen financieren. De eigenaar van een verblijfslocatie neemt het tarief voor de toeristenbelasting op in zijn eigen tarief en 'sluist' deze specifieke belastinggelden volledig door aan de gemeente. De eigenaar van de verblijfslocatie ontvangt daarvoor een belastingaanslag die gebaseerd is op het aantal geregistreerde overnachtingen, het aantal verblijven of de overnachtingsprijs.

Voor 2022 bedraagt het tarief € 1,50 per persoon per nacht. Alleen de verblijfslocaties waarover momenteel nog geen woonforensenbelasting wordt geheven komen in aanmerking voor het heffen van toeristenbelasting. Op basis van een aantal inschattingen zal de structurele opbrengst naar verwachting € 20.000 bedragen in 2023 (ongewijzigd).

Kostendekkende tarieven

Onder het streven naar de kostendekkende tarieven kunnen vallen de Afvalstoffenheffing, Rioolheffing en overige leges en rechten (algemeen). De kostenopbouw heeft te maken met directe- en indirecte kosten. Onder de directe kosten vallen de kosten op de taakvelden welke betrekking hebben op de heffing. Onder indirecte kosten vallen overhead, minimabeleid en btw.

De overhead moet extra comptabel worden toegerekend en wordt berekend aan de hand van een methode waarbij een opslagpercentage over de directe lasten wordt gehanteerd

voor de dekking van de overheadkosten. Dit percentage is berekend door de omvang van alle lasten van alle taakvelden (gecorrigeerd met de overheadkosten en het saldo) te delen door de omvang van de overheadkosten.

Afvalstoffenheffing (ASH)

De gemeente Achtkarspelen heft afvalstoffenheffing. Met de opbrengsten hiervan kunnen wij het inzamelen en verwerken van het huishoudelijk afval betalen.

De volgende uitgangspunten voor de bepaling van het tarief zijn gehanteerd:

- Bij de totstandkoming van de afvalstoffenheffing geldt het uitgangspunt dat het 100% kostendekkend plaatsvindt.
- Voor gebruikers een differentiatie in tarief tussen eenpersoons- en meerpersoonshuishoudens in de verhouding 70:100.
- Stijging van de afvalstoffenheffing voor meerpersoonshuishoudens met € 9,84 en voor eenpersoonshuishoudens met € 6,96.

De afvalstoffenheffing laat voor 2023 een beperkte stijging zien van 2,7%. De belangrijkste oorzaken van deze stijging worden hierna vermeld. De hoeveelheid huisvuil en groen (GFT) afval neemt iets toe. Daarnaast zijn de verwerkingstarieven bij Afvalsturing Friesland NV toegenomen. Het effect wordt echter gecompenseerd door een lager volume aan de verschillende deelstromen die via de milieustraat worden aangeboden. De introductie van een poorttarief heeft naast directe extra inkomsten er voor gezorgd dat de bouwgelieerde afvalstromen zijn gedaald. Daarnaast profiteert de gemeente van de goede grondstofprijzen in het bijzonder van oud papier en kunststof. Voor 2023 is voor de huis aan huis inzameling en exploitatie van de milieustraat via Omrin (Fryslân Miljeu) een aanzienlijke aanpassing in tarief aangekondigd. Tot slot zijn bij de kosten voor kwijtschelding afvalstoffenheffing toegenomen.

Tarieven afvalstoffenheffing	Begroting 2022	Begroting 2023	Verschil	Verschil %
Meerpersoonshuishouden	366,72	376,56	9,84	2,68%
Eenpersoonshuishouden	256,68	263,64	6,96	2,71%

In onderstaande tabel is de kostendekkendheid van de afvalstoffenheffing weergegeven, zoals deze meerjarig is verwerkt in de begroting. De baten bestaan uit: afvalstoffenheffing, reinigingsrechten, inkomsten oud papier, metaal, textiel en glas.

	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
(x € 1.000)					
lasten taakvelden incl. omslagrente	3.473	3.686	3.686	3.686	3.686
inkomsten taakvelden excl. heffingen	529	677	677	677	677
netto lasten taakveld	2.944	3.009	3.009	3.009	3.009
<i>toe te rekenen lasten</i>					
overhead incl. omslagrente	423	464	464	464	464
BCF-BTW	570	559	559	559	559
totale lasten	3.937	4.032	4.032	4.032	4.032
- kosten per inwoner in hele euro's	141	144	144	144	144
opbrengst heffingen	3.937	4.032	4.032	4.032	4.032
dekking	100%	100%	100%	100%	100%

Rioolheffingen (RH)

De gemeente heeft zelf een grote mate van beleidsvrijheid om de heffingsmaatstaf en belastingplichtige voor de rioolheffing te bepalen. Bij de invoering van rioolheffing in 2006 zijn de volgende uitgangspunten voor het tariefbeleid geformuleerd:

- Bij de totstandkoming van de rioolheffing geldt het uitgangspunt dat het 100% kostendekkend plaatsvindt. Er kan een korting worden gegeven door middel van een onttrekking uit de voorziening om fluctuaties in tarieven te egaliseren.
- Heffing op basis van vaste tarieven bij gebruiker en eigenaar.

In het lopende gemeentelijk rioleringsplan zijn een aantal maatregelen vastgesteld die noodzakelijk zijn om het rioleringsstelsel klimaatrobust te maken. Een belangrijk speerpunt is het investeren in regenwaterstructuren waarmee de afvoer van regenwater los wordt gekoppeld van het reguliere rioleringsstelsel. Hiermee kunnen extreme regenbuien die steeds regelmatig voorkomen beter worden opgevangen. Om al deze maatregelen te kunnen financieren naast de reguliere vervanging van het riool is een verhoging van de rioolheffing noodzakelijk, mede ook omdat we in 2023 geconfronteerd worden met extra kostenstijgingen i.v.m. de hoge inflatie. De volledig noodzakelijke verhoging van de rioolheffing wordt echter niet doorgerekend aan de inwoners. Er wordt uit de egalisatievoorziening een onttrekking gedaan om de stijging af te vlakken.

- Er wordt een korting gegeven op de rioolheffing van € 39,84 voor zowel rioolaansluiting als IBA's.
- Verhoging van de rioolheffing met € 12,72 voor zowel rioolaansluitingen als IBA's

Bij het vaststellen van de tarieven is rekening gehouden met een onttrekking uit de voorziening van € 480.000. Op deze wijze kunnen fluctuaties in tarieven worden geëgaliseerd.

Tarieven rioolheffing	Begroting 2022	Begroting 2023	Vershil	Vershil %
Aangesloten op riool of IBA	182,04	194,76	12,72	6,99%

In onderstaande tabel wordt de kostendekkendheid van riolering weergegeven, zoals deze meerjarig is verwerkt in de begroting.

Onder de lasten worden alle lasten voor de rioolheffing verwerkt. Het taakveld riolering is het centrale taakveld. Hiervan wordt circa 90% in de heffing betrokken.

Daarnaast worden kosten doorberekend van taakveld belastingen overig, dat zijn de kosten voor de heffing en invordering, alsmede kosten van taakveld wegen en vervoer, dat zijn met name kosten van tractiemiddelen, kosten van taakveld afvalinzameling, dat gaat om de kosten van straatreiniging. Voorts worden kosten van taakveld inkomensregelingen meegenomen, dat gaat om de kosten kwijtschelding rioolheffing. Over alle deze kosten wordt een opslag voor overhead meegenomen.

Tot slot wordt de compensabele BTW meegenomen in de heffing.

Het totaal van alle kosten wordt omgeslagen over het aantal heffingsplichtingen, dat zijn de percelen met een rioolaansluitingen en percelen met een IBA.

	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
(x € 1.000)					
lasten taakvelden incl. omslagrente	2.221	2.375	2.395	2.439	2.458
inkomsten taakvelden excl. heffingen	111	111	111	111	111
netto lasten taakveld	2.110	2.264	2.284	2.328	2.347
<u>toe te rekenen lasten</u>					
overhead incl. omslagrente	270	299	301	307	309
BCF-BTW	243	267	270	275	277
totale lasten	2.623	2.830	2.855	2.910	2.933
- kosten per inwoner in hele euro's	94	101	102	104	105
opbrengst heffingen	2.197	2.350	2.855	2.910	2.933
dekking	84%	83%	100%	100%	100%

Leges Burgerzaken

Wij gaan in de begroting voor de leges Burgerzaken uit van de veelal wettelijk vastgestelde tarieven. De kostendekkendheid voor 2023 wordt weergegeven in onderstaande tabel.

De directe kosten bestaan voor het merendeel uit loonkosten van het team Publieksdiensten die direct werkzaam zijn aan de verschillende producten (bijvoorbeeld reisdocumenten, rijbewijzen etc.). Daarnaast worden de overige directe kosten van het taakveld Burgerzaken toegerekend. De indirecte kosten bestaan uit een opslag voor overheadkosten. Deze kosten worden op basis van het omslagstelsel naar rato van het totaal van de lasten op alle taakvelden toegerekend aan de directe kosten van dit product.

Taakveld 0.2 Burgerzaken

	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
(x € 1.000)					
Lasten	352	354	354	354	354
<i>waarvan directe kosten</i>	338	334	334	334	334
<i>waarvan indirecte (perceptie)kosten</i>	14	20	20	20	20
Baten	265	265	265	265	265
Saldo	-87	-89	-89	-89	-89
<i>- kosten per inwoner in hele euro's</i>	13	13	13	13	13
<i>Kostendekkendheid</i>	75,27%	74,85%	74,85%	74,85%	74,85%

Leges Omgevingsvergunningen

De kostendekkendheid van de omgevingsvergunningen voor 2023 wordt weergegeven in onderstaande tabel.

De directe kosten bestaan voor het merendeel uit loonkosten van het team Vergunningen die direct werkzaam zijn aan het product Omgevingsvergunning. Daarnaast worden de overige directe kosten van het team Vergunningen toegerekend (bv specifieke zaaksystemen en uitbestede werkzaamheden en advieskosten). De indirecte kosten bestaan uit een opslag voor overheadkosten. Deze kosten worden op basis van het omslagstelsel naar rato van het totaal van de lasten op alle taakvelden toegerekend aan de directe kosten van dit product.

Op dit moment wordt gewerkt aan de implementatie van de nieuwe omgevingswet plus de VNG-modelverordening hiervoor. Nadere besluitvorming door de 1e Kamer is gepland voor 8 november 2022. Dit kan nog van invloed zijn op de tarieven.

Taakveld 8.3 Wonen en Bouwen

	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
(x € 1.000)					
Lasten	401	407	407	407	407
<i>waarvan directe kosten</i>	356	369	369	369	369
<i>waarvan indirecte (perceptie)kosten</i>	45	38	38	38	38
Baten	394	394	394	394	394
Saldo	-7	-13	-13	-13	-13
<i>- kosten per inwoner in hele euro's</i>	14	15	15	15	15
<i>Kostendekkendheid</i>	98,15%	96,70%	96,70%	96,70%	96,70%

Effecten voor de huishoudens

Wij hebben de veranderingen in de tarieven voor OZB, Afvalstoffenheffing en Rioolheffing voor onze burgers in de onderstaande tabellen in beeld gebracht.

Lastenplaatje voor vier voorbeeldhuishoudens

Tarieven gemeentelijke belastingen	2022	2023	Vershil €	Vershil %
OZB eigenaren woningen (= kengetal)	186,63	188,53		
Rioolheffing gebruikers EPH*	182,04	194,76	12,72	6,99%
Rioolheffing gebruikers MPH**	182,04	194,76	12,72	6,99%
Rioolheffing eigenaren/bewoners	0,00	0,00	0,00	0,00%
Afvalstoffenheffing EPH	256,68	263,64	6,96	2,71%
Afvalstoffenheffing MPH	366,72	376,56	9,84	2,68%
Rijtjeshuis - Huurder - EPH	2022	2023	Vershil €	Vershil %
OZB eigenaren woningen				
Rioolheffing gebruikers	182,04	194,76	12,72	6,99%
Afvalstoffenheffing	256,68	263,64	6,96	2,71%
Rijtjeshuis - Huurder - MPH	2022	2023	Vershil €	Vershil %
OZB eigenaren woningen				
Rioolheffing gebruikers	182,04	194,76	12,72	6,99%
Afvalstoffenheffing	366,72	376,56	9,84	2,68%
Twee onder één kap - eigenaar /bewoner MPH	2022	2023	Vershil €	Vershil %
OZB eigenaren woningen	328,79	335,04	6,25	1,90%
OZB eigenaren woningen, incl. correctie 2022	328,79	314,62	-14,17	-4,30%
Rioolheffing gebruikers	182,04	194,76	12,72	6,99%
Afvalstoffenheffing	366,72	376,56	9,84	2,68%
Vrijstaand - eigenaar/bewoner - MPH	2022	2023	Vershil €	Vershil %
OZB eigenaren woningen	616,49	628,20	11,71	1,90%
OZB eigenaren woningen, incl. correctie 2022	616,49	589,92	-26,57	-4,30%
Rioolheffing gebruikers	182,04	194,76	12,72	6,99%
Afvalstoffenheffing	366,72	376,56	9,84	2,68%

* EPH = eenpersoonshuishouden

** MPH = meerpersoonshuishouden

Kwijtschelding

Voor mensen met de laagste inkomens bestaat de mogelijkheid van een gehele of gedeeltelijke kwijtschelding van belasting. Dit is het geval als aan de voorwaarden voor kwijtschelding op basis van de Invorderingswet en landelijke normen is voldaan. Tot nu toe is in onze gemeente maximaal gebruik gemaakt van de mogelijkheden voor kwijtschelding. Zo is bij ons ook kwijtschelding voor het eigenarendeel van de Ozb mogelijk als regulier onderdeel van ons minimabeleid. In een deel van de gevallen (langdurige bijstandcliënten, ouderen met een laag inkomen) wordt automatische kwijtschelding verleend.

Ultimo september 2022 lopen er nog 55 kwijtscheldingsverzoeken voor een maximaal bedrag van € 22.000. Het geprognoseerde bedrag aan kwijtscheldingen in 2023 bedraagt 297.000 (ongewijzigd).

Kwijtschelding	2021	Voorlopig 2022	2023
Automatische kwijtschelding	510	423	507
Toekenning op aanvraag (volledig)	151	168	141
Toekenning op aanvraag (gedeeltelijk)	18	14	15
Totaal aantal kwijtscheldingen	679	605	663
Aantal afgewezen aanvragen	239	128	209
Kwijtschelding in bedrag	305.500	276.800	297.000

3.2.2 Weerstandsvermogen c.a.

Inleiding

Het weerstandsvermogen maakt duidelijk in hoeverre de gemeente financieel in staat is om onvoorziene gebeurtenissen op te vangen. Weerstandsvermogen onderscheiden we in twee delen

- weerstandscapaciteit
- risicobeheersing

Met weerstandscapaciteit bedoelen we alle middelen en mogelijkheden waarmee de gemeente onvoorziene kosten op kan vangen. Dat geldt bijvoorbeeld voor alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en maar die gevolgen kunnen hebben op de financiële positie van de gemeente.

Deze paragraaf geeft een beeld van de weerstandscapaciteit en de risico's en het beleid dat daarbij hoort. Ook presenteren we een aantal verplichte kengetallen. Deze vertellen iets over de financiële positie van onze gemeente.

Structureel

Met de structurele weerstandscapaciteit worden de middelen bedoeld die permanent ingezet kunnen worden om tegenvallers in de lopende exploitatie op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van bestaande taken. Bij ons gaat het om de optelsom van het begrotingsoverschot en de onbenutte belastingcapaciteit.

De onbenutte belastingcapaciteit is bijvoorbeeld de mogelijkheid om de OZB-tarieven te verhogen. Wij hebben geen mogelijkheid om de Afvalstoffenheffing en de Rioolheffing te verhogen. Het kostendekkingspercentage is hier al (ongeveer) 100%.

<i>bedragen x € 1.000</i>	2023	2024	2025	2026
Begrotingsoverschot / tekort	616	1.943	1.654	684-
Onbenutte belastingcapaciteit OZB	-	-	-	-
Onbenutte belastingcapaciteit ASH	-	-	-	-
Onbenutte belastingcapaciteit Rioolrecht	-	-	-	-
TOTAAL	616	1.943	1.654	684-

Incidenteel

De incidentele weerstandscapaciteit is het vermogen dat ingezet kan worden om eenmalige tegenvallers op te vangen. In beginsel betreft dit de optelsom van het vrij aanwendbare deel van de reserves en de stille reserves.

- Het vrij aanwendbare deel van de reserves is dat deel van de reserves waarvoor nog geen bestemming is vastgelegd. Bij ons is dit de Algemene Reserve.
- De stille reserves hebben betrekking op activa die op de balans lager zijn gewaardeerd dan de marktwaarde en die op korte termijn verkoopbaar zijn. Voor zover op dit moment bekend, hebben wij geen stille reserves.

Reserves

Inleiding

We schatten risico's zo goed mogelijk in. Maar we moeten ook nagaan wat er werkelijk aan weerstandsvermogen beschikbaar is. Bij weerstandsvermogen gaan we uit van *incidentele dekking*. Als een risico optreedt en een *structureel karakter* hebben dan vangen we de gevolgen eerst eenmalig op via het incidentele weerstandsvermogen. Vervolgens zoeken via de eerstvolgende Kadernota een structurele oplossing.

Het weerstandsvermogen bestaat uit de **Algemene Reserve**. De raad beslist over de inzet van de Algemene Reserve. **Bestemmingsreserves** zijn nadrukkelijk voor specifieke doelen bestemd.

Huidige stand

De stand van de algemene reserve bedraagt einde 2023 € 21.472.000.

Ontwikkeling reserve (x € 1.000)	Verwacht Ultimo 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Saldo stortingen	2.343	1.896	633	1.960	1.671
Saldo onttrekkingen	-4.691	-2.064	-520	-52	-44
Vrije Algemene Reserve (AR)	10.940	10.772	10.885	12.792	14.419
Algemene reserve weerstandsvermogen	3.080	3.080	3.080	3.080	3.080
Subtotaal	14.020	13.852	13.965	15.872	17.499
Bestemmingsreserve 'De Kûpe'					
Reserve dekking kapitaallasten De Kûpe	7.624	7.314	7.004	6.694	6.384
Kapitaallasten De Kûpe (afschrijving)	-310	-310	-310	-310	-310
Subtotaal	7.314	7.004	6.694	6.384	6.074
Onverdeeld rekeningssaldo	1.879	616	1.943	1.654	-684
Totaal	23.213	21.472	22.602	23.910	22.889

Afspraken

De omvang van de reserves houdt direct verband met het weerstandsvermogen van de gemeente. We vergelijken de financiële risico's die de gemeente loopt met de weerstandscapaciteit. Daaraan kunnen we toetsen in hoeverre de risico's opgevangen kunnen worden. De risico's worden beschreven en we vertellen hoe we het risico denken te beheersen. Hiervoor gebruiken we een (risico)matrix. Daarbij wordt op basis van een aantal factoren voor elk risico een inschatting gemaakt van omvang en kans van optreden.

Risico's

Inleiding

Niet ieder risico is relevant en hoeft ten laste van de weerstandscapaciteit te worden gebracht. Wij beschouwen een risico als volgt:

'Risico's zijn relatief grote bestaande of toekomstige verplichtingen met een buitengewoon karakter, waarbij de omvang en de kans niet is in te schatten (ook niet bij benadering) en die niet worden afgedekt door een voorziening, verzekering of andere beheersmaatregel.'

Risico's < € 50.000

Risico's, waarvan de financiële tegenvaller lager dan € 50.000 wordt geschat, vallen binnen de reguliere bedrijfsvoering. Dat geldt ook voor risico's waarschijnlijk periodiek

terugkeren. Wij kiezen ervoor waar mogelijk deze risico's te verzekeren of via een voorziening af te dekken.

Begrotingstechnische risico's mogen ook niet leiden tot een beroep op de weerstandscapaciteit omdat ze beheersbaar zijn door een goede planning & control. Dan gaat het om bijvoorbeeld open-einde regelingen, aantallen bijstandsgerechtigden en bijstelling van rijksbudgetten. Als in het begrotingsjaar materiële afwijkingen van de begroting voorkomen dan melden we dit in de begrotingswijzigingen. Dat geldt ook voor de niet in geld uit te drukken risico's van bijvoorbeeld vertragingen in processen, het niet realiseren van beleidsdoelstellingen, risico's met betrekking tot arbo en veiligheid, faillissement van aannemers en het aantreffen van bodemvervuiling bij aankoop van grond.

Risico's > € 50.000

Financiële risico's groter dan € 50.000 worden opgenomen in de paragraaf Weerstandsvermogen.

Verzekering van risico's

Een deel van de operationele risico's kan worden afgedekt door het afsluiten van verzekeringen. We maken daarbij een afweging tussen de kans op schade en de kosten daarvan enerzijds en de verzekeringspremie anderzijds. Het bestaande beleid wordt periodiek beoordeeld en indien nodig bijgesteld. Wat betreft het eigen risico is gekozen voor het standaard eigen risico per gebeurtenis.

Specificatie van risico's

Onderwerp	Stikstofdossier
Risico	De depositie van stikstof (ammoniak en stikstofoxiden) is schadelijk voor de natuur. Al jaren is sprake van een overschot aan stikstof in Natura-2000-gebieden. Het Rijk en de Provincie hebben de taak er voor te zorgen dat de stikstofdepositie wordt teruggedrongen en de natuur herstelt. Op 10 juni 2022 is de Startnotitie Nationaal Programma Landelijk Gebied aangeboden aan de Tweede Kamer. In deze Startnotitie zijn richtinggevende emissiereductiedoelen voor stikstof opgenomen. Aan de provincies de taak om deze richtinggevende doelen in 2023 nader uit te werken in gebiedsplannen. In welke vorm dit zal zijn, is nog onzeker. Daarnaast dient de Raad van State nog in een verscheidenheid aan zaken rond het thema stikstof een uitspraak te doen. Deze uitspraken kunnen van grote invloed zijn op de huidige regelgeving. Stikstof blijft een issue en kan belemmerend zijn voor nieuwe plannen van zowel derden als van de gemeente zelf. Het is daarnaast uiterst onzeker in hoeverre de huidige stikstofregels standhouden.
Strategie	
Financieel gevolg	€ 200.000
Kans van optreden	10%
Benodigd weerstandsvermogen	€ 20.000
Incidenteel/Structureel	Structureel
Status	Gewijzigd
Onderwerp	Bouwgrondexploitatie
Risico	Het hebben van een bouwgrondexploitatie brengt financiële risico's met zich mee. In de paragraaf Grondbeleid worden de financiële risico's van de bouwgrondexploitatie toegelicht.

Strategie	Door het jaarlijks opstellen van geactualiseerde berekeningen op basis van de meest recente ontwikkelingen kunnen wij de raad tijdig informeren via de reguliere P&C-cyclus.
Financieel gevolg	€ 500.000
Kans van optreden	20%
Benodigd weerstandsvermogen	€ 100.000
Incidenteel/Structureel	Structureel
Status	Ongewijzigd

Onderwerp	Omgevingswet
Risico	De Omgevingswet bundelt en moderniseert de wetten voor de leefomgeving. Hierbij gaat het onder meer om wet- en regelgeving over bouwen, milieu, water, ruimtelijke ordening en natuur. De Omgevingswet staat voor een goed evenwicht tussen het benutten en beschermen van de leefomgeving. Invoering van de Omgevingswet is ondertussen voorzien per 1 januari 2023 en hier wordt dan ook hard aan gewerkt. Het vraagt van de organisatie aanpassingen in o.a. werkprocessen, ICT en dienstverlening. Landelijk zijn hier minimale eisen aan gesteld. De invoering van de Omgevingswet is de grootste stelselwijziging binnen het fysieke domein, waardoor nog niet alle effecten en benodigdheden voor de implementatie zijn te overzien. Zo is de datum van invoering al een paar keer uitgesteld en is het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) nog in ontwikkeling.
Strategie	
Financieel gevolg	niet bekend
Kans van optreden	
Benodigd weerstandsvermogen	pm
Incidenteel/Structureel	Structureel
Status	Ongewijzigd

Onderwerp	Duurzaamheid
Risico	In de gemeentelijke Duurzaamheidsagenda is een aantal keuzes opgenomen die in meer of mindere mate van invloed kunnen zijn op het weerstandsvermogen. Met name de energietransitie op basis van het klimaatakkoord zal veel extra inzet, en dus kosten, met zich meebrengen. Uit een eerste ruwe uitkomst van het onderzoek van de Raad voor het openbaar bestuur blijkt dat aangaande de benodigde inzet om invulling te kunnen geven aan het klimaatakkoord in de periode 2022-2030 fors is. Het is nog niet duidelijk of hier ook structureel Rijksmiddelen tegenover staan.
Strategie	De duurzaamheidsagenda wordt betaald uit extra rijksmiddelen.
Financieel gevolg	niet bekend
Kans van optreden	
Benodigd weerstandsvermogen	pm
Incidenteel/Structureel	Structureel
Status	Ongewijzigd

Onderwerp	Sociaal Domein - Jeugdzorg en Wmo
Risico	De maatwerkvoorzieningen binnen de Jeugdzorg de Wmo (inclusief Beschermd Wonen) zijn open-einde regelingen. In de afgelopen jaren hebben we steeds meer data en kennis verkregen om de kosten in de Jeugdzorg en de Wmo te voorspellen en te volgen. Deze prognose is opgenomen in de meerjarige begroting. Ondanks dat blijft het risico bestaan dat de groei van het aantal cliënten hoger is dan verwacht. Zeker voor de cliënten die hoog-specialistische zorg ontvangen kan een stijging (of een daling) leiden tot een forse financiële bijstelling. In de begroting houden we namelijk rekening met een gemiddeld aantal cliënten die hoog-specialistische zorg ontvangen.
Strategie	Maandelijks worden er prognoses gemaakt van de Jeugd en Wmo maatwerkvoorzieningen. Hierbij wordt de ontwikkeling van het aantal cliënten en de kosten daarvan gemonitord. Indien noodzakelijk zal de raad via de planning en control documenten

	worden geïnformeerd over de afwijkingen ten opzichte van de begroting.
Financieel gevolg	€ 800.000
Kans van optreden	50%
Benodigd weerstandsvermogen	€ 400.000
Incidenteel/Structureel	Structureel
Status	Ongewijzigd

Onderwerp	Gesubsidieerde instellingen
Risico	De gemeente heeft te maken met een variatie aan gesubsidieerde instellingen, zoals: zwembaden, cultuurcentrum, bibliotheek, maatschappelijk werk, etc. Het risico bestaat dat claims van deze instellingen financieel nadeel voor de gemeente kan betekenen. Organisaties kunnen failliet gaan en de gemeente kan het product in de lucht willen houden, en dat brengt mogelijk (frictie)kosten met zich mee.
Strategie	De gemeente sluit overeenkomsten met instellingen die subsidies e.d. van de gemeente ontvangen, waarin productafspraken zijn opgenomen. Tijdens het lopende jaar is regelmatig overleg over de (financiële) voortgang. Het risico dat daardoor financieel gezien iets misgaat wordt daarmee geminimaliseerd.
Financieel gevolg	500.000
Kans van optreden	20%
Benodigd weerstandsvermogen	100.000
Incidenteel/structureel	
Status	Ongewijzigd

Onderwerp	Gemeenschappelijke regelingen (excl. SW Fryslân)
Risico	De gemeente participeert in een aantal gemeenschappelijke regelingen. Deze regelingen worden beschreven in de paragraaf Verbonden Partijen. De grotere regelingen betreffen de Veiligheidsregio, Jobinder en de FUMO. De uitvoering van gezamenlijke beleidsterreinen binnen dergelijke regelingen brengt risico's met zich mee, waarvoor gezamenlijk voor dekking moet worden gezorgd.
Strategie	Om er voor te zorgen dat de gemeente zelf de regie blijft voeren wordt er strak toezicht gehouden. Het standpunt van de gemeente wordt zowel ambtelijk (in overlegorganen) als bestuurlijk (in AB-vergaderingen) uitgedragen.
Financieel gevolg	300.000
Kans van optreden	25%
Benodigd weerstandsvermogen	75.000
Incidenteel/structureel	Structureel
Status	Ongewijzigd

Onderwerp	Gegarandeerde geldleningen
Risico	Gemeenten in Nederland hebben de hoogste rating voor kredietwaardigheid. Zij kunnen daardoor goedkoper geld lenen bij de banken dan private ondernemingen. Omdat woningbouwcorporaties een bijdrage leveren aan de publieke taak hebben wij in het verleden een aantal leningen aangetrokken en deze direct doorgeleend aan de woningbouwcorporatie. Daarmee konden zij meeprofiteren deze gunstige leencondities. Later hebben we een andere constructie gehanteerd, waarbij we niet leningen doorlenen, maar waarbij we direct garant staan. Gevolg is wel dat wij hierdoor het risico lopen dat als de derde partij failliet gaat, de gemeente de betalingsverplichting op zich moet nemen. De risico's zijn klein, aangezien garanties alleen verstrekt worden wanneer zij niet bij derden kunnen worden ondergebracht en bij garantieverlening aan verenigingen c.a. aangetoond is dat zij de betalingsverplichtingen kunnen nakomen. Wanneer het risico zich voordoet, kunnen de gevolgen echter aanzienlijk zijn. Wanneer dit risico zich voordoet, kunnen we met de gereserveerde gelden de gevolgen in het eerste jaar afdekken. De structurele gevolgen zullen vervolgens via de eerstvolgende kadernota of door een begrotingswijziging worden meegenomen.
Strategie	De leningen die door de gemeente in het verleden zijn verstrekt worden volgens schema afgelost. Het risico op deze post neemt

	daardoor jaarlijks af. Via toetsing van het jaarverslag beoordelen we of de risico's stabiel blijven. Ook het risico op in het verleden verstrekte garanties neemt elk jaar af, omdat ook op deze leningen de geldgever volgens schema aflost. Bij garanties in het kader van de woningbouw heeft de gemeente zekerheidsrechten, waardoor dit risico zeer klein is. Via het jaarverslag heeft de gemeente inzicht in de financiële positie van de geldnemer. Bij garanties t.b.v. verenigingen vindt overleg plaats als de bank een achterstandsmelding doet. In die gevallen passen we maatwerk toe om escalatie te voorkomen. Op basis van het verleden is het risico op deze post relatief gering.
Financieel gevolg	15.000.000
Kans van optreden	1%
Benodigd weerstandsvermogen	150.000
Incidenteel/structureel	Structureel
Status	Ongewijzigd

Onderwerp	Kosten personeel
Risico	De gemeente wordt regelmatig geconfronteerd met onverwachte kosten inzake personeel. Voorbeelden hiervan zijn kosten voor ziektevervanging en niet begrote en niet gecompenseerde CAO verhogingen.
Strategie	Aan de hand van periodieke rapportages en analyses worden tijdig overschrijdingenesignaleerd en gerapporteerd, zodat er eventueel nog ingegrepen kan worden. Toch blijft er een relatief groot risico over dat niet beïnvloedbaar is.
Financieel gevolg	1.000.000
Kans van optreden	50%
Benodigd weerstandsvermogen	500.000
Incidenteel/structureel	Structureel
Status	Ongewijzigd

Onderwerp	Algemene uitkering (herijking gemeentefonds)
Risico	Gemeenten worden onvoldoende gecompenseerd in de Rijksbijdrage voor uitgaven en kostenontwikkeling. De gehanteerde modellen zijn onvoldoende transparant en leiden tot ongewenste (her-) verdeel effecten. De algemene uitkering als belangrijkste inkomstenbron voor de gemeente een risico.
Strategie	Berichtgeving betreffende ontwikkelingen (herijking) algemene uitkering uit het gemeentefonds valt voor onze gemeente bijzonder negatief uit. Via VFG en VGG wordt gezamenlijk opgetrokken om vuist te maken tegen ongewenste effecten en een rechtvaardigde verdeling. Zodra meer zekerheid wordt geboden zullen wij een nieuwe berekening confronteren met de berekende algemene uitkering in de begroting. Eventuele verschillen inbrengen via reguliere planning- en controlcyclus en daar waar nodig de raad vooraf informeren.
Financieel gevolg	€ 750.000
Kans van optreden	50%
Benodigd weerstandsvermogen	€ 375.000
Incidenteel/Structureel	Structureel
Status	Ongewijzigd

Ombuigingen	Ombuigingen
Risico	In de Kadernota 2021 en begroting 2021 zijn vijf ombuigingslijnen beschreven. Deze ombuigingslijnen schetsen te realiseren bezuinigingen en benodigde incidentele investeringen om structurele bezuinigingen mogelijk te maken. Het risico is aanwezig dat de begrote bezuinigingsbedragen niet of niet geheel worden gerealiseerd in het betreffende jaar waarin deze bedragen zijn begroot. Maatregelenpakket In de begroting 2021 is een maatregelenpakket opgenomen. Ook hiervoor is het risico aanwezig dat de begrote bedragen niet of niet geheel worden gerealiseerd in het betreffende jaar waarin deze bedragen zijn begroot.
Strategie	Continue monitoring via de P&C cyclus zodat eventueel tijdig kan worden ingespeeld op het niet of niet geheel realiseren van de ombuigingen en/of taakstellingen.

Financieel gevolg	€ 500.000
Kans van optreden	20%
Benodigd weerstandsvermogen	€ 100.000
Incidenteel/Structureel	Structureel
Status	Ongewijzigd

Onderwerp	Overige onvoorziene risico's
Risico	Een risicoanalyse blijft een verwachting van wat we denken dat zou kunnen gaan gebeuren op basis van de huidige beschikbare informatie. De kans is dan ook reëel dat zich in een jaar bepaalde gebeurtenissen voordoen, die vooraf niet waren in te schatten.
Strategie	We stellen voor om dergelijke risico's ten laste te brengen van het weerstandsvermogen. Het betreft dan risico's die beperkt door ons beïnvloedbaar zijn en waarvan het financiële gevolg groter is dan € 50.000.
Financieel gevolg	1.000.000
Kans van optreden	50%
Benodigd weerstandsvermogen	500.000
Incidenteel/structureel	Structureel
Status	Ongewijzigd

Weerstandsvermogen

Voor de risico's in deze begroting is op basis van bovenstaande classificatie een te verwachten beslag op de weerstandscapaciteit berekend. De conclusie is, dat de financiële impact van de risico's kan worden opgevangen binnen de weerstandscapaciteit van onze begroting.

Onderwerp	Risico	Kans	Weerstands- vermogen
Stikstofdossier	200.000	10%	20.000
Bouwgrondexploitatie	500.000	20%	100.000
Omgevingswet	pm		
Duurzaamheid	pm		
Sociaal Domein - Jeugdzorg en Wmo	800.000	50%	400.000
Gesubsidieerde instellingen	500.000	20%	100.000
Gemeenschappelijke Regelingen (excl. SW Fryslân)	300.000	25%	75.000
Gegarandeerde geldleningen	15.000.000	1%	150.000
Kosten personeel	1.000.000	50%	500.000
Algemene Uitkering (herijking gemeentefonds)	750.000	50%	375.000
Ombuigingen	500.000	20%	100.000
Overige onvoorziene Risico's	1.000.000	50%	500.000
Totaal			2.320.000
Reserve weerstandsvermogen			3.080.000

Kengetallen

Inleiding

Kengetallen zijn verplicht, ze vertellen iets over de financiële gezondheid van de gemeente. Hieronder worden ze weergegeven vanaf 2019.

Kengetal (weergave in %)	rekening			begroting				
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Belastingcapaciteit	101,2	107,6	117,1	113,0	114,2	117,6	118,5	119,2
- t.o.v. vorige meting	—	[neutraal]						
- prognose o.b.v. historie	—	[neutraal]						
Grondexploitatie	2,1	0,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
- t.o.v. vorige meting	—	[neutraal]						
- prognose o.b.v. historie	▲	[gunstig]						
Netto schuldquote	33,4	25,3	45,4	66,3	69,7	67,1	67,1	67,1
- t.o.v. vorige meting	▼	[ongunstig]						
- prognose o.b.v. historie	▼	[ongunstig]						
Netto schuldquote, gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	30,2	21,5	40,5	62,5	65,8	63,3	63,2	63,2
- t.o.v. vorige meting	▼	[ongunstig]						
- prognose o.b.v. historie	▼	[ongunstig]						
Solvabiliteitsrisico	35,6	35,0	30,3	24,5	22,8	24,3	26,0	26,0
- t.o.v. vorige meting	▼	[ongunstig]						
- prognose o.b.v. historie	▼	[ongunstig]						
Structurele exploitatieruimte	-1,0	5,6	-0,5	-1,6	-1,6	1,6	1,8	-0,9
- t.o.v. vorige meting	—	[neutraal]						
- prognose o.b.v. historie	—	[neutraal]						

Belastingcapaciteit

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoen van een financiële tegenvaller dit in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen dan wel of er ruimte is voor nieuw beleid. Daarbij wordt ervan uitgegaan dat de ruimte die de gemeente heeft om de belastingen te verhogen is gerelateerd aan de totale woonlasten. En die ruimte wordt dan bepaald door de vergelijking met de gemiddelde woonlasten in Nederland (in het vorige jaar).

Grondexploitatie

Dit kengetal geeft aan hoe de waarde van de grond in exploitatie zich verhoudt ten opzichte van de totale baten, exclusief reservemutaties, in het begrotingsjaar. Op grond van de notitie grondexploitatie van de commissie BBV zijn de ruwe gronden per 1-1-2016 gerubriceerd onder de materiële vaste activa.

De netto schuldquote

De netto schuldquote geeft het niveau weer van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. Verbeteren van de schuldquote kan door de schulden te verlagen, de bezittingen te vergroten en/of de inkomsten te verhogen.

De netto schuldquote (gecorrigeerd)

Om inzicht te krijgen in hoeverre sprake is van doorlenen, wordt de netto schuldquote ook exclusief doorgeleende gelden weergegeven. Verbeteren van de schuldquote kan

door de schulden te verlagen, de bezittingen te vergroten en/of de inkomsten te verhogen.

De solvabiliteit

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is om aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger het getal, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. De uitkomst is afhankelijk van de wijze waarop bezittingen in de gemeente worden gewaardeerd. Dat verschilt nogal per gemeente.

Verbeteren van de solvabiliteit kan door het eigen vermogen te vergroten (bijvoorbeeld door het verkopen van de aandelen) en door het vreemd vermogen te verkleinen (bijvoorbeeld door minder te lenen).

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal kijkt naar de structurele baten en de structurele lasten ten opzichte van de totale baten. Een positief getal geeft aan dat de structurele baten voldoende zijn om de structurele lasten te dekken. Dit cijfer kan verbeteren door meer structurele baten of minder structurele lasten op te voeren.

3.2.3 Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

Achtkarspelen heeft een flink aantal vierkante kilometers aan openbare ruimte in beheer. Er wordt gewoond, gewerkt en gerecreëerd. Daarvoor zijn kapitaalgoederen in de vorm van wegen, riolering, water, groen, verlichting, gebouwen enzovoort nodig. De kwaliteit van de kapitaalgoederen en het onderhoud ervan is bepalend voor het voorzieningenniveau en uiteraard voor de (jaarlijkse) lasten. In deze paragraaf gaan wij hier verder op in.

'Kapitaalgoederen' zijn goederen waarvoor investeringen nodig zijn. Het gaat om zaken die daarna regelmatig onderhoud vergen. Deze paragraaf is belangrijk, omdat de blik vaak op de nieuwe investeringen is gericht. Maar onderhoud van de bestaande kapitaalgoederen is wenselijk, voor de huidige gebruikers en om de voorziening in stand te houden voor toekomstige generaties. Het financieel belang van onderhoud is groot, het betreft een substantieel deel van de begroting.

Beleidskader

De gemeenteraad heeft 3 maart 2022 ingestemd met de Nota Kapitaalgoederen 2022 – 2026. Er is daarbij gekozen voor het scenario *alles op basis* voor het beheer van groen, wegen en kunstwerken. Daarnaast is gekozen voor *conditieniveau 3* voor het beheer van de gemeentelijke gebouwen. De benodigde bedragen voor onderhoud en vervanging voor de jaren tot en met 2026 zijn op basis van een cyclische doorrekening inzichtelijk gemaakt en vastgelegd in de begroting.

De kwalitatieve doorrekening, op basis van inspecties en reviews, is vastgesteld door het college. Deze zogenaamde beheerplannen geven inzicht in de werkzaamheden en kosten die nodig zijn om de goederen in goede staat te houden. De provincie Fryslân ziet hier als financieel toezichthouder op toe en vanuit de BBV zijn er richtlijnen opgesteld. De actualiteit van de onderhoudsplannen en de daarbij behorende voorzieningen is van belang. Zo moet er voor de onderbouwing van elke voorziening een onderhoudsplan zijn dat is vastgesteld door de raad en niet ouder is dan vijf jaar.

Met deze paragraaf geven wij op hoofdlijnen inzicht in de omvang en de staat van het onderhoud van de kapitaalgoederen in Achtkarspelen.

Nadere toelichting

Wegen

Met het vaststellen van de Nota Kapitaalgoederen heeft de raad het uitgangspunt voor de kwaliteit van de wegen opnieuw op basis vastgesteld. Dit was in 2010 door de raad al vastgesteld. Daarnaast, ook in 2010, had de raad gekozen om het aanwezige achterstallig wegenonderhoud gefaseerd in te lopen.

In eerste instantie in tien jaar gerekend vanaf 2010, wat met ingang van 2013 aangepast is naar een temporisering in vijftien jaar. De hiervoor benodigde financiële middelen zijn voor het genoemde raadsbesluit beschikbaar gesteld en opgenomen in de meerjarenbegroting. Hierbij is sprake van een jaarlijks structureel bedrag om het basisniveau te behouden en een jaarlijks bedrag voor het wegwerken van de aanwezige achterstand in wegenonderhoud. Met het besluit rondom de Nota Kapitaalgoederen is de review herijkt en opnieuw opgesteld voor de periode 2022 – 2026 zodat deze synchroon loopt met de Nota Kapitaalgoederen.

Waterbouwkundige werken

De civieltechnische kunstwerken in de gemeente, de steigers en de bruggen, zijn in 2019 nog visueel geïnspecteerd. De steigers zijn in goede staat. De verkeersbruggen zijn in redelijke staat en de fiets-/voetgangersbruggen in een redelijk tot matige staat. De twee beweegbare bruggen zijn in een slechte en matige staat. De kosten voor regulier onderhoud (technisch onderhoud en de verzorging) en vervanging (jaarlijkse investering) zijn in de Nota Kapitaalgoederen vastgesteld.

Het Wetterskip Fryslân heeft het beheer en onderhoud van een aantal duikers en bruggen overgedragen aan de aanliggende eigenaren. Het Wetterskip heeft hun beleid geüniformeerd in de Provincie en heeft in dat verband een nieuwe legger kunstwerken vastgesteld. Als gemeente Achtkarspelen hebben wij, tezamen met Tytsjerksteradiel, hiertegen een zienswijze en bezwaar ingediend aangezien er geen financiële compensatie tegenover staat. Dit heeft uiteindelijk geresulteerd in de afspraak dat de betreffende duikers (88 stuks voor onze gemeente) pas per 1-1-2025 over gaan naar de gemeente Achtkarspelen zodat de gemeente tijd genoeg heeft om hier middelen voor vrij te maken in de meerjarenbegroting. Tot die tijd blijven deze duikers in beheer en onderhoud bij het Wetterskip.

Riolering

Gemeenten moeten op grond van de Wet milieubeheer beschikken over een actueel gemeentelijk rioleringsplan (GRP). De gemeenteraad stelt daartoe telkens voor een daarbij te bepalen periode een dergelijk plan vast. Op 8 december 2016 heeft de gemeenteraad het Gemeentelijk Riolerings Plan (GRP) 2016-2021 vastgesteld. Door de raad is in 2021 besloten om het GRP een jaar te verlengen tot 2022. Naar verwachting is het nieuwe vGRP begin 2023 gereed. Tot het moment van vaststelling van het nieuwe vGRP gelden de uitgangspunten van het huidige vGRP 2016-2021. In het plan hebben we aangegeven hoe we invulling geven aan de van oudsher geldende zorgplicht voor de inzameling en het transport van afvalwater. Daarbij hebben we ook een tijdstip aangeduid waarop/waarbinnen onderhoud/vervanging van voorzieningen plaatsvindt. De bijbehorende beheercyclus vullen we in door middel van een kostendekkingsplan en het beschikbaar stellen van deze gelden via de begrotingen. Een speerpunt in het GRP is het voorkomen van wateroverlast en het inspelen op toekomstige klimaatontwikkelingen. Hiervoor hebben we een regenwaterstructuurplan opgesteld. De gemeenteraad heeft bij de vaststelling van het GRP 2016-2021, met verlenging voor 2022 gekozen om de variant wenselijk door te zetten.

Water

Het gemeentelijk rioleringsplan (GRP) is in 2016 vastgesteld en geeft inzicht in verantwoordelijkheden en wettelijke taken van de gemeente en haar inwoners. De gemeente heeft een (afval)watervisie opgenomen die richtinggevend is voor de beleidsontwikkeling tot 2021 voor de thema's stedelijk (afval)water, hemelwater en grondwater. Bij het vaststellen en opstellen van het GRP is het Wetterskip Fryslân en de Provincie Fryslân betrokken om de integraliteit en afstemming van het beleid, opgenomen in het GRP, te borgen.

Daarnaast hebben VNG, UvW, IPO, VeWin en het Rijk met de ondertekening van het Nationaal Bestuursakkoord Water de ambitie uitgesproken om in gezamenlijkheid de kosten in de waterketen voor de inwoners van Nederland te beperken. Ook de Friese gemeenten, Wetterskip Fryslân, Vitens en provincie Fryslân hebben deze gezamenlijke ambitie onderschreven waarbij de Friese ambitie is verwoord in de pijlers Kosten, Kwaliteit en Kwetsbaarheid. Hiervoor hebben de portefeuillehouders Water in 2010 een handtekening onder het Fries Bestuursakkoord Waterketen (FBWK) gezet. Wetterskip Fryslân, de Friese gemeenten, Vitens en provincie Fryslân hebben besloten een vervolg te geven aan het Fries Bestuursakkoord Water Keten 2010-2015. Op 17 november 2016 is het Fries Bestuursakkoord Waterketen 2016-2020 ondertekend door alle deelnemende partijen. Op 3 december 2020 is het FBWK 3 door alle partijen ondertekend. Deze voorziet in een bestuursakkoord tot 2025. Voor baggeren wordt in lijn met de Nota Kapitaalgoederen een voorziening gevormd.

Groen

Voor het groenonderhoud werken we met een groenbeheerplan (GBI). Hierdoor heeft de gemeente, zowel in de plan- als beheerfase, inzicht in de kosten van het beheer en onderhoud van het openbare groen. Op basis van deze informatie stellen we de jaarlijkse onderhoudsbudgetten vast. De kosten voor het onderhoud en vervanging zijn in de Nota Kapitaalgoederen vastgesteld. De raad heeft hiervoor gekozen voor het scenario *alles op basis*.

Speelruimte

In de nota kapitaalgoederen zijn de exploitatielasten verwerkt in de meerjarenbegroting. Naast de exploitatielasten is rekening gehouden met de jaarlijkse (vervangings-) investeringen voor de speeltoestellen. De gemeente heeft een door de raad vastgestelde planning voor aanleg, onderhoud en vervanging van buitenspeelruimte voor kinderen. Om aan de wettelijke onderhoudstaak te kunnen voldoen, beoordelen inspecteurs de speelplaatsen ter plaatse aan de hand van de eisen die in het Attractiebesluit zijn gesteld en redigeren logboeken en inspectiegegevens.

Gebouwen

Voor de gemeentelijke gebouwen, waar de gemeente verantwoordelijk voor is, zijn inventarisaties en inspecties uitgevoerd. Op basis van de ingevoerde inspectiegegevens zijn meer-jaren onderhoudsplanningen (MJOP's) opgesteld. Deze overzichten bieden een inzicht in de te verwachten onderhoudswerkzaamheden met bijbehorende benodigde budgetten voor de komende jaren.

In de Nota Kapitaalgoederen zijn de kosten voor het jaarlijks onderhoud opgenomen in de exploitatiebudgetten en verwerkt in de meerjarenbegroting. Voor de planmatige onderhoudskosten is voor een aantal gebouwen een voorziening gevormd. Op basis van deze MJOP's zijn de kosten voor groot onderhoud meegenomen in de berekening van de voorziening. Op basis van deze gegevens is een jaarlijkse mutatie van de voorziening berekend.

Onderhoud kapitaalgoederen

Beheerplan	Vast- gesteld in de raad	Looptijd		Lasten verwerkt in de begroting? (J/N)	Bedrag	Achter- stallig onder- houd? (J/N)	Zo ja, hoe-veel?
		van	t/m				
	bedragen x € 1.000						
Riolering	08.12.2016	2016	2023	J	521	N	
Woningen en gebouwen	03.03.2022	2022	2026	J	105	N	
Welzijnsgebouwen	03.03.2022	2022	2026	J	237	N	
Gemeentehuis c.a.	03.03.2022	2022	2026	J	170	N	
Gebouwen buitendienst	03.03.2022	2022	2026	J	75	N	
Monumenten	03.03.2022	2022	2026	J	41	N	
Wegen c.a.	03.03.2022	2022	2026	J	1.456	J	105
Sportgebouwen	03.03.2022	2022	2026	J	321	N	
Sportvelden				J	444	N	
Groen	03.03.2022	2022	2026	J	189	N	
Openbare verlichting	03.03.2022	2022	2026	J	90	N	
Totaal					3.649		105

3.2.4 Financiering

Financiering, ook wel treasury genoemd, betekent het beheren van het geld binnen de gemeente. Zo moeten er steeds tijdig financiële middelen aanwezig zijn om de rekeningen te kunnen betalen. Bij tekorten moet de gemeente bijlenen, overschotten moeten we tijdelijk bij de staat beleggen.

Het Rijk heeft regels opgesteld over hoe gemeenten hun geld moeten beheren. Deze regels staan in de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido). Deze wet bepaalt ook, dat gemeenten een treasurystatuut moeten hebben. Daarin staat hoe wij geld mogen lenen of uitlenen.

Treasurybeleid

De wet stelt verplichtingen op het gebied van treasury. We hebben daarnaast ook zelf verplichtingen vastgelegd in het Treasurystatuut. De wet Fido stelt dit verplicht. Er staat in waarvoor we verantwoordelijk zijn:

- de treasuryfunctie
- de uitvoering van de treasury
- het risicobeheer

Het Treasurystatuut is vastgesteld in 2020 (raad 23 april 2020).

Schatkistbankieren

Vanaf december 2013 zijn gemeenten verplicht hun eventuele overtollige tegoeden aan te houden in de Nederlandse schatkist. Dit zogenaamde "schatkistbankieren" heeft een verlagend effect op de Nederlandse EMU-schuld. Om efficiencyredenen is het daarbij toegestaan een relatief gering bedrag aan overtollige middelen buiten de schatkist te houden. Dit bedrag, het zogenaamde drempelbedrag, bedraagt voor onze gemeente in 2023 € 1.711.360. Het gemiddelde tegoed van de gemeente over een kwartaal mag niet hoger zijn dan deze drempel.

Renterisico

Kasgeldlimiet

Om tijdelijke tekorten op de lopende rekening aan te vullen trekt de gemeente kortlopende geldleningen aan. Het voordeel van dit type leningen is dat het rentepercentage zeer laag is. Dit mag tot aan een bepaald maximum, de kasgeldlimiet. Deze limiet beperkt dus het renterisico op financieringen voor de korte termijn. De hoogte van de kasgeldlimiet bedraagt een vastgelegd percentage in de Uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden. De wettelijke voorschriften bieden overigens de mogelijkheid om de kasgeldlimiet drie achtereenvolgende kwartalen te overschrijden.

Voor 2023 bedraagt de kasgeldlimiet:

(x € 1.000)

Begrotingstotaal per 1 januari	92.911
Het door de minister vastgestelde percentage	8,5%
Kasgeldlimiet	7.897

Renterisiconorm

De renterisiconorm beperkt het renterisico op financieringen voor de lange termijn. Het totaal van de aflossingen en het bedrag waarop een renteherziening van toepassing mag in elk jaar niet meer dan 20% van het begrotingstotaal. Hieronder staat de norm voor 2023.

In de onderstaande tabel is voor 2023 en de jaren daarna het renterisico op de vaste schuld getoetst aan de renterisiconorm.

Renterisiconorm (x € 1.000)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
1 begrotingstotaal per 1 januari	87.845	92.439	87.760	87.159	86.093
2 vastgesteld percentage (wet FIDO)	20%	20%	20%	20%	20%
3 renterisiconorm (1 / 2 x 100)	17.569	18.488	17.552	17.432	17.219
4 aflossingen	-	3.564	3.564	3.564	3.564
5 ruimte onder renterisiconorm (3 - 4)	17.569	14.924	13.988	13.868	13.655

Renteschema

We zijn verplicht om een renteschema op te nemen. Dit schema biedt een cijfermatig inzicht in de rentelasten en hoe we dat toerekenen.

Renteschema begrotingsjaar 2023 (bedragen x € 1.000)	Bedrag
Externe rentelasten lange financiering	344
Externe rentelasten korte financiering	-
Externe rentebaten (WoonFriesland)	87
Externe rentebaten (MOA)	-
Externe rentebaten korte financiering	8
Saldo externe rentelasten	249
Rente toe te rekenen aan de bouwgrondexploitatie	-
Rente toe te rekenen wegens projectfinanciering	87
Rentebaten van doorverstrekte leningen projectfinanciering	87
Saldo door te berekenen externe rente	249
Rente eigen vermogen	-
Rente over voorzieningen (gewaardeerd tegen contante waarde)	-
Aan taakvelden (incl. taakveld overhead) toe te rekenen rente	249
Boekwaarde vaste activa per 01-01-2023	87.562
Boekwaarde leningen woningbouw per 01-01-2023	2.959
Boekwaarde voor berekening omslagpercentage per 01-01-2023	84.603
Omslagpercentage	0,294%
Omslagpercentage afgerond	0,50%
Werkelijk aan taakvelden (incl. taakveld overhead) toegerekende rente	356
Renteresultaat op taakveld treasury	107

Ontwikkeling rente en financieringsbehoefte

De tarieven voor kortlopende geldleningen bevinden zich nog steeds op een zeer laag niveau.

De daling is gestart in 2011 en momenteel kennen we voor korte financieringen zelfs een negatieve rente. Het depositotarief is op 21 juli 2022 verhoogd van -0,50 procent naar -0,25 procent.

In september 2022 ging de rente verder omhoog en kwam er een einde aan de negatieve rente. De omvang van de renteverhoging hangt af van de middellange termijn inflatievooruitzichten. Als er liquiditeitstekorten zijn dan zullen deze ook aangevuld worden met kortlopende geldleningen. De ECB is de centrale bank voor de euro, met de opdracht om de prijzen stabiel te houden. Als de prijzen in onze economie te hard stijgen, dat wil zeggen, als de inflatie te hoog is, helpen renteverhogingen om de inflatie terug te krijgen naar het doel van 2% op middellange termijn. De Raad van Bestuur van de ECB heeft voor het eerst in elf jaar de rente verhoogd, en de komende maanden zullen er waarschijnlijk nog meer verhogingen volgen.

Voor zover er financieringstekorten ontstaan door investeringen, aflossingen of de exploitatie zullen deze tekorten zoveel mogelijk met kortlopende leningen worden aangezuiverd vanwege de al genoemde lage tarieven voor deze financieringsvormen.

Indien dit ertoe leidt dat de kasgeldlimiet langer dan twee kwartalen achtereen wordt overschreden of in geval van ontwikkelingen op het gebied van de tarieven voor langlopende geldleningen zullen we deze kortlopende schulden omzetten naar een vaste schuld.

3.2.5 Bedrijfsvoering

Onze bedrijfsvoering is gericht op de interne dienstverlening, die nodig is voor de uitvoering van de programma's. Voor het nieuwe begrotingsjaar spelen onderstaande zaken een nadrukkelijke rol in de bedrijfsvoering.

Opvolging Management Letter

Onze accountant stelt jaarlijks na de interimcontrole en de jaarrekeningcontrole een Management Letter op waarin zij de belangrijkste uitkomsten van haar werkzaamheden beschrijft, die relevant zijn voor een goed begrip van de jaarrekening en voor het beoordelen van de financiële positie van uw gemeente en de risico's die van belang zijn.

De organisatie is actief met het opvolgen van de aanbevelingen uit de managementletter. Aanbevelingen uit de managementletter en overige (audit)rapportages worden opgenomen in de "Verbetermonitor". Over de status van de opvolging wordt periodiek gerapporteerd.

Specifiek benadrukken wij dat er, mede in verband met de aangekondigde rechtmatigheidsverantwoording, geïnvesteerd is en wordt in de verbijzonderde interne controle functie van de gemeente. Dit levert een belangrijke bijdrage aan de doorontwikkeling van de processen en de (risico)bewustwording bij de betrokken medewerkers. Ook wordt er opvolging gegeven aan aanbevelingen op het gebied van risicomanagement (Gemeente Brede Risico Analyse, GBRA), waarin de aanbevelingen van het in het voorjaar van 2022 uitgevoerde onderzoek van de Rekenkamer worden betrokken.

Wij zijn ons bewust dat nog niet alle aanbevelingen zijn opgevolgd. De aanbevelingen, zoals bijvoorbeeld contractmanagement, prestatielevering en het subsidieproces, worden door opgepakt maar definitieve afwikkeling en structurele borging in de processen vraagt veelal meer aanpassing en tijd. Aandacht voor de opvolging van de aanbevelingen is en blijft derhalve van belang.

Kwaliteit van de (risico)beheersing, VIC

Risicomanagement is een instrument dat ingezet wordt om risico's efficiënter en effectiever te beheersen en doelstellingen te realiseren. Risico's managen geeft geen garantie dat gebeurtenissen met een negatief gevolg niet meer zullen optreden; het geeft wel aan dat actief wordt gewerkt aan het in beeld brengen, voorkomen en het bewust verminderen van het effect van risico's.

Om als gemeenten te kunnen sturen op de beoogde doelen, is risicomanagement belangrijk.

Risicomanagement is op een gestructureerde wijze identificeren, analyseren en managen van risico's. Of anders gezegd: risicomanagement is het effectief en systematisch omgaan met (de kansen) en bedreigingen die de realisatie van organisatiedoelstellingen kunnen beïnvloeden. Het is gericht op proactief handelen in plaats van reactief. Risicomanagement houdt niet in dat kosten wat het kost risico's vermeden moeten worden. Het gaat om het inzicht creëren in de risico's die van toepassing zijn en vervolgens bewust afwegen of het risico kan worden beheerst. Soms is het bewust accepteren van een risico de meest optimale beheersingsmaatregel.

In 2021 heeft de Rekenkamercommissie onderzoek verricht naar Risicomanagement in de drie organisaties Tytsjerksteradiel, Achtkarspelen en de Werkmaatschappij. Een citaat uit dit rapport: "Aan een verdere kwaliteitsslag rond risicomanagement en interne controle is de afgelopen jaren hard gewerkt. Eerst door de rechtmatigheid op orde te

brengen en vervolgens door stappen te zetten in het versterken van de interne controles. Anno nu werkt de organisatie aan de procesoptimalisatie en het verankeren van het risicomanagement daarbinnen. Daarmee zien we dat de gemeenten en de uitvoeringsorganisatie de slag gemaakt hebben van 'overleven' naar een meer beheersmatige werkomgeving". De conclusies en aanbevelingen zijn opiniërend behandeld in de raadsvergadering van 3 maart 2022 en de opvolging is onderhanden.

De aanbevelingen van het rekenkameronderzoek sluiten goed aan bij de volgende stap die gezet moet worden op het gebied van risicomanagement. Alle afzonderlijk gezette en te zetten stappen zijn onderdeel van gemeente breed beleid op risicomanagement vaststellen.

De meest voorkomende risicodragende thema's zijn:

- politiek/bestuurlijk;
- maatschappelijk/financieel/economisch;
- juridisch/wettelijk;
- technisch;
- veiligheid;
- fysiek bezit;
- organisatorisch/personeel;
- Financiële en rechtmatigheidsrisico's
- Fiscale risico's
- Fraude en corruptie
- Privacy en integriteitsrisico's
- Bedrijfscontinuïteit

Als gemeente vinden we het belangrijk om deze integrale benadering als basis te hebben. Daarom streven wij naar een Gemeente Brede Risico Analyse die bovenstaande terreinen dekt. Door risico inventarisatie plaats te laten vinden door een GBRA is er goed zicht op het totaal aan risico's. In onze organisatie definiëren we de volgende hoofdcategorieën. Al deze hoofdcategorieën hebben in meer of mindere mate te maken met de hiervoor geschetst risicogebieden.

- **Wettelijk toezicht:** het risico dat we niet voldoen aan de eisen in interne rapportages ten behoeve van toezichthouders en de rechtmatigheidsverantwoording/accountant. Hierin zitten vooral risicothema's als *juridisch/wettelijk- rechtmatigheid, (digitale) veiligheid*.
- **Beleid en uitvoeringsrisico's:** het risico dat zich voordoet bij beleid of uitvoering hierin zitten vooral risicothema's als *politiek/bestuurlijk, financieel/economisch, maatschappelijk en juridisch/wettelijk, fysiek bezit, veiligheid*
- **Verbonden partijen:** het risico rondom verbonden partijen hierin zitten vooral risicothema's als *financieel/economisch*
- **Fraude, Misbruik en Oneigenlijk gebruik;** Hierin zitten risicothema's als *Fraude, Misbruik of Oneigenlijk gebruik*
- **Doelrealisatie:** het risico dat de gemeenten doelen die gesteld zijn niet haalt. Hierin zitten vooral risico's als *politiek/bestuurlijk, organisatie, maatschappelijk*

Onderdelen hiervan waaraan op dit moment hard wordt gewerkt zijn:

Wettelijk toezicht / financiële rechtmatigheid:

De afgifte van een rechtmatigheidsverantwoording door het College is twee jaar uitgesteld. Vanaf verantwoordingsjaar 2023 is het zover dat de accountant geen uitspraak meer doet over de rechtmatige besteding van middelen, maar het College zelf moet verklaren dat financieel rechtmatig is gehandeld. De organisatie heeft twee jaar

ervaring opgedaan met het uitvoeren van rechtmatigheidscontroles (Verbijzonderde Interne Controles) en moet hier dus vanaf verantwoordingsjaar 2023 haar eigen conclusies aan verbinden. De accountant geeft hier een zogenaamd 'Getrouwheidsoordeel' over af. De raad heeft in 2020 de kaders vastgesteld en zal over 2023 wederom het normenkader moeten vaststellen, ontvangt het jaarplan ter informatie en kan, indien zij daartoe aanleiding ziet, de goedkeurings- en rapportagegrenzen bijstellen.

Samen met de provincie en andere gemeenten zijn we bezig met het ontwikkelen van een vernieuwd proces voor Interbestuurlijk Toezicht.

Met de Belastingdienst zijn we bezig met de Doorontwikkeling van het Horizontaal Toezicht. In dit kader ontwikkelen we een zogenaamd Tax Control Framework.

Cybersecurity, Informatiebeveiliging en Privacy

Met de toenemende digitalisering neemt het belang van informatieveiligheid en privacy nog steeds toe.

Cybersecurity zal steeds meer aandacht en prioriteit krijgen. Bewustwording van risico's vraagt continu aandacht en we moeten voorbereid zijn op cyberaanvallen en adequaat kunnen handelen. Bij de Kadernota 2023-2026 is hier aandacht voor gevraagd.

We merken dat de digitale dreigingen fors toenemen en dreigingen steeds geavanceerder worden. De complexiteit en impact van security-incidenten nemen toe op zowel bestuurlijk als uitvoerend niveau. Betrouwbare en veilige informatievoorziening is een absolute voorwaarde voor een gemeente.

Informatiebeveiliging is een verantwoordelijkheid van de gehele organisatie, waarbij de eindverantwoordelijkheid ligt bij de bestuurders. Hierbij heeft niet ICT alleen een uitvoerende rol, maar ook proceseigenaren, lijnmanagers en medewerkers. Sluitende informatieveiligheid kan enkel geborgd worden wanneer al deze onderdelen samenwerken.

Gezien de toenemende complexiteit van dreigingen en aanvallen zijn conventionele beveiligingsmaatregelen steeds vaker niet meer toereikend. Er worden daartoe in 2023 diverse maatregelen ondernomen, zoals:

- het verder implementeren van de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO), die geldt als basishorizontaal kader binnen alle overheidslagen (Rijk, gemeenten, provincies en waterschappen) voor informatiebeveiliging;
- het investeren in upgrades en maatregelen die noodzakelijk zijn om continuïteit te bieden in gebruik en veiligheid van onze diensten;
- het uitvoeren van diverse risicoanalyses en audits.

Integriteit, Fraude en Corruptie

In 2022 hebben wij een risicoanalyse opgesteld naar Fraude, misbruik en oneigenlijk gebruik risico's. Welke risico's kunnen zich voordoen? Hoe beheersen we deze? Hiertoe is een nieuw overkoepelend beleidsplan opgesteld. Jaarlijks wordt de risicoanalyse geëvalueerd en wordt getoetst of de beheersmaatregelen van de hoogste risico's in voldoende mate worden nageleefd. Onze controles zijn hierbij niet specifiek gericht op het ontdekken van fraude. Wij willen een kritische houding hebben ten opzichte van risico's en de beheersing hiervan: voorkomen is beter dan genezen.

De accountant geeft in haar controlewerkzaamheden expliciet aandacht voor de beheersing van fraude en misbruik- en oneigenlijk gebruik risico's. Tijdens de uitvoering van de controle van de jaarrekeningen zijn in de afgelopen jaren geen aanwijzingen verkregen dat er sprake is geweest van fraude.

Wet Open Overheid (Woo)

WOO-Budget 2021-2024

Voor middelkleine gemeentes trekt het Rijk incidenteel 58.000 per jaar uit voor de implementatie van de WOO. De structureel beschikbare gelden nemen geleidelijk toe vanaf 2022. Zie onderstaand tabel voor meer informatie over het beschikbare budget.

Bedragen x € 1.000	2022	2023	2024	2025	2026
Achtkarspelen					
Wet Open Overheid (incidenteel)	58	58	58	58	58
Wet Open Overheid (structureel)	49	61	74	86	98
Tytsjerksteradiel	58	58	58	58	58
Wet Open Overheid (incidenteel)	49	61	74	86	98
Wet Open Overheid (structureel)					
Totaal					
Wet Open Overheid (incidenteel)	116	116	116	116	116
Wet Open Overheid (structureel)	98	122	148	172	196

Deze gelden dienen gebruikt te worden voor de drie kernonderwerpen van de WOO, actieve openbaarmaking, passieve openbaarmaking en een gezonde informatiehuishouding.

Actieve openbaarmaking heeft betrekking tot het publiceren van informatie uit eigen beweging. Dit onderdeel van de WOO wordt gefaseerd ingevoerd vanaf januari 2023 en zal vanaf dan ook kosten gaan berekenen omdat de aansluiting tot verzamelplatform (PLOOI) waarop de publicaties terechtkomen, verbeteringen van de zaaksystemen en werkprocessen behoeft.

8ktd heeft de WOO gelden op dit onderdeel voornamelijk ingezet voor trainingen om de organisatie bewuster te maken van de veranderingen die actieve openbaarmaking inhoudt voor de gemiddelde ambtenaar. Verder is samenwerking gezocht met externe partners om de organisatie startklaar te maken voor actieve publicatie.

Passieve openbaarmaking, oftewel informatie die een overheidsorgaan op verzoek openbaar maakt. Per 1 mei 2022 zijn er twee nieuwe verplichte functies die deze verzoeken afhandelen. Deze zijn de WOO-contactpersoon, een klantgerichte rol communicatie die belegd is bij KCC, en een WOO-Coördinator, een juridisch adviseur.

Gezonde informatiehuishouding, het RDDI oftewel het Rijksprogramma Duurzaam Digitale Informatiehuishouding verplicht dat er onder de WOO verbeteringen moeten komen op de manier waarop een overheidsorgaan informatie opslaat en verwerkt. Dit kader kent de grootste kosten omdat hier gedacht moet worden aan grote infrastructurele projecten zoals een nieuw zaakstelsel en tools die het verwerken van informatie moeten versoepelen. Volgens het RDDI zullen deze projecten pas een einddatum hebben in 2028. 8ktd heeft hier geld besteedt aan nieuwe anonimiserings tools om de efficiëntie van ambtenaren te vergroten en het toevoegen van features aan het toekomstige zaakstelsel om de uiteindelijke aansluiting op PLOOI mogelijk te maken.

Toekomstvisie 2023-2024

Een kostenanalyse buiten de huidige structurele kosten bestaat nog niet. Dit is omdat de projecten in het kader van een gezonde informatiehuishouding uitgevoerd worden door

individuele projecten buiten het kader van de WOO. Deze projecten zijn bijvoorbeeld: de aanschaf van een nieuw LMS (online leeromgeving), de creatie van een nieuw zaaksysteem (Corsa/Liber) en bestaande en actieve aansluiting tot PLOOI en DROP.

In de toekomst kunnen deze projecten verzameld worden onder de WOO. Hierdoor zou de gemeente de WOO-gelden kunnen gebruiken om deze projecten te versnellen. Verder bestaat er binnen de organisatie nog de ambitie om een archiefproces en werkproces in te stellen voor persoonlijke berichtgeving (sms, WhatsApp, E-mail) en dient er nog een werkproces ingesteld te worden om aanvragen voor hergebruik van informatie (Wet Hergebruik Informatie 2015) en deze te overkoepelen met de komende kaderwet, de WOO en de Archiefwet II.

Procesoptimalisatie

Naast de reguliere bedrijfsvoeringstaken, ligt de nadruk het komende jaar op het realiseren van de ombuigingen. Een belangrijk onderdeel hiervan is het project Procesoptimalisatie.

Ombuigingsdoelstelling door formatiereductie

Het beschrijven en verbeteren van onze werkprocessen moet leiden tot kortere doorlooptijden, lagere kosten, hogere kwaliteit en tevreden klanten en medewerkers. Ten aanzien van het realiseren van de ombuigingsdoelstelling is in 2020 de volgende prognose opgesteld:

	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Formatiereductie in fte*	1,2	7,7	11,2	13,7	13,7	13,7
Besparing	€ 48.000	€ 96.000	€ 226.000	€ 539.000	€ 784.000	€ 959.000
Per gemeente	€ 24.000	€ 48.000	€ 113.000	€ 269.500	€ 392.000	€ 479.500

In de eerste fase van dit project is tijd geïnvesteerd in:

- Eind 2020: Het inkopen en aanbesteden van deskundige begeleiding om de noodzakelijk kennis en vaardigheden in huis te organiseren;
- Eind 2020/begin 2021: Het werven en selecteren van interne medewerkers (en hun vervanging) en het komen tot de eerste op te stellen werkprocessen.
- Begin 2021: Het creëren van de randvoorwaarden zoals het aanschaffen van een digitaal instrument om processen te beschrijven;

Het voorlopige besparingspotentieel is in onderstaande tabel opgenomen:

Besparingen	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Prognose	0	€ 55.000	€ 171.000	€ 539.000	€ 784.000	€ 959.000
Per gemeente	0	€ 27.500	€ 85.500	€ 269.500	€ 392.000	€ 479.000

We zien dat het project door de beperkte beschikbaarheid van medewerkers in de organisatie in de opstartfase vertraging heeft opgelopen. Ook is gebleken dat bij aanvang van het project de procesarchitectuur of een vastgesteld register met processen ontbrak. Dat maakt dat het op geld zetten van ieder afzonderlijk proces zeer lastig te duiden is.

Eind 2021-2022 is het project, mede door de tegenvallende resultaten aangescherpt. Tevens is er een andere structuur van aansturing ingericht waardoor het sturen op resultaat beter aandacht krijgt. Vanuit die nieuwe werkwijze is het mogelijk realistische cijfers te prognotiseren. Het heeft even geduurd om de werkwijze en aanpak goed in te richten. We beginnen de eerste resultaten ervan te zien.

Algemeen beeld en prognose

De voortgang van procesoptimalisatie is nu goed op stoom gekomen. De procesbegeleiders zijn bekwaam en in staat trajecten zelfstandig te begeleiden. Zij nemen nu ook zelf het initiatief voor optimalisatievoorstellen en treden hier ook de organisatie tegemoet.

In 'verkeerslicht-taal' staat het sein op oranje met uitzicht op groen als de genoemde versnelling doorzet. De eerder aangehaalde redenen voor vertraging als gevolg van beschikbaarheid van medewerkers blijft een aandachtspunt dat ook in de stuurgroep scherp wordt gevolgd.

Budget

Inmiddels zijn per september 2022 een aantal grote processen beoordeelt, op geld en realisatie van de procesbeschrijving gezet. Pas nadat de processen beschreven zijn komt de tijd om de processen voor te bereiden voor invoering. Eventuele eenmalige invoeringskosten worden in deze invoeringsfase concreet. En kunnen nog invloed hebben op de begrootte structurele opbrengst.

In de oorspronkelijke begroting zijn budgetten toegekend van € 200.000 per gemeente per jaar voor 2021 en 2022. Aangezien het project een langere voorbereidingstijd heeft gekend dan verwacht, zijn niet alle begrote kosten in 2021 gemaakt en verwachten wij ook voor 2022 budget over te houden.

De verwachting is dat er ultimo 2022 een budget resteert van indicatief € 280.000 (€ 140.000 per gemeente). Ter continuering van het project en structurele inbedding in de organisatie, verzoeken wij dit restantbudget mee te nemen naar 2023 ter continuering van de werkzaamheden.

Risico

Er is sprake van voorzichtige prognoses omdat:

- grote afhankelijkheid van beschikbaarheid van personeel
- op dit moment eventuele eenmalige implementatiekosten nog niet inzichtelijk zijn gemaakt

Dit maakt dat een winstwaarschuwing wordt afgegeven over de geprognostiseerde opbrengst in 2023.

Het nieuwe Werken

De Coronapandemie heeft een grote impact op de samenleving. Ook op onze organisatie en medewerkers. Lange tijd gold het dringende advies om thuis te werken, tenzij het niet anders kon. Medewerkers zijn hierin zoveel mogelijk gefaciliteerd, waarbij vooralsnog gekozen is voor (deels) tijdelijke oplossingen. Uit de onderzoeken blijkt dat bij het vervallen van de beperkende maatregelen, de meeste medewerkers een combinatie van thuiswerken en op kantoor/locatie werken als toekomstbeeld zien, waarbij de ontmoeting een steeds belangrijker karakter krijgt. Medewerkers kiezen ervoor om deels thuis te willen blijven werken en als werkgever willen wij dat stimuleren waar dit mogelijk is. Het faciliteren en organiseren van deze voorziening biedt het voordeel dat we een aantrekkelijk werkgever kunnen blijven, we bijdragen aan onze gemeentelijke duurzaamheidsagenda en het bieden van werkplezier/ balans tussen werk en privé. In het afgelopen jaar is nagedacht over de vraag hoe de 'Werkplek van de Toekomst' er uit moet komen te zien. En wat hebben we daar dan voor nodig?

Bij de toekomstige manier van werken ('je werkt waar dat nodig is') zal de focus daarom komen te liggen op een 'hybride' vorm van werken: deels thuis en deels op kantoor of locatie. Hierbij lenen concentratiewerkzaamheden, telefoneren, lezen en administratieve taken zich bij uitstek om thuis uit te voeren. Veel overleggen kunnen plaatsvinden via de inmiddels beschikbare hybride-vergadersystemen en het kantoor wordt gezien als de ideale plek voor ontmoeting en samenwerking. In 2022 is geïnvesteerd in extra hybride vergadersystemen en in een pilot voor 'MS teams-ruimtes'. In de Kadernota voor 2023-2026 hebben wij aandacht gevraagd voor het voorzien in thuiswerkmogelijkheden. Medewerkers krijgen in 2023 de mogelijkheid om meubilair aan te schaffen om het thuiswerken optimaal mogelijk te maken waarbij rekening wordt gehouden met de voorschriften op grond van de Arbeidsomstandighedenwet en de daarbij te nemen verantwoordelijkheden van de werkgever.

3.2.6 Verbonden partijen

De gemeente Achtkarspelen heeft er voor gekozen om bepaalde processen onder te brengen bij organisaties die in deze processen zijn gespecialiseerd. De gemeente blijft verantwoordelijk voor deze processen. De beleidsvoornemens per verbonden partij zijn opgenomen in het betreffende programma. Hieronder zijn de kerngegevens per verbonden partij weergegeven.

De verbonden partijen zijn onderverdeeld in:

- Gemeenschappelijke regelingen
- Vennootschappen en coöperaties
- Stichtingen en verenigingen

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk- en een financieel belang heeft. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan dat de gemeente zeggenschap heeft door vertegenwoordiging in het bestuur of door stemrecht. Het financiële belang is het bedrag dat ter beschikking is gesteld door de gemeente en dat niet verhaalbaar is, of waarvoor aansprakelijkheid bestaat. Dit laatste is van toepassing als de verbonden partij failliet gaat of haar verplichtingen niet nakomt.

Met betrekking tot de verbonden partijen hanteert het college de volgende uitgangspunten:

- De gemeente Achtkarspelen neemt alleen deel in verbonden partijen als daarmee een publieke taak wordt gediend.
- De gemeente Achtkarspelen neemt in principe alleen deel in privaatrechtelijke rechtsvormen als de betreffende taak niet vanuit een publiekrechtelijke rechtsvorm kan worden uitgevoerd.
- Over de doelmatigheid en doeltreffendheid van de activiteiten van de verbonden partijen is het de bedoeling te komen tot een vorm van analyse en rapportage ten behoeve van de raad.
- Jaarlijks rapporteert het college aan de raad over de financiële resultaten van de verbonden partijen en de risico's van de gemeente.
- Frequent wordt in de raadsvergadering de gelegenheid geboden aan gemeentelijke vertegenwoordigers in verbonden partijen om informatie te verstrekken aan college en/of raad over ontwikkelingen in verbonden partijen.

Gemeenschappelijke regeling

Naam	Sociale Werkvoorziening Fryslân		
<i>alle bedragen x € 1.000</i>	<i>(zie ook programma Sociaal domein)</i>		
vestigingsplaats	Drachten		
openbaar belang			
visie op de verbonden partij			
beleidsvoornemens			
actuele ontwikkelingen	In 2019 is de herstructurering afgerond en per 1 januari 2020 is de gemeente geen aandeelhouder (mede-eigenaar) meer van het bedrijf N.V. Caparis.		
financieel belang gemeente	2021	2022	2023
	€ 3	€ 3	€ 3
deelneming in %	0,0	0,0	0,0
bestuurlijk belang	1 lid in het Algemeen Bestuur		
risicoprofiel	 [Laag]		

<u>Kerncijfers</u>	2021	2022	2023
Eigen vermogen			
begin	€ 0	€ 0	€ 0
einde	€ 0	€ 0	€ 0
Vreemd vermogen			
begin	€ 0	€ 0	€ 0
einde	€ 0	€ 0	€ 0
Verwacht resultaat			
begroot	€ 0	€ 0	€ 0
werkelijk	€ 0	€ 0	€ 0
<i>Bron</i>	<i>Begroting en jaarrekeningen</i>		
Toelichting 2023	Betreft de gemeentelijke bijdrage voor apparaatkosten.		

Naam		Veiligheidsregio Fryslân		
<i>alle bedragen x € 1.000</i>		<i>(zie ook programma Veiligheid)</i>		
vestigingsplaats		Leeuwarden		
openbaar belang		Behartigen preventieve taken op het gebied van de volksgezondheid en infectieziektenbestrijding; Zo doelmatig mogelijk georganiseerde en gecoördineerde brandbestrijding, maar ook hulpverlening bij ongevallen en rampen bewerkstelligen.		
visie op de verbonden partij		Met ingang van 1 januari 2007 zijn de gemeenschappelijke regelingen GGD Fryslân en Brandweer Fryslân opgeheven en zijn beide organisaties ondergebracht in de nieuwe gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Fryslân. Het betreft de wettelijke taken op gebied van gezondheid en brandweer die zijn ondergebracht in een gemeenschappelijke regeling.		
beleidsvoornemens		Gezondheid • Gezondheid krijgt een prominente plek. • De kinderopvang in Friesland voldoet aan de gestelde normen voor kwaliteit en veiligheid. • De huidige vaccinatiegraad blijft op peil. • Bijdragen aan de vermindering van de druk op de specialistische hulp en zorg. • Voorkomen antibioticaresistentie en bestrijden het als het zich aandient. • Er valt niemand tussen wal en schip. Brandweer • Samen aantoonbaar paraat. • Samen aantoonbaar vakbekwaam. • Risicobewust en risicogericht samenwerken. • Nieuwbouw kazernes waar vervanging noodzakelijk is. • Vervanging brandweerauto's verspreid over de regio.		
actuele ontwikkelingen		In verband met de inzet van de Veiligheidsregio Fryslân bij de corona werkzaamheden zijn een groot aantal werkzaamheden blijven liggen. Deze werkzaamheden zijn doorgeschoven naar volgende jaren. In hoeverre de reguliere werkzaamheden kunnen worden ingehaald is afhankelijk van de verdere inzet bij de corona maatregelen.		
financieel belang gemeente		2021	2022	2023
		€ 2.723	€ 2.784	€ 2.911
deelneming in %		4,0	4,0	4,0
bestuurlijk belang		Deelname in algemeen bestuur		
risicoprofiel		 [Hoog]		
<u>Kerncijfers</u>		2021	2022	2023
Eigen vermogen				
begin		€ 6.076	€ 9.753	€ 9.753
einde		€ 9.753	€ 9.753	€ 9.753
Vreemd vermogen				
begin		€ 72.001	€ 87.724	€ 87.724

Begroting 2023-2026

einde	€ 87.724	€ 87.724	€ 87.724
Verwacht resultaat			
begroot	€ 0	€ 0	€ 0
werkelijk			
<i>Bron</i>	<i>Begroting 2022 Veiligheidsregio</i>		
Toelichting 2023	Wanneer de reguliere werkzaamheden in 2023 kunnen worden ingehaald is afhankelijk van de verdere werkzaamheden voor corona.		

Naam	Welstandscommissie Hûs en Hiem		
<i>alle bedragen x € 1.000</i>	<i>(zie ook programma Volkshuisvesting, RO en stedelijke vern)</i>		
vestigingsplaats	Leeuwarden		
openbaar belang	Welstandsadvies Hûs en Hiem brengt welstandsadvies uit aan de gemeente. De kosten worden doorberekend in de leges.		
visie op de verbonden partij	Het voorzien van de gemeente in de welstandsadviesing als bedoeld in de Woningwet en adviesing over toepassing van de Monumentenwet en de Monumentenverordening.		
beleidsvoornemens	- Het voorzien van de gemeenten in de welstandsadviesing als bedoeld in de Woningwet; - Het geven van adviezen over algemene welstandsvraagstukken aan gemeenten, andere openbare lichamen en aan particulieren, de laatste voor zover het een tweede onafhankelijke beoordeling betreft van bouwplannen gelegen buiten de aan de Gemeenschappelijke Regeling deelnemende gemeenten; - Het voorzien van de gemeenten in de adviesing over de toepassing van de Monumentenwet en de Monumentenverordening.		
actuele ontwikkelingen	Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet kan ook de welstandsadviesing een andere vorm krijgen.		
financieel belang gemeente	2021	2022	2023
	€ 46	€ 46	€ 46
deelneming in %	4,7	4,7	4,7
bestuurlijk belang	Een wethouder van de gemeente is lid van het AB van Hûs en Hiem.		
risicoprofiel	 [Laag]		
<u>Kerncijfers</u>	2021	2022	2023
Eigen vermogen			
begin	€ 350	€ 455	€ 455
einde	€ 455	€ 455	€ 455
Vreemd vermogen			
begin	€ 81	€ 136	€ 136
einde	€ 136	€ 136	€ 136
Verwacht resultaat			
begroot	€ 0	€ 0	€ 0
werkelijk			
<i>Bron</i>	<i>Begroting 2022 Hus en Hiem</i>		
Toelichting 2023	De invoering van de Omgevingswet kan van invloed zijn op de welstandsadviesing van Hûs en Hiem.		

Naam	FUMO (Fryske Utfieringsorganisaasje Miljeu en Omjouwing)		
<i>alle bedragen x € 1.000</i>	<i>(zie ook programma Volksgezondheid en milieu)</i>		
vestigingsplaats	Grou		
openbaar belang	Toezicht houden en vergunningverlening.		
visie op de verbonden partij	De Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO) is een gemeenschappelijke regeling van provincie, gemeenten en waterschap in Friesland. De gemeente heeft een deel van haar milieutaken op het gebied van vergunningverlening en toezicht houden verplicht aan deze organisatie uitbesteed. Het betreft de uitvoering van wettelijke taken.		
beleidsvoornemens	De FUMO heeft de financieringssysteem van 2022 gewijzigd. De bijdrage is nu bepaald op daadwerkelijke afname van de afgenomen diensten van de deelnemer op het gebied van vergunningverlening en toezicht houden. Daarvoor was er een vaste bijdrage die bepaald werd obv het aantal inrichtingen (bedrijven) in het gebied.		
actuele ontwikkelingen	De nieuwe omgevingswet zal zijn invloed hebben op de taken van de FUMO. Dit zal dan ook financiële gevolgen, de grote daarvan is nu nog niet bekend.		
financieel belang gemeente	2021	2022	2023
	€ 357	€ 397	€ 404
deelneming in %	2,1	2,3	2,3
bestuurlijk belang	Deelname in algemeen bestuur.		
risicoprofiel	 [Middel]		
Kerncijfers	2021	2022	2023
Eigen vermogen			
begin	€ 1.626	€ 1.300	€ 1.300
einde	€ 1.300	€ 1.300	€ 1.300
Vreemd vermogen			
begin	€ 5.572	€ 3.850	€ 3.850
einde	€ 3.850	€ 3.850	€ 3.850
Verwacht resultaat			
begroot	€ 0	€ 0	€ 0
werkelijk	€ 0	€ 0	€ 0
<i>Bron</i>	<i>Begroting 2022 FUMO</i>		
Toelichting 2023	Het financieel belang is bepaald op basis van de begrote deelnemersbijdrage van de gemeente te delen op de totale deelnemersbijdragen. NB. de prognose balans in de begroting 2023 is globaal en sluit niet aan bij de jaarrekening 2021.		

Naam	Werkmaatschappij Achtkarspelen-Tytsjerksteradiel		
<i>alle bedragen x € 1.000</i>	<i>(zie ook programma Bestuur en ondersteuning)</i>		
vestigingsplaats	Buitenpost/Burgum		
openbaar belang	De Werkmaatschappij 8KTD is een samenwerkingsverband op basis van een gemeenschappelijke regeling tussen de gemeenten Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel, waarbij gezamenlijk taken op het terrein van dienstverlening en bedrijfsvoering worden uitgevoerd, die leiden tot een behoud van de kwaliteit van de dienstverlening aan onze inwoners.		
visie op de verbonden partij	n.v.t.		
beleidsvoornemens	Hiervoor wordt verwezen naar de begroting 2023 van Werkmaatschappij 8KTD.		
actuele ontwikkelingen	N.v.t.		
financieel belang gemeente	2021	2022	2023
	€ 17.744	€ 18.082	€ 19.304
deelneming in %	49,1	49,1	49,7
bestuurlijk belang	Het Dagelijks Bestuur bestaat uit de voorzitters van beide colleges en één wethouder per gemeente. Het Algemeen Bestuur bestaat uit de leden van de twee colleges van burgemeester en wethouders van beide gemeenten.		
risicoprofiel	 [Laag]		
Kerncijfers	2021	2022	2023
Eigen vermogen			
begin	€ 0	€ 0	€ 0
einde	€ 0	€ 0	€ 0
Vreemd vermogen			
begin	€ 3.980	€ 7.103	€ 3.950
einde	€ 7.103	€ 3.950	€ 3.950
Verwacht resultaat			
begroot	€ 0	€ 0	€ 0
werkelijk	€ 0	€ 0	€ 0
<i>Bron</i>	<i>Begroting 2022 Werkmaatschappij 8KTD</i>		
Toelichting 2023	De begroting van 2023 sluit uiteindelijk met een saldo van € 0, doordat de gemeente Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel volledig bijdragen in de gemaakte kosten in de WM8KTD. Het gerealiseerd totaal van bijdragen van beide gemeenten bedroeg € 38.826. De verdeling in bijdrage voor beide gemeenten is als volgt: • Achtkarspelen 19.304 • Tytsjerksteradiel 19.522		

Naam	Recreatieschap Marrekrite		
<i>alle bedragen x € 1.000</i>	<i>(zie ook programma Sport, cultuur en recreatie)</i>		
vestigingsplaats	Grou		
openbaar belang	Beheer van de toeristische voorzieningen op water en land in de provincie.		
visie op de verbonden partij	Recreatieschap Marrekrite is er om de toeristische basisinfrastructuur op water en land in Fryslân in stand te houden en verder te ontwikkelen. De ontsluiting van toeristische routes is van cruciaal belang voor het faciliteren van recreanten en gasten.		
beleidsvoornemens	Recreatieschap Marrekrite onderhoudt en beheert ongeveer 35 kilometer aan vrije ligplaatsen in de Friese natuur, zorgt voor afvoer van recreatieafval en onderhoudt boeien en bakens in recreatievaarten. Ook beheert en onderhoudt Marrekrite het fietsknooppuntnetwerk en het wandelknooppuntnetwerk. Het in kaart brengen en actueel houden van alle routes in Fryslân behoort ook tot het werk van Marrekrite.		
actuele ontwikkelingen	Voor de toenemende investeringen in de komende jaren zullen er langlopende leningen worden aangetrokken. Marrekrite zal gebruik maken van duurzame vervangingen van steigers en damwanden zodat het onderhoud de komende jaren zal afnemen.		
financieel belang gemeente	2021	2022	2023
	€ 13	€ 19	€ 16
deelneming in %	1,2	1,3	1,1
bestuurlijk belang	Deelname in het algemeen bestuur		
risicoprofiel	 [Middel]		
<u>Kerncijfers</u>	2021	2022	2023
Eigen vermogen			
begin	€ 5.162	€ 4.795	€ 4.795
einde	€ 4.795	€ 4.795	€ 4.795
Vreemd vermogen			
begin	€ 886	€ 1.996	€ 1.996
einde	€ 1.996	€ 1.996	€ 1.996
Verwacht resultaat			
begroot	€ 188	€ 72	€ 5
werkelijk			
<i>Bron</i>	<i>Begroting 2022 Marrekrite</i>		
Toelichting 2023	Marrekrite zal de komende jaren € 1 miljoen uit de algemene reserve uitkeren aan de deelnemers.		

Gemeenschappelijke regeling (licht)

Naam	Mobiliteitsbureau Noordoost Fryslân		
<i>alle bedragen x € 1.000</i>	<i>(zie ook programma Sociaal domein)</i>		
vestigingsplaats	Dokkum		
openbaar belang	Via het mobiliteitsbureau wordt uitvoering gegeven aan gemeentelijke vervoerstaken ; WMO-vervoer, leerlingen-, gym-vervoer (via "JoBinder")		
visie op de verbonden partij	Achterliggende visie voor oprichting van deze lichte GR is het door samenwerking efficiënt en kostenbesparend regionaal organiseren van vervoerstromen uit WM, leerlingen- en gymvervoer.		
beleidsvoornemens	In 2021 is in het eerste halfjaar een uitgebreide evaluatie aan de orde geweest. In het evaluatierapport zijn de nodige aanbevelingen voor de toekomst meegegeven. In de begroting 2023 is financieel en beleidsmatig rekening gehouden met de aanbevelingen.		
actuele ontwikkelingen	Voor het doelgroepenvervoer is de Voor Elkaar Pas ontwikkeld. Met de Voor Elkaar Pas kan een groot deel van de cliënten – al dan niet na training – zelfstandig reizen met het openbaar vervoer. Dat levert twee voordelen op: gemeenten en instellingen besparen op vervoerskosten én de mensen maken een ontwikkeling door op het gebied van zelfredzaamheid. De kosten voor de Voor Elkaar Pas voor de WMO-pashouders zijn in de begroting 2023 opgenomen.		
financieel belang gemeente	2021	2022	2023
	€ 1.331	€ 1.378	€ 1.418
deelneming in %	24,0	21,0	24,0
bestuurlijk belang	Het bestuur van de G.R. wordt gevormd door de deelnemende partijen.		
risicoprofiel	 [Middel]		
Kerncijfers	2021	2022	2023
Eigen vermogen			
begin	€ 0	€ 0	
einde	€ 0	€ 0	
Vreemd vermogen			
begin	€ 0	€ 0	
einde	€ 0	€ 0	
Verwacht resultaat			
begroot	€ 0	€ 0	
werkelijk	€ 0	€ 0	
<i>Bron</i>	<i>Begrotingen en jaarrekeningen GR Jobinder</i>		

Toelichting 2023	De afspraak is gemaakt, dat de deelnemers staan voor de tekorten en overschotten. De GR hoeft daardoor niet een vermogenspositie op te bouwen. De afspraak is gemaakt, dat de deelnemers staan voor de tekorten en overschotten. De GR hoeft daardoor niet een vermogenspositie op te bouwen.
-------------------------	---

Stichting / Vereniging

Naam	MOA		
alle bedragen x € 1.000	(zie ook programma Sociaal domein)		
vestigingsplaats	Surhuisterveen		
openbaar belang	De gemeente heeft de wettelijke taak om inwoners te laten participeren naar vermogen. Dit op grond van de Wet sociale werkvoorziening, de Participatiewet en de Wet maatschappelijke ondersteuning		
visie op de verbonden partij	De gemeente Achtkarspelen beschikt over een lokaal participatiebedrijf waarin inwoners activiteiten kunnen ontwikkelen die ze dichterbij de arbeidsmarkt brengen of lokaal van waarde laten zijn.		
beleidsvoornemens	Per 1 januari 2017 is de MOA van start gegaan. De MOA bestaat uit twee bedrijfsonderdelen. De afdeling MOAi Wurk geeft vorm aan (arbeids)participatie en arbeidsmatige dagbesteding op grond van de Wmo. De afdeling MOAi Grien verricht groenwerkzaamheden voor de gemeente Achtkarspelen. Hiervoor worden SW-medewerkers ingezet die zijn overgenomen van de GR SW Fryslân.		
actuele ontwikkelingen	In 2022 is er als gevolg van de oorlog tussen Rusland en Oekraïne een crisissituatie ontstaan op verschillende gebieden. Op het moment van dit schrijven is in Nederland sprake van een recordbrekende prijsinflatie. Dit geeft druk op de exploitatie van de MOA. Dit zou in 2023 negatieve gevolgen kunnen hebben voor de gemeentelijke bijdrage.		
financieel belang gemeente	2021	2022	2023
	€ 1.422	€ 1.309	€ 1.461
deelneming in %	100,0	100,0	100,0
bestuurlijk belang	Het bestuur van MOA wordt gevormd door het college B&W van de gemeente Achtkarspelen.		
risicoprofiel	 [Middel]		
Kerncijfers	2021	2022	2023
Eigen vermogen			
begin			
einde			
Vreemd vermogen			
begin			
einde			
Verwacht resultaat			
begroot	€ 95	€ 0	€ 0
werkelijk			
Bron	Begrotingen en jaarrekeningen		

Toelichting 2023	De prognose 2023 bevat geen balansprognose, er is alleen een exploitatieprognose beschikbaar.
-------------------------	---

Naam	Stichting Sportcentrum 8kspelen		
<i>alle bedragen x € 1.000</i>	<i>(zie ook programma Sport, cultuur en recreatie)</i>		
vestigingsplaats	Gemeente Achtkarspelen		
openbaar belang	Het nieuwe zwembad is volledig operationeel.		
visie op de verbonden partij	Het gemeentebestuur heeft medio 2018 het bestuur van de stichting overgenomen van het toenmalige bestuur om de overgang van het "oude zwembad" naar het "nieuwe zwembad" eenvoudiger te laten verlopen.		
beleidsvoornemens	De gemeente is voornemens om de exploitatie van het zwembad in eigen beheer te gaan doen.		
actuele ontwikkelingen	De stichting kan daarna worden opgeheven.		
financieel belang gemeente	De overgang van de exploitatie van het zwembad van de stichting naar de gemeente wordt uitgewerkt		
	2021	2022	2023
	€ 0	€ 0	€ 0
deelneming in %	100,0	100,0	100,0
bestuurlijk belang	college vormt bestuur		
risicoprofiel	 [Laag]		
<u>Kerncijfers</u>	2021	2022	2023
Eigen vermogen			
begin	€ 25.022	€ 74.517	
einde	€ 74.517		
Vreemd vermogen			
begin	€ 0		
einde	€ 0		
Verwacht resultaat			
begroot			
werkelijk	€ 50.430		
<i>Bron</i>	<i>Jaarrekening</i>		
Toelichting 2023	Er is geen begroting voor 2023 beschikbaar		

Vennootschap / Coöperatie

Naam	N.V. Fryslân Miljeu (handelsnaam Omrin)		
<i>alle bedragen x € 1.000</i>	<i>(zie ook programma Volksgezondheid en milieu)</i>		
vestigingsplaats	Leeuwarden		
openbaar belang	NV Fryslân Miljeu is de entiteit binnen Omrin die zich bezig houdt met de inzameling van afval.		
visie op de verbonden partij	OMRIN is een toonaangevende publieke partij actief in de gehele afvalketen van inzameling tot en met verwerking, inclusief advisering en afzet van deelstromen en het beheer van de openbare ruimte. NV Fryslân Miljeu is de entiteit waarin de afvalinzameling binnen Omrin plaatsvindt.		
beleidsvoornemens	Hiervoor wordt verwezen naar het strategiedocument Omrin 2021-24		
actuele ontwikkelingen	Geen.		
financieel belang gemeente	2021	2022	2023
	€ 50	€ 50	€ 50
deelneming in %	7,2	7,2	7,2
bestuurlijk belang	Geen		
risicoprofiel	 [Laag]		
<u>Kerncijfers</u>	2021	2022	2023
Eigen vermogen			
begin	€ 9.426		
einde	€ 11.485		
Vreemd vermogen			
begin	€ 20.976		
einde	€ 25.342		
Verwacht resultaat			
begroot			
werkelijk	€ 2.834		
<i>Bron</i>	<i>Jaarstukken en begrotingen NV Fryslân Miljeu (http://omrindigitaaljaarverslag.nl)</i>		
Toelichting 2023	N.V. Fryslân Milieu verstrekt geen begroting.		

Naam	BNG Bank NV		
<i>alle bedragen x € 1.000</i>	<i>(zie ook programma Bestuur en ondersteuning)</i>		
vestigingsplaats	Den Haag		
openbaar belang	De BNG draagt duurzaam bij aan het laag houden van de De BNG draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. Het eigenaarschap van gemeenten, provincies en de Staat, alsmede het door de statuten beperkte werkterrein van de bank, bieden financiers het vertrouwen dat het risico van kredietverlening aan dit instituut zeer beperkt is. De BNG bundelt de uiteenlopende vraag van klanten tot een beroep op de financiële markten dat aansluit op de behoefte van beleggers wat betreft volume, liquiditeit en looptijd. Door de combinatie van beide elementen heeft de bank een uitstekende toegang tot financieringsmiddelen tegen zeer scherpe prijzen, die weer worden doorgegeven aan decentrale overheden en aan instellingen voor het maatschappelijk belang. Dat leidt voor de burger uiteindelijk tot lagere kosten van voorzieningen.		
visie op de verbonden partij	De BNG is een bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang en is een betrouwbare en solide dienstverlener. De deelname in het aandelenkapitaal zien wij als een duurzame belegging.		
beleidsvoornemens	De gemeente neemt deel in het aandelenkapitaal en is bij de bank aangesloten voor het betalingsverkeer. Er zijn geen voornemens dit te veranderen.		
actuele ontwikkelingen	De hoogte van de nettowinst is met onzekerheden omgeven, omdat de bank geen voorspelling kan doen over de ontwikkeling van de ongerealiseerde marktwaardeveranderingen. Een betrouwbare schatting van de nettowinst voor 2022 kan de bank daarom niet maken.		
financieel belang gemeente	2021	2022	2023
	€ 219	€ 219	€ 219
deelneming in %	0,2	0,2	0,2
bestuurlijk belang	Deelname in het aandelenkapitaal		
risicoprofiel	 [Laag]		
Kerncijfers	2021	2022	2023
Eigen vermogen			
begin	€ 5.097	€ 5.062	€ 5.062
einde	€ 5.062	€ 5.062	€ 5.062
Vreemd vermogen			
begin	€ 155.262	€ 143.995	€ 143.995
einde	€ 143.995	€ 143.995	€ 143.995
Verwacht resultaat			
begroot	€ 0		
werkelijk	€ 236		

Begroting 2023-2026

<i>Bron</i>	<i>Jaarstukken 2021</i>
Toelichting 2023	Geen informatie bekend over 2023.

Naam	Afvalsturing Friesland N.V. (handelsnaam Omrin)		
<i>alle bedragen x € 1.000</i>	<i>(zie ook programma Volksgezondheid en milieu)</i>		
vestigingsplaats	Leeuwarden		
openbaar belang	Afvalsturing Friesland NV houdt zich binnen het Omrin concern bezig met de verwerking van afval. Belangrijke locaties zijn Ecopark De Wierde nabij Oudehaske waar via nascheiding de afvalstromen zoveel mogelijk worden gescheiden en via vergisting energie wordt opgewekt. De Reststoffen Energie Centrale (REC) te Harlingen is een andere belangrijke locatie waar het overgebleven afval na scheiding wordt verbrand. Hierbij wordt gelijktijdig energie opgewekt.		
visie op de verbonden partij	OMRIN is een toonaangevende publieke partij actief in de gehele afvalketen van inzameling tot en met verwerking, inclusief advisering en afzet van deelstromen en het beheer van de openbare ruimte. Hierbij zijn duurzaamheid en zo laag mogelijke maatschappelijke kosten leidende principes. OMRIN is van en voor de overheid; commerciële activiteiten dienen ter ondersteuning van publieke taken.		
beleidsvoornemens	Hiervoor wordt verwezen naar het strategiedocument Omrin 2021-24		
actuele ontwikkelingen	Geen bijzonderheden.		
financieel belang gemeente	2021	2022	2023
	€ 54	€ 54	€ 54
deelneming in %	3,1	3,1	3,1
bestuurlijk belang	Geen.		
risicoprofiel	 [Laag]		
<u>Kerncijfers</u>	2021	2022	2023
Eigen vermogen			
begin	€ 61.052		
einde	€ 64.757		
Vreemd vermogen			
begin	€ 80.331		
einde	€ 67.963		
Verwacht resultaat			
begroot	€ 1.574	€ 4.194	€ 4.360
werkelijk	€ 4.936		
<i>Bron</i>	<i>Jaarstukken en begrotingen Afvalsturing Friesland NV</i> <i>(http://omrindigitaaljaarverslag.nl)</i>		
Toelichting 2023	De begroting van Afvalsturing Friesland NV bevat alleen een exploitatieprognose en geen meerjaren balans.		

Naam	Stedin																														
alle bedragen x € 1.000	(zie ook programma Bestuur en ondersteuning)																														
vestigingsplaats	Rotterdam																														
openbaar belang	Energietransport																														
visie op de verbonden partij	De aandelen Stedin komen uit de verplichte splitsing van Eneco in een netwerkgroep (Stedin) en een energiebedrijf (Eneco). De dividenduitkering kan met het aantrekken van nieuw vermogen wijzigen afhankelijk van het behalen van de nodige winst.																														
beleidsvoornemens	Omdat we willen dat ook de komende generaties altijd energie hebben, gaan we samen over op schone energie. Uit bronnen die niet opraken en die de planeet niet uitputten of vervuilen. Dit vraagt om flinke aanpassingen van het energienet, of beter gezegd, het energiesysteem. Nieuwe technieken helpen daarbij. Net als een goede samenwerking tussen alle mensen en organisaties die betrokken zijn bij de energievoorziening. 2,2 miljoen klanten maken jaarlijks gebruik van het energieleveringsnetwerk van Stedin.																														
actuele ontwikkelingen	De gemeente heeft in 2021 cumulatief preferente aandelen gekocht in het eigen vermogen van Stedin. Stedin wil de komende jaren meer preferent aandelenkapitaal aantrekken om de forse investeringen in het netwerk te bekostigen. Hierbij worden ook nog niet deelnemende gemeenten, provincies en de rijksoverheid betrokken.																														
financieel belang gemeente	<table><tr><th>2021</th><th>2022</th><th>2023</th></tr><tr><td>€ 947</td><td>€ 947</td><td>€ 947</td></tr></table>	2021	2022	2023	€ 947	€ 947	€ 947																								
2021	2022	2023																													
€ 947	€ 947	€ 947																													
deelneming in %	0,2																														
bestuurlijk belang	Deelname aandelenkapitaal																														
risicoprofiel	[Middel]																														
Kerncijfers	<table><tr><th>2021</th><th>2022</th><th>2023</th></tr><tr><td colspan="3">Eigen vermogen</td></tr><tr><td>begin</td><td>€ 2.891.000</td><td>€ 3.270.000</td></tr><tr><td>einde</td><td>€ 3.270.000</td><td>€ 3.270.000</td></tr><tr><td colspan="3">Vreemd vermogen</td></tr><tr><td>begin</td><td>€ 4.681.000</td><td>€ 4.912.000</td></tr><tr><td>einde</td><td>€ 4.912.000</td><td>€ 4.912.000</td></tr><tr><td colspan="3">Verwacht resultaat</td></tr><tr><td>begroot</td><td></td><td></td></tr><tr><td>werkelijk</td><td></td><td></td></tr></table>	2021	2022	2023	Eigen vermogen			begin	€ 2.891.000	€ 3.270.000	einde	€ 3.270.000	€ 3.270.000	Vreemd vermogen			begin	€ 4.681.000	€ 4.912.000	einde	€ 4.912.000	€ 4.912.000	Verwacht resultaat			begroot			werkelijk		
2021	2022	2023																													
Eigen vermogen																															
begin	€ 2.891.000	€ 3.270.000																													
einde	€ 3.270.000	€ 3.270.000																													
Vreemd vermogen																															
begin	€ 4.681.000	€ 4.912.000																													
einde	€ 4.912.000	€ 4.912.000																													
Verwacht resultaat																															
begroot																															
werkelijk																															
Bron	Begroting 2022																														
Toelichting 2023	Stedin wil de komende jaren meer preferente aandelen uitgeven om de forse investeringen in het netwerk te kunnen bekostigen.																														

Naam		Coöperatie Openbare Verlichting & Energie Fryslân, OVEF		
alle bedragen x € 1.000		(zie ook programma Verkeer, vervoer en waterstaat)		
vestigingsplaats	Leeuwarden			
openbaar belang	Het collectief inkopen van energie, gas en elektriciteit, tegen gunstige voorwaarden			
visie op de verbonden partij	nvt			
beleidsvoornemens	Het opzetten van een zelfleveringsmodel voor elektriciteit, waarbij het mogelijk wordt om direct van de lokale/regionale energieproducenten aan te kopen en niet meer middels een Europese aanbesteding.			
actuele ontwikkelingen	OVEF heeft ontheffing aangevraagd, voor de deelnemers, van de verplichting om het lopende gascontract met Gazprom per 10-10-2022 op te zeggen.			
financieel belang gemeente	2021	2022	2023	
	€ 0	€ 0	€ 0	
deelneming in %	4,2	4,2	4,0	
bestuurlijk belang	Gemeente heeft 2 stemmen in de algemene ledenvergadering.			
risicoprofiel	 [Middel]			
<u>Kerncijfers</u>	2021	2022	2023	
Eigen vermogen				
begin	€ 327.638	€ 445.431		
einde	€ 445.431			
Vreemd vermogen				
begin	€ 46.324	€ 46.324		
einde	€ 53.156			
Verwacht resultaat				
begroot	€ 91.000	€ 0	€ 0	
werkelijk	€ 117.793			
Bron	Jaarverslag en jaarrekening 2021			
Toelichting 2023	Deelneming in % is gerelateerd aan het aantal stemmen in de ALV			

Overige samenwerkingsvormen

Daarnaast kennen we nog overige samenwerkingsvormen, zoals de centrumregeling. Deze vorm kent geen eigen rechtspersoonlijkheid en is formeel gezien geen gemeenschappelijke regeling. En dus geen verbonden partij. Maar gelet op het belang van samenwerkingsverbanden kiezen we ervoor om deze, voor zover van toepassing, wel te presenteren.

Centrumregeling

Naam	Sociaal Domein Fryslân		
<i>alle bedragen x € 1.000</i>	<i>(zie ook programma Sociaal domein)</i>		
vestigingsplaats	Leeuwarden		
openbaar belang	In het samenwerkingsverband gaat het om de uitvoering van de wettelijke taken op het gebied van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning, Jeugdwet en Participatiewet. Door voor samenwerking te kiezen wordt getracht om de (zorgvragende) inwoners van de provincie op de meest klantvriendelijke en efficiënte wijze te helpen.		
visie op de verbonden partij	Friese gemeenten werken binnen het platform dat SDF biedt, samen aan provinciaal beleid voor een krachtig sociaal domein Fryslân. Door de samenwerking is het mogelijk om één uniforme beleidslijn, werkwijze en centrale inkoop te organiseren in het sociaal domein.		
beleidsvoornemens	In de begroting zijn geen beleidsvoornemens geformuleerd, omdat gemeenten afgesproken hebben om de scope en de governance te herijken.		
actuele ontwikkelingen	De financiële huishouding van SDF is integraal opgenomen in de financiële huishouding van de gemeente Leeuwarden.		
financieel belang gemeente	2021	2022	2023
	€ 123	€ 125	€ 161
deelneming in %	4,0	4,0	4,0
bestuurlijk belang	N.v.t.		
risicoprofiel	 [Hoog]		
Kerncijfers	2021	2022	2023
Eigen vermogen			
begin	€ 0	€ 0	
einde	€ 0	€ 0	
Vreemd vermogen			
begin	€ 0	€ 0	
einde	€ 0	€ 0	
Verwacht resultaat			
begroot	€ 0	€ 0	

Begroting 2023-2026

werkelijk	€ 0	€ 0
<i>Bron</i>	<i>Begrotingen en jaarrekeningen Sociaal Domein Fryslân</i>	
Toelichting 2023	In de regeling is opgenomen dat voor- of nadelige resultaten worden verrekend met de deelnemers.	

3.2.7 Grondbeleid

Inleiding

Grond is schaars, ruimte is een breed goed. Het aanwenden van ruimte voor de één heeft direct consequenties voor het ruimtegebrek van de ander. Omdat grond en ruimte schaars zijn, heeft de overheid een taak met betrekking tot het inzetten en aanwenden van deze ruimte.

Visie op grondbeleid

De gemeente heeft haar ruimtelijke ambities voor de langere termijn vastgelegd in structuurvisies voor het hele grondgebied en voor delen daarvan. Het gemeentelijk grondbeleid staat in dienst van deze ambities. Het grondbeleid is een middel om maatschappelijke doelen te bereiken, zoals wonen, werken, natuur, sport, cultuur, recreatie, zorg en onderwijs. Op 10 december 2020 is door de gemeenteraad een nieuwe "Nota Grondbeleid 2020 – 2024", waarin de beleidsuitgangspunten zijn vastgesteld.

In het bestuursakkoord 2022 - 2026 "Mei-inoar" is afgesproken dat de gemeente overgaat naar actiever grondbeleid door de strategische aankoop van gronden voor woningbouw. Bij actief grondbeleid heeft of verwerft de gemeente de grond, maakt de gronden bouwrijp en geeft de bouwrijpe grond uit. Het doel van actief grondbeleid is met name het vergroten van de grip en invloed op de ruimtelijke ontwikkeling. Het is echter vrijwel onmogelijk om gemeentebreed of alleen een actief of alleen faciliterend grondbeleid te voeren, daarom zal de gemeente gedeeltelijk situationeel grondbeleid toepassen, waarin per ontwikkellocatie of project gezocht wordt naar de gewenste vorm van grondbeleid.

Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)

Het BBV bevat kaders en regels, waaraan de inrichting en verantwoording van onder meer begroting en rekening moeten voldoen. Het grondbeleid moet volgens het BBV inzichtelijk worden gemaakt. Dit is om twee redenen van belang. Op de eerste plaats gezien het grote financiële belang en de risico's, die hieraan verbonden zijn en op de tweede plaats vanwege de relatie met de doelstellingen, zoals aangegeven in de programma's. Het grondbeleid kan tot extra baten, of extra lasten leiden en het grondbeleid moet het uitvoeren van programma's ondersteunen.

Voor bouwgrondexploitaties in exploitatie (BIE) geldt een maximale looptijd van 10 jaar. Kostentoerekening aan complexen moet overeenkomen met mogelijkheden voor kostenverhaal zoals benoemd in de Wro/Bro, en de Omgevingswet die voorsnag ingaat per 1 januari 2023. De gemeente rekent rente toe die is gebaseerd op de werkelijke rente over het vreemd vermogen.

Zolang gronden nog niet als bouwgrond in exploitatie zijn genomen, staan deze op de balans onder de materiële vaste activa (MVA) als 'strategische gronden'.

Woonvisie

Het wonen in de gemeente Achtkarspelen wordt getypeerd door een rustige, gezinsvriendelijke woonomgeving bestaande uit tal van dorpen buurtschappen met elk hun eigen identiteit en kwaliteit. Wonen in een groene, landelijke omgeving tussen Leeuwarden en Groningen, waar een grote variatie aan woningen te vinden is, van ruime vrijstaande gezinswoningen tot senioren geschikte woningen dichtbij voorzieningen en van splinternieuwe woningen voorzien van de laatste energiesnufjes tot karakteristieke, monumentale boerderijen. We zien daardoor als gemeente potentie om onze aantrekkingskracht op vestigers te versterken en eigen inwoners te binden.

Met een ligging tussen Leeuwarden-Groningen-Drachten, een spoorverbinding en een heel actief sport- en verenigingsleven kunnen we concluderen dat Achtkarspelen de mooiste gemeente van Fryslân is en dit willen we graag zo houden. Voorzieningen in onze dorpen zijn belangrijk. Zij vormen mede het cement van onze samenleving en hierop willen we niet bezuinigen. We zien een sterk aantrekkende economie en krapte op de huizenmarkt in Achtkarspelen. Daarom hebben we in het bestuursakkoord “Mei-inoar” ambities uitgesproken op het gebied van woningbouw en uitbreiding van de bedrijvigheid.

Om deze ambities te bereiken moeten er meer en aantrekkelijke woningen gebouwd worden. Zoals vermeld in de “Woonvisie Achtkarspelen 2020-2025” welke op 19 november 2020 is vastgesteld door de gemeenteraad, is onze ambitie om de woningvoorraad in alle kernen met passend woningaanbod uit te breiden. Juist in de kleinere dorpen is woningbouw van groot belang; de landelijke woonomgeving is aantrekkelijk voor gezinnen die zich in de gemeente willen vestigen en daarnaast kunnen we met het aantrekken van jonge huishoudens en gezinnen een bijdrage leveren aan de vitaliteit in de kleine kernen.

Sinds de invoering van de nieuwe Woningwet (2015) is de woonvisie nog belangrijker geworden als basis waarop gemeente, huurdersorganisaties en woningcorporaties met elkaar prestatieafspraken maken. In deze visie benoemen we daarom de belangrijkste opgaven op het vlak van bereikbaarheid, betaalbaarheid en de kwaliteit van de sociale huurvoorraad (zowel nieuwbouw als bestaand).

De woonvisie geeft antwoord op vraagstukken over hoe we het wonen in onze gemeente en alle dorpen nog prettiger maken voor huidige en toekomstige bewoners. Daarom is deze visie opgesteld met de volgende speerpunten:

1. Zorgvuldige inzet op nieuwbouw en daarbij de mogelijkheid van toename van woningen in elk dorp
2. Investeren in de bestaande voorraad: de kwaliteit van woningen vergroten en woningen met te weinig kwaliteit opruimen
3. Starters voldoende huisvestingsmogelijkheden bieden door doorstroming te bevorderen
4. Sterker inzetten op tijdelijke woningbouw om de grootste acute vraagdruk weg te nemen
5. Inzetten op wonen met zorg
6. Streven naar leefbare dorpen

Prognose

Actualisering grondexploitaties – algemeen

Om inzicht te krijgen in de financiële stand van zaken in de grondexploitaties actualiseren we deze jaarlijks. Van actualisering is sprake als de uitvoering van het project binnen de vastgestelde kaders plaatsvindt. De geraamde bedragen worden vervangen door gerealiseerde bedragen, zodat we inzicht verkrijgen in de actuele boekwaarde. Zo ontstaat een geactualiseerde en onderbouwde prognose van de te verwachten resultaten van de grondexploitaties. Indien noodzakelijk worden op basis van deze prognose voorzieningen voor verliesgevendende grondexploitaties getroffen of bijgesteld.

Zowel het Besluit begroting en verantwoording (BBV) als het gemeentelijk beleid (Nota grondbeleid 2020-2024) eist minimaal een jaarlijkse actualisering van de

grondexploitaties. De raad stelt de geactualiseerde grondexploitaties jaarlijks impliciet via de begroting en de jaarrekening vast.

Relatie met de planning en control cyclus

De actualisering van de grondexploitaties per 1 januari van een boekjaar is de basis voor de waardering in de jaarrekening. De geactualiseerde boekwaarden worden op de balans verantwoord en op basis van de geactualiseerde prognoses wordt beoordeeld of voorzieningen voor verliesgevende grondexploitaties moeten worden getroffen of bijgesteld.

Herziening BBV-verslaggevingsregels

De commissie BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) heeft de afbakening, definiëring en verslaggevingsregels rondom grondexploitaties kritisch onder de loep genomen. De reden hiervoor is een aantal ontwikkelingen op het gebied van grondexploitaties. Namelijk: de forse afboekingen van gemeenten op grondposities in de afgelopen jaren, de aanbevelingen uit het rapport Vernieuwing BBV over transparantie en vergelijkbaarheid, en de invoering van de belastingplicht voor de vennootschapsbelasting (Vpb) voor gemeenten. Dit heeft geleid tot een aantal wijzigingen in het BBV en de uitwerking hiervan in notities van de Commissie BBV. De wijzigingen moeten leiden tot meer transparantie, eenduidigheid, behoedzaamheid en een vermindering van de administratieve lasten.

Financiën van de grondexploitaties

Een grondexploitatie is de financiële vertaling van een ruimtelijk plan. Het is een overzicht van kosten en opbrengsten van de productie van bouwrijpe en woonrijpe grond, uitgezet in de tijd (fasering), rekening houdend met kosten- en opbrengstenstijgingen en rentetoerekening. De grondexploitatie heeft gedurende de looptijd van het plan verschillende functies. Tijdens de fase van planvoorbereiding is het vooral een instrument voor het berekenen van de financiële gevolgen en het beoordelen van de haalbaarheid van het voorgenomen plan (beoordelen, kiezen, besluiten). Tijdens de fase van de planuitvoering is de grondexploitatie vooral een instrument voor het bewaken van de uitvoering (budgetteren, volgen, verschillen analyseren en afrekenen).

In tabel 1 een overzicht van de resultaten van de lopende complexen en vervolgens wordt in tabel 2 weergegeven hoeveel kavels er nog te verkopen zijn.

Bouwgrond in exploitatie bedragen in €		Boek- waarden 31-12-2021	Nog te maken kosten	Verwachte opbrengst	Eindwaarde	Genomen winst in verleden
nr:	Woningbouw					
32	Buitenpost - De Lits	309.741	313.936	-444.600	179.077	verlies 0
57	Twijzel - Sportvelden	24.164	50.961	-149.860	-74.735	winst 45.253
91	Harkema - De Fûgelkamp	96.713	92.773	-325.780	-136.294	winst 0
		430.618	457.670	-920.240	-31.952	winst 45.253
nr:	Bedrijventerrein					
302	Harkema - Quakkenburg De Bolster	-146.111	184.326	-41.250	-3.034	winst 1.896
303	Buitenpost - De Swadde II	134.970	54.826	-204.900	-15.103	winst 126.813
304	Surh.veen-Lauwerskwartier fase 2	-51.062	355.607	-618.429	-313.884	winst 342.177
369	Kootstertille Oostkern /Westkern	-349.161	422.707	-1.038.025	-964.479	winst 3.970.385
		-411.364	1.017.467	-1.902.604	-1.296.501	winst 4.441.271

Begroting 2023-2026

	19.254	1.475.137	-2.822.844	-1.328.453	winst	4.486.524
Verliesvoorziening	179.077					

Tabel 1 Bouwgronden in exploitatie

Bouwgronden in exploitatie	Nog te verkopen	Kavels beschikbaar eind 2021	Verkocht in 2022	Looptijd t/m jaar	Prognose uitgifte t/m 2025	Prognose uitgifte 2026 e.v.
nr: Woningbouw						
32 Buitenpost - De Lits	4.400 m2	16	16	2023	-	-
57 Twijzel - Sportvelden	1.149 m2	2	-	2023	2	-
91 Harkema - De Fûgelkamp	1.339 m2	4	4	2023	-	-
	6.888 m2					
nr: Bedrijventerrein						
Harkema - Quakkenburg De Bolster	1.100 m2	1	-	2024	1	-
302 Buitenpost - De Swadde II	3.415 m2	1	-	2023	1	-
303 Surh.veen - Lauwerskw. fase 2	12.225 m2	3	2	2025	1	-
369 Kootstertille - Oostkern	10.525 m2	8	4	2025	4	-
	27.265 m2					
	<u>34.153 m2</u>					

Tabel 2 Nog te verkopen bouwgronden

Grondprijzen

Op basis van Europese regelgeving moet de gemeente marktconforme grondprijzen hanteren, ter voorkoming van ongeoorloofde staatssteun. Deze marktconforme grondwaarde zal worden vastgesteld door (onafhankelijke) taxatie door extern deskundigen. Het beleid met betrekking tot grondprijzen is vastgelegd in de "Nota Grondbeleid 2020-2024". Dit beleid is het uitgangspunt voor het handelen.

4 FINANCIËLE BEGROTING

4.1 Overzicht baten en lasten

4.1.1 Meerjarenbegroting

Meerjarenbegroting 2023 - 2026

Programma (x € 1.000)	2023			2024			2025			2026		
	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
0. Bestuur en ondersteuning	5.756	67.667	61.910	3.218	66.241	63.023	3.090	65.745	62.655	1.987	62.326	60.339
1. Veiligheid	2.391	8	- 2.384	2.409	67	- 2.342	2.500	80	- 2.420	2.513	80	- 2.434
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	5.890	429	- 5.462	6.108	408	- 5.700	6.200	435	- 5.765	6.278	435	- 5.843
3. Economie	706	333	- 374	660	47	- 613	446	30	- 416	446	30	- 416
4. Onderwijs	3.673	1.010	- 2.663	3.545	856	- 2.690	3.534	856	- 2.678	3.527	856	- 2.672
5. Sport, cultuur en recreatie	7.229	1.133	- 6.096	7.177	1.133	- 6.044	7.153	1.133	- 6.020	7.174	1.130	- 6.044
6. Sociaal domein	45.681	11.599	- 34.082	44.591	11.613	- 32.978	44.357	11.613	- 32.743	44.237	11.613	- 32.623
7. Volksgezondheid en milieu	8.102	7.553	- 549	8.103	7.577	- 526	8.177	7.631	- 547	8.213	7.655	- 558
8. Vrosh	2.515	803	- 1.711	2.188	782	- 1.407	2.187	782	- 1.405	2.189	782	- 1.407
Overhead	10.478	148	- 10.331	9.743	148	- 9.595	9.499	148	- 9.352	9.512	148	- 9.364
Mutaties reserves	17	2.374	2.357	17	831	814	17	362	345	17	354	337
BEGROTINGSRESULTAAT	92.439	93.055	616	87.760	89.702	1.943	87.159	88.814	1.654	86.093	85.409	-684

4.1.2 Toelichting

Rekening 2021

Programma (x € 1.000)	2021 rekening		
	lasten	baten	saldo
0. Bestuur en ondersteuning	4.220	64.774	60.554
1. Veiligheid	2.114	95	- 2.019
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	5.263	574	- 4.689
3. Economie	2.691	2.943	252
4. Onderwijs	3.029	859	- 2.170
5. Sport, cultuur en recreatie	6.627	1.212	- 5.415
6. Sociaal domein	45.727	12.318	- 33.410
7. Volksgezondheid en milieu	7.634	7.134	- 500
8. Vrosh	5.036	4.394	- 641
Overhead	9.511	91	- 9.420
Mutaties reserves	9.927	9.644	- 283
TOTAAL	101.781	104.038	2.257

Begroting 2022 - 2023

Hieronder wordt de begroting 2022 vergeleken met de begroting 2023. Om de ontwikkelingen duidelijk te maken presenteren we ook de wijzigingen in de begroting 2022 ten opzichte van de oorspronkelijke begroting.

Begroting 2023-2026

Programma (x € 1.000)	2022 primitief			2022 incl. wijzigingen			2023		
	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
0. Bestuur en ondersteuning	4.457	63.598	59.142	5.888	64.094	58.206	5.756	67.667	61.910
1. Veiligheid	2.202	66	- 2.136	2.307	128	- 2.179	2.391	8	- 2.384
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	5.477	356	- 5.121	5.960	382	- 5.578	5.890	429	- 5.462
3. Economie	654	406	- 247	695	406	- 289	706	333	- 374
4. Onderwijs	3.660	1.017	- 2.643	3.931	1.266	- 2.665	3.673	1.010	- 2.663
5. Sport, cultuur en recreatie	6.649	947	- 5.702	7.239	1.032	- 6.207	7.229	1.133	- 6.096
6. Sociaal domein	25.607	11.222	- 14.385	26.043	11.291	- 14.752	45.681	11.599	- 34.082
7. Volksgezondheid en milieu	7.894	7.101	- 794	8.220	7.128	- 1.092	8.102	7.553	- 549
8. Vrosh	2.403	948	- 1.456	2.386	948	- 1.438	2.515	803	- 1.711
Overhead	9.748	113	- 9.635	10.220	148	- 10.072	10.478	148	- 10.331
Mutaties reserves	86	1.972	1.886	86	4.952	4.866	17	2.374	2.357
TOTAAL	68.837	87.746	18.909	72.975	91.774	18.799	92.439	93.055	616

Incidentele baten en lasten

In overeenstemming met Artikel 23.b. van de BBV lichten wij hieronder de incidentele baten en lasten per programma toe. Per programma worden ten minste de belangrijkste posten afzonderlijk toegelicht. De overige posten worden als een totaalbedrag opgenomen.

Als gemeente hebben wij de verantwoordelijkheid om een begroting vast te stellen die structureel en reël in evenwicht is. Op basis van dit criterium wordt voor het komende begrotingsjaar door de Provincie besloten of wij onder repressief of preventief toezicht vallen.

Het structureel begrotingssaldo bedraagt:

Ontwikkeling begrotingssaldo <i>(bedragen x € 1.000)</i>	2023	2024	2025	2026
Saldo van baten en lasten	-1.742	1.129	1.309	-1.022
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	2.357	814	345	337
Begrotingsresultaat	616	1.943	1.654	-684
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	-17	-17	-17	-17
Structureel begrotingssaldo (reël/materieel evenwicht)	599	1.926	1.637	-701

Incidentele baten en lasten	2023	2024	2025	2026
Incidentele baten				
Winstneming bouwgrondexploitatie	17.000	17.000	17.000	17.000
Totaal incidentele baten	17.000	17.000	17.000	17.000
Incidentele lasten	0	0	0	0
Totaal incidentele lasten	0	0	0	0
Saldo incidentele baten en lasten	17.000	17.000	17.000	17.000

Toelichting incidentele baten

Winstneming bouwgrondexploitatie

Voor winstneming op bouwgrondexploitaties is de winstverwachting naar beneden bijgesteld van € 86.000 (2022) naar € 17.000. Het aantal beschikbare kavels loopt terug. Hiermee ook de winstverwachting.

Toelichting incidentele lasten

De incidentele lasten voor de begroting 2022-2025 worden afgedekt door bijdragen uit de algemene reserve en de bestemmingsreserve Kapitaallast (afschrijving) zwembad De Kûpe. Voor een deel van deze incidentele lasten heeft bij eerdere begrotingen al besluitvorming plaatsgevonden. Daarnaast is via de Kadernota 2023-2026 ten behoeve van deze begroting een aantal nieuwe posten opgevoerd.

Reserves

In overeenstemming met Artikel 23.c. van het BBV presenteren wij hieronder de beoogde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves.

De stortingen en onttrekkingen uit de reserves staan per programma toegelicht in het overzicht 'Wat mag het kosten'.

Ontwikkeling reserve (x € 1.000)	Verwacht Ultimo 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Saldo stortingen	2.343	1.896	633	1.960	1.671
Saldo onttrekkingen (excl. De Kûpe)	-4.691	-2.064	-520	-52	-44
Vrije Algemene Reserve (AR)	10.940	10.772	10.885	12.792	14.419
Algemene reserve weerstandsvermogen	3.080	3.080	3.080	3.080	3.080
Subtotaal	14.020	13.852	13.965	15.872	17.499
Bestemmingsreserve 'De Kûpe'					
Reserve dekking kapitaallasten De Kûpe	7.624	7.314	7.004	6.694	6.384
Kapitaallasten De Kûpe (afschrijving)	-310	-310	-310	-310	-310
Subtotaal	7.314	7.004	6.694	6.384	6.074
Onverdeeld rekeningsaldo	1.879	616	1.943	1.654	-684
Totaal	23.213	21.472	22.602	23.910	22.889

Begroting 2023-2026

Ontwikkeling reserve (x € 1.000)	Verwacht Ultimo 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Onttrekkingen					
Mutaties o.b.v. reeds vastgesteld beleid					
Regiodeal	-213	-213	-213		
Tijdelijke formatie DIV	-8				
Gemeenteraadsverkiezingen	-16			-4	-16
2e ontsluiting Lauwerskwartier.	-500				
Afschrijving renovatie slechte sportvelden	-8	-8	-8	-8	-8
Project Friese projectenmachine		-18			
Project Spitkeet (motie 357 Raad 08-07-2021)	-56				
Investerings vooraf (ombuigingen begroting 2021-2024)					
5.1 Harmoniseren beleid en uitvoering, optimaliseren van processen	-234	-5			
Kadernota 2022 - 2025					
00.02 Herindeling Team Communicatie / tijdelijke uitbr. Kn 2022-2025	-57				
00.04 Continuering fte HRM Kn 2022-2025	-45				
00.05 MTO 2022 Kn 2022-2025	-13				
00.11 P&C-coördinator/gemeenteadviseur Kn 2022-2025	-47	-47			
05.07 Bijdrage recreatief park S'veen/bijenlint Kn 2022-2025	-15				
05.13 Impuls Spitkeet Kn 2022-2025	-50	-50			
06.10 Uitbreiding formatie zorgadministratie Kn 2022-2025	-20	-20			
06.11 Uitbreiding formatie Communicatie tbv SD Kn 2022-2025	-35				
06.12 Uitbreiding formatie Gebiedsteams Kn 2022-2025	-250				
06.13 Project Beurtschip Kn 2022-2025	-144	-144			
06.14 Herstelplan Sociaal Cultureel werk Kn 2022-2025	-142				
07.08 Uitbreiding ondersteuning gaswinning Kn 2022-2025	-33	-33			
07.10 Formatie gem. beleid op het vlak milieu Kn 2022-2025	-18	-18			
08.05 Uitvoering woningbouwprogrammering Kn 2022-2025	-200	-200			
Motie P5-M3 Verdubbeling evenementensubsidies Kn 2022-2025	-16	-16			
Kadernota 2023 - 2026					
00.04 Invulling actiepunten vanuit Communicatiestrategie		-55			
02.01 Nieuw verkeer- en vervoerbeleid		-30			
06.02 Subsidie visie Sociale basis		-157			
06.03 Inkoop Wmo & Participatiewet (Implementatieplan)	-49	-73			
00.04.01 Formatie medewerker recordbeheer		-67	-67		
00.04.11 Capaciteituitbreiding contractmanagement en contractbeheer		-60			
00.04.12 Kwan. en kwal. Impuls stafdiensten (HR en Communicatie)		-297			
00.04.17 HR: Vlootschouw i.h.k.v. Strategisch Personeelplan		-37			
00.04.18 Omzetting van het dashboard (digitalisering) voor Liberaux		-4			
00.04.20 I&A: doorontwikkeling team en organisatie		-192	-192		
00.04.08 Noodzakelijke upgrading fin. Inform. Syst. naar de cloud		-30			
00.04.09 Organiseren en faciliteren van het thuiswerken		-115			
00.04.16 HR: Recruitement		-23			
Motie: lobby herijking gemeentefonds; P0-M3		-20	-20	-20	

Begroting 2023-2026

Overlopende posten 2020 en eerder					
Deelname Friese projectenmachine	-12				
Diverse verkeersmaatregelen.	-76				
Implementatie omgevingswet	-65	-87			
Implementatie omgevingswet op	-135				
Inspectie oefenhoeken sportvelden. Op	-20				
Klimaatmiddelen transitievisie Warmte op	-237				
Omgevingswet participatie op	-32				
Omgevingswet verschuiving ramingen	-22				
Onderhoudskosten ijsbanen Kootstertille en Twijzelerheide. Op	-20				
Onderzoek participatiebedrijf De Kruidhof. Op	-25				
OP - overhevelen restant onderzoeksbudget Bezuinigingen 2021	-13				
OP - overhevelen restantbudget evaluatie 2021	-6				
OP - overheveling budget frictiekosten personeel 2021 (5.4)	-123				
Opstellen MJOP sportvelden.	-20				
Overlopende post Centrumvisie Buitenpost	-30				
overlopende post Geluidhinder	-43				
Overlopende post Impuls weerbaar bestuur	-46				
Overlopende post Krimpgelden 2020	-326				
Overlopende post Miedengebied	-30				
Overlopende post opschalingskorting 2022	-33				
Overlopende post Toeristische overstappunten	-19				
Project Procesoptimalisatie op	-67				
Re-integratie	-20	-20	-20	-20	-20
Renovatie op 2 tenniscomplexen	-27				
Renovatie tennisbanen Buitenpost.	-22				
Toedeling coronamiddelen sociale werkvoorziening OP	-141				
Overlopende posten 2021					
Overlopende posten Krimpgelden	-327				
Overlopende posten Krimpgelden - Mobiliteitsvisie	-152				
Overlopende post opschalingskorting 2021	-182				
8K: Raad 16-12-2021; Verantwoording Coronamiddelen 2020 en 2021	-283				
Decembercirculaire 2021 Taakmutaties					
Decembercirculaire 2021 Coronamiddelen					
Overlopende post omgevingswet					
Zwembad 'De Kûpe' (afschrijving)	-310	-310	-310	-310	-310
Onverdeeld rekeningsaldo (vorige periode)					
Subtotaal	-5.002	-2.374	-831	-362	-354
Stortingen					
Winstneming bouwgrondexploitatie	86	17	17	17	17
Onverdeeld rekeningsaldo (vorige periode)	2.257	1.879	616	1.943	1.654
Subtotaal	2.343	1.896	633	1.960	1.671
Totaal Generaal	-2.658	-478	-198	1.597	1.317

4.1.3 Baten en lasten per taakveld

Begroting 2023-2026

Geraamde baten en lasten per taakveld

Taakveld

(bedragen x € 1.000)

	Begroting 2023			Begroting 2024			Begroting 2025			Begroting 2026		
	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
0. Bestuur en ondersteuning	16.252	70.188	53.937	12.978	67.219	54.241	12.607	66.255	53.648	11.516	62.828	51.312
AU en overige uitkeringen gemeentefonds	-	61.066	61.066	-	59.356	59.356	-	58.860	58.860	-	55.441	55.441
Beheer overige gebouwen en gronden	33	8	- 25	33	8	- 25	33	8	- 25	33	8	- 25
Belastingen overig	55	56	1	55	56	1	55	56	1	55	56	1
Bestuur	1.919	-	- 1.919	1.887	-	- 1.887	1.831	-	- 1.831	1.843	-	- 1.843
Burgerzaken	1.504	242	- 1.262	1.435	242	- 1.193	1.435	242	- 1.193	1.435	242	- 1.193
Mutaties reserves	17	2.374	2.357	17	831	814	17	362	345	17	354	337
Overhead	10.478	148	10.331	9.743	148	- 9.595	9.499	148	- 9.352	9.512	148	- 9.364
Overige baten en lasten	1.921	67	- 1.855	- 516	67	583	- 589	67	656	- 1.708	67	1.775
OZB niet-woningen	177	2.181	2.004	177	2.181	2.004	177	2.181	2.004	177	2.181	2.004
OZB woningen	207	3.757	3.549	207	4.057	3.849	207	4.057	3.849	207	4.057	3.849
Treasury	- 61	290	350	- 61	274	335	- 60	274	334	- 57	274	331
1. Veiligheid	2.391	8	- 2.384	2.409	67	- 2.342	2.500	80	- 2.420	2.513	80	- 2.434
Crisisbeheersing en brandweer	1.729	5	- 1.724	1.788	5	- 1.782	1.849	5	- 1.844	1.892	5	- 1.887
Openbare orde en veiligheid	662	2	- 660	621	62	- 559	651	74	- 577	621	74	- 547
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	5.890	429	- 5.462	6.108	408	- 5.700	6.200	435	- 5.765	6.278	435	- 5.843
Economische havens en waterwegen	82	35	- 47	82	35	- 47	82	35	- 47	82	35	- 47
Parkeren	39	-	- 39	42	-	- 42	42	-	- 42	41	-	- 41
Verkeer en vervoer	5.769	394	- 5.375	5.984	374	- 5.611	6.076	400	- 5.676	6.155	400	- 5.754
3. Economie	706	333	- 374	660	47	- 613	446	30	- 416	446	30	- 416

Begroting 2023-2026

Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	71	6	- 65	54	6	- 47	54	6	- 47	54	6	- 47
Economische ontwikkeling	494	-	- 494	468	-	- 468	255	-	- 255	255	-	- 255
Economische promotie	136	24	- 113	133	24	- 109	133	24	- 109	133	24	- 109
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	5	302	298	5	17	12	5	-	- 5	5	-	- 5
4. Onderwijs	3.673	1.010	- 2.663	3.545	856	- 2.690	3.534	856	- 2.678	3.527	856	- 2.672
Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	2.540	1.010	- 1.530	2.386	856	- 1.530	2.386	856	- 1.530	2.386	856	- 1.530
Onderwijshuisvesting	1.133	-	- 1.133	1.160	-	- 1.160	1.148	-	- 1.148	1.142	-	- 1.142
5. Sport, cultuur en recreatie	7.229	1.133	- 6.096	7.177	1.133	- 6.044	7.153	1.133	- 6.020	7.174	1.130	- 6.044
Cultureel erfgoed	53	-	- 53	70	-	- 70	70	-	- 70	70	-	- 70
Cultuurpresent., -prod. en -participatie	460	41	- 419	460	41	- 419	461	41	- 419	461	41	- 419
Media	924	254	- 671	925	254	- 671	925	254	- 671	927	254	- 673
Musea	607	223	- 384	555	223	- 332	555	223	- 332	555	223	- 332
Openb. groen en (openlucht)recreatie	2.260	10	- 2.250	2.253	10	- 2.243	2.260	10	- 2.251	2.266	8	- 2.259
Sportaccommodaties	2.452	489	- 1.963	2.457	489	- 1.969	2.426	489	- 1.937	2.439	489	- 1.950
Sportbeleid en activering	472	116	- 357	456	116	- 341	456	116	- 341	456	116	- 341
6. Sociaal domein	45.681	11.599	- 34.082	44.591	11.613	- 32.978	44.357	11.613	- 32.743	44.237	11.613	- 32.623
Arbeidsparticipatie	973	167	- 806	829	181	- 648	826	181	- 645	826	181	- 645
Begeleiding (WMO)	3.026	-	- 3.026	3.001	-	- 3.001	3.001	-	- 3.001	3.001	-	- 3.001
Dagbesteding (WMO)	1.936	-	- 1.936	1.911	-	- 1.911	1.911	-	- 1.911	1.911	-	- 1.911
Geëscaleerde zorg 18-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Geëscaleerde zorg 18+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gesloten plaatsing	99	-	- 99	99	-	- 99	99	-	- 99	99	-	- 99
Gezinsgericht	209	-	- 209	209	-	- 209	209	-	- 209	209	-	- 209
Hulp bij het huishouden (WMO)	4.269	222	- 4.047	4.244	222	- 4.022	4.244	222	- 4.022	4.244	222	- 4.022
Inkomensregelingen	13.555	11.126	- 2.428	13.543	11.126	- 2.417	13.543	11.126	- 2.417	13.543	11.126	- 2.417

Begroting 2023-2026

Jeugdbescherming	1.065	- - 1.065	1.065	- - 1.065	1.065	- - 1.065	1.065	- - 1.065
Jeugdhulp begeleiding	388	- - 388	384	- - 384	384	- - 384	384	- - 384
Jeugdhulp behandel. GGZ zonder verblijf	101	- - 101	101	- - 101	101	- - 101	101	- - 101
Jeugdhulp behandeling	1.046	- - 1.046	1.046	- - 1.046	1.046	- - 1.046	1.046	- - 1.046
Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	99	- - 99	99	- - 99	99	- - 99	99	- - 99
Jeugdhulp dagbesteding	388	- - 388	388	- - 388	388	- - 388	388	- - 388
Jeugdhulp met verblijf overig	977	- - 977	977	- - 977	977	- - 977	977	- - 977
Jeugdhulp zonder verblijf overig	4.283	- - 4.283	4.200	- - 4.200	4.101	- - 4.101	4.101	- - 4.101
Jeugdreclassering	266	- - 266	266	- - 266	266	- - 266	266	- - 266
Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	101	- - 101	101	- - 101	101	- - 101	101	- - 101
Maatwerkdienstverlening 18-	-	- -	-	- -	-	- -	-	- -
Maatwerkdienstverlening 18+	-	- -	-	- -	-	- -	-	- -
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.420	69 - 1.351	1.419	69 - 1.350	1.419	69 - 1.350	1.419	69 - 1.350
Pleegzorg	724	- - 724	724	- - 724	724	- - 724	724	- - 724
Samenkracht en burgerparticipatie	1.689	15 - 1.673	1.471	15 - 1.455	1.471	15 - 1.456	1.478	15 - 1.463
Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	3.537	- - 3.537	3.123	- - 3.123	3.123	- - 3.123	3.123	- - 3.123
WSW en beschut werk	5.528	- - 5.528	5.389	- - 5.389	5.256	- - 5.256	5.129	- - 5.129
7. Volksgezondheid en milieu	8.102	7.553 - 549	8.103	7.577 - 526	8.177	7.631 - 547	8.213	7.655 - 558
Afval	3.524	4.611 1.087	3.504	4.611 1.107	3.504	4.610 1.106	3.498	4.610 1.112
Begraafplaatsen en crematoria	-	- -	-	- -	-	- -	-	- -
Milieubeheer	1.093	- - 1.093	1.062	- - 1.062	1.062	- - 1.062	1.062	- - 1.062
Riolering	2.132	2.942 810	2.157	2.966 810	2.203	3.020 818	2.217	3.045 828
Volksgezondheid	1.354	- - 1.354	1.380	- - 1.380	1.408	- - 1.408	1.436	- - 1.436
8. Vrosh	2.515	803 - 1.711	2.188	782 - 1.407	2.187	782 - 1.405	2.189	782 - 1.407
Grondexploitatie (niet bedrijventerr.)	376	295 - 81	352	274 - 78	352	274 - 78	352	274 - 78
Ruimtelijke ordening	1.257	90 - 1.168	1.091	90 - 1.002	1.090	90 - 1.000	1.092	90 - 1.002

Begroting 2023-2026

Wonen en bouwen

Begrotingsresultaat

881	419	- 463	745	419	- 326	745	419	- 326	745	419	- 326
92.439	93.055	616	87.760	89.702	1.943	87.159	88.814	1.654	86.093	85.409	- 684

4.2 Uiteenzetting financiële positie en toelichting

4.2.1 EMU-saldo

Volgens het Verdrag van Maastricht mogen lidstaten geen tekort hebben van meer dan 3% van het Bruto Binnenlands Product. Het tekort of overschot van de decentrale overheden, dus ook gemeenten, maakt daar onderdeel van uit.

Het EMU-saldo wordt bepaald door twee factoren:

- Het overschot of het tekort op de gemeenterekening
- Het saldo van investeringen minus afschrijvingen

Het is dus mogelijk dat gemeenten een sluitende begroting hebben maar dat er in EMU-termen toch sprake is van een tekort. Dat kan als er relatief veel wordt geïnvesteerd (gemeenten sturen op de kapitaallasten en niet op het investeringsbedrag als zodanig) of als er veel bestedingen ten laste van de reserves zijn.

Maatregelen die een gemeente kan nemen om het EMU-tekort terug te brengen, zijn:

- Uitstel van EMU-relevante grondaankopen
- Temporiseren van investeringen
- Activiteiten grondbedrijf onderbrengen in private contracten
- Huren/leasen in plaats van kopen

In onderstaande tabel is het verwachte EMU-saldo over de jaren 2022 t/m 2024 van onze gemeente weergegeven.

Omschrijving	2022	2023	2024
	x € 1.000	x € 1.000	x € 1.000
	Volgens realisatie t/m sept. 2022, aangevuld met raming resterende periode	Volgens begroting 2023	Volgens meerjarenraming in begroting 2023
1 Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	1.879	-1.742	1.129
2 Mutatie (im)materiële vaste activa	14.326	-375	-1.205
3 Mutatie voorzieningen	-556	-464	179
4 Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-1.438	0	0
5 Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa	0	0	0
Berekend EMU-saldo	-11.565	-1.831	2.513

4.2.2 Investerings

Op grond van artikel 20.2 van het BBV presenteren wij de voorgenomen investeringen voor 2023. Deze worden gesplitst in investeringen met een *economisch nut* en investeringen in de openbare ruimte met een *maatschappelijk nut*.

Gepresenteerd worden de investeringen waarvan het investeringsbedrag hoger is dan € 50.000 of gelijksoortige kleinere investeringen bij elkaar opgeteld.

Het gaat hierbij om geplande vervangingsinvesteringen, waarvan de financiële afschrijving van de bestaande investering is afgerond. Jaarlijks vindt er een actualisatie plaats, waarbij tevens nut en noodzaak van de geplande investering wordt beoordeeld. Eventueel vindt doorschuiving in de tijd plaats (temporisering). Vervangingen vinden niet eerder plaats dan noodzakelijk. De bedoeling van deze werkwijze ten aanzien van vervangingsinvesteringen is dat er financiële ruimte binnen de begroting aanwezig is om de vervangingsinvesteringen te kunnen doen als ze nodig zijn. Via een stelpost in de begroting houden we er financieel al rekening mee dat niet alle geplande investeringen plaatsvinden.

Economisch nut

Economisch nut	Bedrag
Jaar 2023	
Investerings in bedrijfsgebouwen	792.230
Investerings in grond, weg & water	375.000
Investerings in machines en installaties	25.000
Investerings in overige materiële vaste activa	348.440
	1.540.670
Jaar 2024	
Investerings in bedrijfsgebouwen	58.000
Investerings in grond, weg & water	375.000
Investerings in machines en installaties	131.524
Investerings in overige materiële vaste activa	61.000
Investerings in vervoersmiddelen	226.000
	851.524
Jaar 2025	
Investerings in bedrijfsgebouwen	988.950
Investerings in grond, weg & water	72.768
Investerings in machines en installaties	89.941
Investerings in overige materiële vaste activa	4.525
Investerings in vervoersmiddelen	267.250
	1.423.434
Jaar 2026	
Investerings in bedrijfsgebouwen	411.688
Investerings in grond, weg & water	57.143
Investerings in machines en installaties	93.737
Investerings in overige materiële vaste activa	188.742
Investerings in vervoersmiddelen	434.875
	1.186.185

Economisch nut met heffing	Bedrag
Jaar 2023	
Investerings in vGRP	1.393.340
Jaar 2024	
Investerings in vGRP	1.368.340
Jaar 2025	
Investerings in vGRP	1.289.814
Jaar 2026	
Investerings in vGRP	41.307

Maatschappelijk nut

Omschrijving	Bedrag
Jaar 2023	
Investerings in grond, weg & water	962.493
Investerings in speeltoestellen	69.150
	1.031.643
Jaar 2024	
Investerings in grond, weg & water	947.493
Investerings in speeltoestellen	100.904
	1.048.397
Jaar 2025	
Investerings in grond, weg & water	994.478
Investerings in speeltoestellen	90.732
	1.085.210
Jaar 2026	
Investerings in grond, weg & water	845.863
Investerings in speeltoestellen	90.910
	936.773

4.2.3 Financiering

Volgens Artikel 20.2.d van de BBV moeten wij in de toelichting op de financiële positie aandacht besteden aan de financiering. Wij verwijzen hiervoor naar de Paragrafen, onderdeel Financiering.

Overzicht leningen

De gemeente trekt langlopende leningen aan om haar activiteiten te kunnen financieren. Onderstaand overzicht geeft inzicht in de schuld per 1 januari en 31 december. Het betreft in het recente verleden aangegane overeenkomsten voor de toen geldende rentetarieven. De huidige tarieven zijn veel lager. Renteherziening binnen de bestaande contracten is alleen mogelijk als dit contractueel is vastgelegd.

Overzicht langlopende leningen

Leningnr.	Krediet-verstrekker	1-1-2023	Schuld in € per Aflossing	31-12-2023	Rente-percentage
<i>Woonfriesland</i>					
40.0068345	BNG	1.361.341	0	1.361.341	3,030%
40.0068346	BNG	1.015.489	63.218	952.270	2,980%
<i>Gem. Achtkarspelen</i>					
40.0068343	BNG	1.278.425	159.803	1.118.622	2,950%
893.000.020	SvN	28.163	28.163	0	1,500%
40.110553	BNG	2.400.000	600.000	1.800.000	0,438%
40.110693	BNG	20.665.338	1.476.096	19.189.242	0,840%
40.112.670	BNG	9.100.000	1.300.000	7.800.000	0,480%
Totaal		35.848.755	3.627.280	32.221.475	

4.2.4 Reserves

In overeenstemming met Artikel 20.2.c van de BBV besteden wij aandacht aan de stand en het gespecificeerde verloop van de reserves.

De omvang van de reserves bedraagt dit begrotingsjaar naar verwachting € 21.472.000. Dit saldo is inclusief het jaarlijks begrotingsresultaat.

4.2.5 Voorzieningen

In overeenstemming met Artikel 20.2.c van de BBV besteden wij aandacht aan de stand en het gespecificeerde verloop van de voorzieningen. De omvang van de voorzieningen bedraagt dit begrotingsjaar € 3.671.000.

Ontwikkeling Voorzieningen (bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	2026
Voorziening bouwgrondexploitatie					
Voorziening Bouwgrondexploitatie	255	255	255	255	255
Subtotaal	255	255	255	255	255
Onderhoudsvoorzieningen (BBV; art. 44; lid 1.c.)					
Voorziening onderhoud Gemeentehuis	185	187	141	129	191
Voorziening onderhoud sporthallen	210	242	266	304	355
Voorziening groot onderhoud gymlokalen	231	295	336	413	444
Voorziening welzijnsaccommodaties	173	16	146	183	170
Voorziening renovatie kunstgrasvelden	127	127	127	127	127
Voorziening onderhoud overige gebouwen	31	63	49	112	138
Subtotaal	957	930	1.065	1.268	1.425
Voorzieningen i.v.m. van derden verkregen middelen (BBV; art. 44; lid 2)					
Voorziening riolering	1.660	1.179	1.179	1.179	1.179
Voorziening reiniging	220	220	220	220	220
Voorziening baggeren	0	44	88	132	177
Subtotaal	1.880	1.443	1.487	1.531	1.576
Risicovoorzieningen (BBV; art. 44; lid 1.b.)					
Voorziening bouwrijpmaken bouwgrondexploitatie	679	679	679	679	679
Voorz. inhaalslag wegen, niet levensduurverlengend	364	364	364	364	364
Subtotaal	1.043	1.043	1.043	1.043	1.043
Stand Begroting 2023-2026	4.135	3.671	3.850	4.097	4.299

4.3 Meerjarenbalans

Geprognosticeerde meerjarenbalans per 1 januari (x € 1.000)

ACTIVA	2021	2022	2023	2024	2025	2026
(Im) Materiële vaste activa	62.554	68.179	83.307	82.932	81.727	81.080
Fin. vaste activa: Kapitaalverstrekingen	336	716	716	716	716	716
Financiële vaste activa: Leningen	3.082	3.021	2.960	2.899	2.838	2.777
Fin. vaste activa: Uitzettingen > 1 jaar	1.108	980	852	724	596	468 +
Totaal Vaste Activa	67.080	72.896	87.835	87.271	85.877	85.041
Voorraden: Onderhanden werk & Overige grond- en hulpstoffen	1.439	1	1	1	1	1
Voorraden: Gereed product en handelsgoederen & vooruitbetalingen	-	-	-	-	-	-
Uitzettingen < 1 jaar	12.291	11.288	5.000	5.000	5.000	5.000
Liquide middelen	780	713	500	500	500	500
Overlopende activa	4.296	1.793	1.500	1.500	1.500	1.500 +
Totaal Vlottende Activa	18.806	13.795	7.001	7.001	7.001	7.001
Totaal Activa	85.886	86.691	94.836	94.272	92.878	92.042

PASSIVA	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Eigen vermogen	23.709	26.250	23.213	21.472	22.601	23.908
Voorzieningen	4.208	4.459	4.135	3.671	3.850	4.097
Vaste schuld	43.848	40.140	35.849	32.221	28.594	24.967 +
Totaal Vaste Passiva	71.765	70.849	63.197	57.364	55.045	52.972
Vlottende schuld	4.188	8.069	3.500	3.500	3.500	3.500
Overlopende passiva	9.933	7.773	28.139	33.408	34.333	35.570 +
Totaal Vlottende Passiva	14.121	15.842	31.639	36.908	37.833	39.070
Totaal Passiva	85.886	86.691	94.836	94.272	92.878	92.042